SUMATRA

RESESKILDRINGAR

AF

EN LANDSMAN

KURIRENS FÖLJETONGSBIBLIOTEK N:o 2

LINDBERGS TRYCKERI A. B. HELSINGFORS.

PRIS FMK [redacted]

SUMATRA

RESESKILDRINGAR

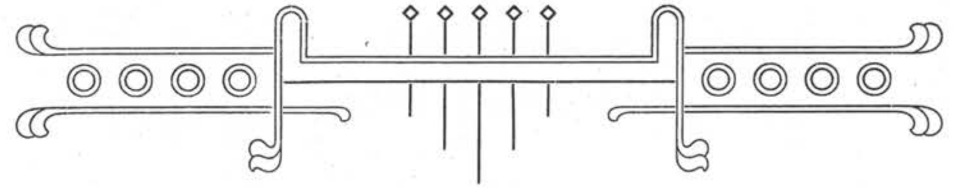
AF

EN LANDSMAN

[Birger Lindberg]

HELSINGFORS 1910
LINDBERGS TRYCKERI AKTIEBOLAG

Till Sumatra.

Utdrag ur en serie resebref, som en å Sumatra bosatt landsman sändt anförvandter i hemlandet.

I.

Helsingfors—Port Said.

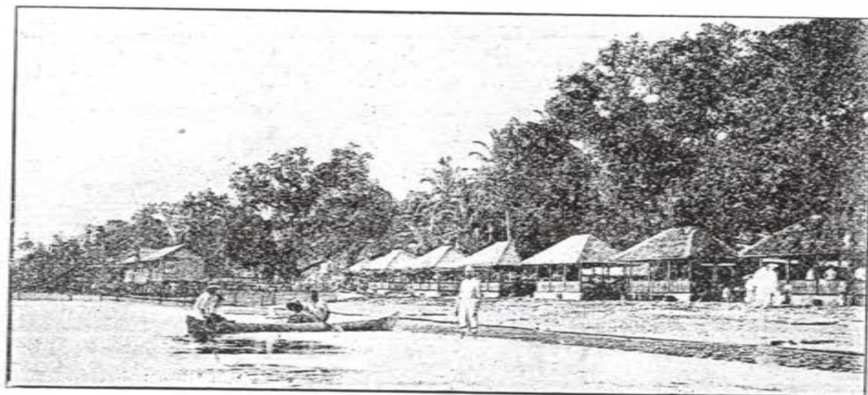
Kontrakt om några års anställning vid en grufva å Sumatra var afslutadt, den del af utrustningen för en längre vistelse under tropikerna, som kunde erhållas i Helsingfors, var inpackad, afsked från anhöriga och vänner taget, och en dag i maj 1906 anträddes den långa färden till Ostindiens övärld med kurirtåget österut. Resan gick öfver Berlin, där utrustningen kompletterades med bl. a. en „browning“ och en „füllfeder“, och München, genom Schweiz—Brenner passet— och Tyrolen, och vid Ala passerades italienska gränsen utan att jag fick någon erfarenhet om det stränga nit hos kung Vittorio Emanueles tulltjänstemän, som tidigare utmålats för mig i de dystraste färger. En blick på min resebiljett till Singapore, och vederbörande tilläto mitt pick och pack passera utan att en del af mina kolly ens behöfde öppnas. Lyckligt nog för den, som reser med en utrustning afsedd för flera års behof. Under vägen till Verona konstaterade utsikten från kupéfönstret riktigheten af det, som i Lagerblads geografi säges om en „odlad trädgård“. Efter besvärliga tågbyten i sistnämnda stad och Milano, inträffade jag c. 32 timmar efter afresan från Berlin klockan 6 en tisdags afton i Genua, där jag följande morgon skulle stiga ombord på oceanångaren Seydlitz, för att af den föras till Bortre Indiens fjärran arkipelag.

Min korta vistelse i Genua kvarlämnade endast behagliga minnen. Jag råkade för natten hamna på ett första klassens hotell, fick där ett utmärkt fint rum i beletagen för det ovanligt billiga priset af fem lire (= 5 finska mark). Den korta promenad jag om kvällen företog i staden var härlig. — Betecknande för naturen här är, att nyss nämnda oceanångare låg omedelbart vid kajen; de höga bergen, som omgifva Genua bukten, stupa nämligen brant i hafvet, blott på en smal strandremsa höjer sig staden amfiteatraliskt, lång och smal.

Det var onsdagen den 23 maj jag klockan 9 om morgonen embarkerade å Norddeutscher Lloyds ångare Seydlitz, som redan klockan 11 samma f. m. gick till sjöss.

Naturligtvis hade jag redan på förhand intresserat mig för det flytande hotell, å hvilket jag skulle göra oceanresan. Oaktadt sina c. 9,000 ton gjorde Seydlitz icke ett så storartadt intryck som jag väntat, huru aktningsvärd den icke desto mindre snart vid en närmare bekantskap än presenterade sig såväl till storlek som öfriga egenskaper. Att fil. doktor, som reser till Japan i affärer, men finner sällskapet å andra klassen öfverhufvud något brokigt. En stor del däraf utgöres af alldeles unga engelsmän, hvilkas lefnadsmod öfverallt ganska påfallande ger sig tillkänna. — Första klassens promenaddäck, salonger etc. hållas afskilda från oss. Också tyckes urvalet af sällskap, själffallet nog, vara bättre träffadt där. Men något att beklaga sig öfver finnes emellertid icke heller på vårt håll.

Vi ha för oss två stora matsalar, röksalonger, badrum, promenaddäck

Badplatsen „Petit Trouville“ vid Batavia.

börja med befanns dess för passagerare afsedda utrymme fullt upptaget.

Jag reste i andra klass och fann genast, att en resa i första klass varit angenämare, men att man äfven i andra reser mycket väl. I min hytt sofvo vi fyra personer: en äldre man med sjuk fot, som reser att inspektera sin egendom på Java, hans kompanjon eller något dyl., visserligen yngre men föga mera intressant än den förre, en mycket landtlig holländare och slutligen jag. Hytten är ju stor, men golfvet är belamradt med en mängd gepäck; närmare om lokaliteterna framdeles. Jag vinner en treflig bekantskap i en tysk m. m. Maten är riklig och god: Om morgonen kl. 6—8 kaffe, té eller kakao, kl. 10 lätt frukost, kl. 1 andra frukost, kl. half 4 kaffe, kl. 6 middag och kl. 9 té. Matordningen tryckes hvarje dag ombord.

Mitt första företag, sedan jag gjort mig förtrogen med förhållandena, var att för resan hyra mig en skön korgstol på däck, ett ovärderligt bohag; den kostar 8 lire (= lika många mark), är stor och lång, så att man ligger bekvämt i den, och lätt, så att man flyttar den efter behag; och, med mitt visitkort vidfästadt, disponeras den endast af mig. I långa rader på de olika däcken stodo dessa stolar, alla upptagna af passagerare, då Seydlitz under en af skeppskapellet spelad hurtig marsch lade ut på det underbart sköna, blåa Medelhafvet. Jag hade likt andra släpat ett par böcker till min stol, men öppnade dem ej ens på hela dagen. — Det var en hänförande anblick, som erbjöds ögat: på ena sidan Genua med sina hvita byggnader glänsande bland den yppiga grönskan och på den andra det oändliga, solglittrande hafvet.

Om kvällen gaf det nio man starka skeppskapellet aftonkonsert i andra klassen. Det spelade rätt bra, och publiken pratade eller fördref tiden i kotterier alldeles som vid de „populära“ hemma i Helsingfors. Dessa aftonkonserter gifvas hvarannan dag, turvis i första och andra klassen.

Följande morgon närma vi oss inloppet till Neapel, passera klockan 9 Ischia med sina väldiga, brant stupande klippmassor. Hafvet underbart — spegellugnt!

Men då vi inlöpa i Napolis golf, ha vi otur, luften är disig, himmeln molnbetäckt, och Vesuvius gömmer sin hjässa. Möjligen gör detta, att jag tycker bukten vid Genua mycket väl kunna täfla med Neapelgolfven; är ock denna senare skön, mycket skön, fann jag den förra verkligen hänryckande.

Men innan vi närma oss molon, fängslas vår uppmärksamhet på närmare håll. Redan långt ute i hamnen skynda en massa båtar till mötes, som hälsa oss med vackra napolitanska melodier, Santa Lucia m. fl., sköna kvinnor sjunga till mandolin ackompagnement, och långt innan ankaret går, kringsvärmas Seydlitz formligen af detta musikaliska sällskap och båtar rodda af hojtande och skrikande svartingar till pojkar, som utbjuda appelsiner, körsbär o. a. frukt. I en båt skrika två konstsimmare, att vi skola kasta silfverslantar i sjön. De dyka ögonblickligen ned efter de utkastade mynten och visa sig snart igen med fångsten mellan tänderna. Det hela erbjuder snart den lifligaste tafla. Passagerarena samlas mangrannt vid relingarna. Man kastar penningar än åt simmarena, än åt handelsmännen i roddbåtarna, som i stället upplanga sina varor, det sjunges, musiceras, fotograferas, och slutligen stämmer ångarens eget kapell in med ett par stycken. Ändtligen faller ankaret, och en del af affärsmännen kan gladeligen äntra och rusar en ända in på lifvet. I den kommers, som nu följer, är det nog icke de utan passagerarena, som draga det kortare strået.

Nästa morgon klockan nio beslöto min tyske doktor och jag att taga i betraktande spåren af Vesuvius utbrott i april samma år. Vi gingo i land och höggos genast af en turistförare, som visade oss, hvad en man af hans näring förmår, då han är napolitanare. Det var absolut ogörligt att bli honom kvitt. Vi sågo icke på honom, svarade honom icke, gingo undan honom, men han följde oss, följde och förföljde utan återvändo. Det hjälpte ej, vi måste taga hin i båten och gjorde upp om förareskap under hela den dagen för 7 lire. Togo så en droska för 12 lire och åkte ut till de olyckliga byarna Herculanum och Torre del Greco. Redan på flera kilometers afstånd från Vesuvius mötte vi på gatorna väldiga högar af den brunröda askan från vulkanens senaste utbrott; på murar och öppna platser låg den ännu kvar i hela sitt djup. Smutsiga byar, förfallna marmorpalats och härliga trädgårdar och parker växlade i oafbruten följd. — Öfverallt blott två slags människor: sådana som promenerade och sådana som sutto och sågo på dem, som promenerade, eller spelade kort eller höllo kafferep utanför sina hus-

dörrar. Annat „arbete“ förrättades uppenbarligen icke.

Klockan half 4 hunno vi byn Ottacio, till största delen förstörd af lavan, som inträngt i husen, vältrat omkull murar, träd, allt i dess väg och ställvis betäckte marken med lager af flere meters djup. Den var ännu så het, att om vi bröto lös tjockare stycken och kastade ett papper i fördjupningen, antändes det af hettan. — Vi njöto en stund af den oförlikneliga utsikten — på ena sidan Neapel och hafvet i bakgrunden och på den andra de berömda byarna Sorrento och Pompeji — drucko en flaska vin i en osteria, åkte tillbaka och ankommo mörbultade i det usla vägalaget igen till Neapel, där vi trots värkande och ömma lemmar ännu gingo till den berömda strandpromenaden med Santa Lucia. Och vi ångrade icke heller detta.

Åt ena hållet den af byar med hvitglänsande hus, inbäddade i grönska, omkransade Napoligolfen, Vesuvius i bakgrunden, längre till höger de redan i blåviolett förtonande klipporna på Capri, och så det ändlösa glänsande blåa Medelhafvet. — Åt det andra hållet åter en park med pinier, palmer och annan sydländsk växtlighet och en storartad räcka vagnar — det förnäma Napoli njöt af eftermiddagssvalkan i eleganta ekipager med kuskar och lakejer i lysande livré. Och till allt detta den skönaste musik!

Vi foro sedan ombord igen och i min korgstol låg jag ännu en god stund och lyssnade till smältande melodier från en båt i ångarens närhet och beundrade Vesuvius, som i dystert, hotande majestät aftecknade sig mot natthimmelen. Vulkanen reser sig dock icke mera fullt så himlastormande; den hade förr en höjd af 1,300 meter, men vid senaste eruption instörtade 200 meter af toppen i kratern, hvarför vulkanens höjd numera är endast 1,100 meter.

Under samma frikostigt exekverade musik från roddbåtar och Seydlitz eget kapell lämnade vi nästa morgon, den 25 maj, Neapels och därmed äfven vår sista hamn i Europa. — Det var natt, när vi foro genom Messina sundet; vi sågo endast konturerna af land och ljusen i staden. Stromboli hade vi passerat i skymningen. Resen var ur humör och hade inhöljt sin hjässa i moln.

Omsider vidtager det egentliga lifvet ombord, och man kommer hvarandra närmare inpå lifvet. En holländare berättar, att de engelska båtarna äro så mycket dyrare än de tyska, att engelsmännen hälst resa med de senare. I själfva verket har Seydlitz också en massa engelsmän ombord, de utgöra säkert hälften af samtliga passagerare, så på första som andra klass. Därnäst torde holländarena vara talrikast representerade. Albionsönerna synas hålla sig mest för sig själfva så att umgänget med dem antagligen blir minimalt. Af holländarena består största antalet af blifvande jordbrukare och andra utvandrare; en del af dem synes vara sympatiskt och trefligt folk, hvarför det på detta håll torde bli umgänge af.

Vidare ha vi på andra klass — likasom ock på första — flera japaner; också de äro mest för sig själfva. En af dem är en f. d. soldat, som blef sönderskjuten i ryska kriget och nu på regeringens bekostnad undergått behandling i Berlin. Nu ser karlen helt munter och lefnadslustig ut, men tyvärr talar han intet för mig begripligt språk.

Vi ha den 28 maj. Förmiddagskonserten spelar, och färden öfver det spegelblanka, blå hafvet är fortfarande skön som en dröm, då vattnet plötsligen skiftar färg. Det är icke mera blått. Alltså nalkas vi land. Middagstiden signaleras:

— Port Said i sikte.

II.

Port Said.

Lifvet ombord å Seydlitz antar redan sådana former, att man kan se huru det kommer att gestalta sig under fortsättningen af färden; beträffande denna äro följande tider gifna: vi skola inträffa i Port Said den 28 — Suez 29 maj — Aden 2 — Colombo (Ceylon) 9 — Penang 14 — Singapore 15 — Batavia 17 juni. Huru turerna därifrån vidare till min bestämmelseort äro kombinerade, är okändt.

Vi närma oss alltså land. Timme efter timme gå vi genom det färgade vattnet och löpa klockan 4:tiden långsamt in i Port Saids hamn förbi den kolossala statyn af Fedinand Lesseps, då en liten pustande och stånkande ångbarkass kommer emot oss, förd af två araber; tredje mannen i barkassen är en fet turk i hvit mantel, röd fez på hufvudet och ett bredt gult skärp öfver bröstet. Mannen är något slags „sanitetsråd“, han praktiserar sig upp till oss, och då han icke finner några smittosamma sjukdomar ombord, tilllåter han att en gul sanitetsflagg hissas till tecken att vi kunna inlöpa i hamnen. Vi förnimma granneligen, att vi närma oss tropikerna: på stranden grupper af vackra palmer, sådana man tidigare sett dem på bilder från Afrika, en lång smärt stam, skarpt aftecknande sin mejestätiska bladkrona mot den underbart klara himmeln. Alla husen med platta tak. På gator och kajer ett hvimmel af folk, européer i hvitt med s. k. „tropenhjelmar“ på hufvudet, araber draperade i allehanda brokiga tygstycken, med röda fezer, nakna svarta ben o. s. v.

Vi glida fram mellan en mängd fartyg från alla världens länder, passera bl. a. en turkisk kanonbåt med h. m:t sultanens flagga i toppen och ankra nära kajen. Kettingen rasslar knappast, förrän Seydlitz kringsvärmas af ett otal båtar med skränande araber och negrer. Fyra kolpråmar lägga till vid ångarens sidor, och en armé af barbenta araber bära kolen i korgar från pråmarna till våra kolboxar, allt under otroligt skrik och tjut. — Mellandäcket åter öfversvämmas i ett nu af en störtflod köpmän af sistnämnda nationalitet, hvilka öfverallt utbreda sina varor, mest vykort och allehanda småsaker. Här gäller prutsystemet. En börjar med att för ett armband af aluminiumtråd begära 4 shilling (= c. Fmk 4: 80), men säljer varan för 6 pence (= c. 60 p:i), och i samma stil går all den öfriga kommersen. Man är glad att fort slippa bort från denna röra.

Min tyske doktor och jag taga en båt och fara i land för att första gången se afrikanskt lif på närmare håll, gå på posten och röra oss på gatorna. Doktorn gjorde några uppköp, hvita kostymer m. m. Hvita omgångar t. x. voro här ansenligt billigare än i Berlin, där jag gjorde mina uppköp och betalade 15 R:mark per omgång. Doktorn köper dem nu här i det närmaste hälften billigare eller för 8 mark 75 pfennige omgången.

Port Said är föröfrigt en liten strunt-stad, och något annat egendomligt har den icke att erbjuda en främling än det exotiska folklifvet. — På ett ställe ligger en arab midt på gatan med sin lilla matta under sig och ansiktet vändt mot Mecka. Han gör sin aftonbön. På ett annat ställe sitter en klunga negerpojkar med benen i kors under sig, också midt på gatan, och äta sitt kvällsmål. Några turkinnor, beslöjade så att endast en smal springa är öppen för ögonen, möta vi ock. Förresten omsvärmas vi af tiggande negerynglingar och afterhängsna förare, men hvardera kategorin utgör här en lindrigare späkelse än i Italien. För oss var en timmes promenad nog, och vi återvände till båten.

Klockan 8 om aftonen lyfter Seydlitz ankar och ångade långsamt in i kanalen. Vid denna tid råder här redan nattmörker, hvarför intet annat återstår än att i borgerlig tid gå till kojs.

Nästa morgon vaknar jag med en tydlig förkänning af ett tropiskt klimat. Det är hett. — Vi gå med half maskin genom kanalen. Åtminstone den del däraf, som vi passera nu, vid dager, är väl byggd. Den går tvärs genom en sannskyldig öken, intet träd, intet mänskligt hemvist så långt blicken når åt båda sidor, idel gulbrun sand. På vissa, ganska långa afstånd förekomma små stationssamhällen på banken, bebodda af personalen för kanalens bevakning och skötsel. Det var låga envåningshus med långt öfverskjutande tak ock rymliga verandor rundt omkring hela huset. Däromkring voro palmer och andra tropiska trän planterade. Dessa små oaser sågo helt trefliga ut midt i det liflösa gula sandhafvet.

Den 29 maj klockan 3 e. m. kommo vi till Suez. Själfva staden ligger djupt inne i en vik, kanalen slutar längre ut vid vikens mynning. Seydlitz gick icke in till staden utan kastade ankar ett stycke utanför kanalmynningen. Ingen af oss passagerare var i land utom ett par, som skulle till Suez och nu lämnade ångaren för att med små båtar fara in till staden. Efter ett par timmars uppehåll lättades ankar igen, och vi fortsatte utåt Röda hafvet, på hvilket resan var beräknad att räcka fyra dagar, då vi skulle nå Aden.

Vi hade nu att emotse allt starkare och starkare hetta, men det oaktadt arrangera några af ungdomarna här på andra klass en „fest" till de båda närmaste dagarna, d. v. s. den 30 och 31 maj.

Den första festdagen öppnas på f. m. med kapplöpningar (under Röda hafvets sol!) och andra folkförlustelser i samma stil. Också doktorn och jag behedra tillställningen med en tiominuters titt och ha därmed nog. Om kvällen bjudes på konsert!

Mellandäcket är dekoreradt med flaggor o. dyl., och af samma slags material har uppförts en stor estrad eller scen. Första klassens passagerare äro också inbjudna, sittplatser äro iordningställda för alla, och jag räknar en publik af betydligt öfver etthundra personer. Programmet börjar med några stycken af skeppskapellet. Därpå spelar ett par passagerare violin, en piano, en fru sjunger någon aria o. s. v. Icke vet jag just om någon — de uppträdande själfva möjligen undantagna — tyckte att det var särdeles roligt.

Andra dagen börjar igen med täflingar på f. m. För min del stannar jag hela tiden uppe på öfra däcket med en bok, så att förlustelserna gå min näsa förbi. Men aftonprogrammet måste man vara med om, ty det är helt storartadt: maskeradbal! — Nu är mellandäck åter riktigt nätt dekoreradt med flaggor, elektriska lampor m. m., och likaså synas bland publiken några, som af gud-vet-hvad lyckats åstadkomma helt trefliga kostymer. Man dansar till ungefär klockan half 12, men icke alltför lifligt. Skälet härtill är enkelt nog, i andra klassen förekomma endast fyra damer — fruar — visserligen något sånär unga, men de förmå icke förtaga intrycket af societetens alltför manliga läggning. Första klassen med sina såväl damer som herrar deltar nämligen som åskådare. Också jag finner ingen anledning, hvarför jag skulle uppträda aktivt i dansen, skyller på ett eller annat och håller mig på sidan, och då de flesta göra på samma sätt, blir denna Rödahafsbal icke alltför animerad.

Men jag har glömt att vidröra en liten episod första festaftonen, som förskaffade mig en angenäm bekantskap ehuru af annan klass. Under konserten

hade jag plats bredvid en ganska ung herre, han öppnade snart ett samtal, och då han upptäckte att jag var finne, förvånade han mig med ett plötsligt: „då talar ni väl också svenska?" — Min öfverraskning var stor, då jag här, mellan Suez och Aden af en främling helt oväntadt blir tilltalad på svenska. Han var en ung tysk, som tidigare vistats ett år i Sverige. Han hade de senaste fyra åren lefvat i Batavia och var nu på återväg dit efter en fyra månaders permission i Europa. Han sade sig hafva trifts utmärkt där nere i Batavia. Han reste i 1:sta klass. — Samma kväll gjorde jag en annan bekantskap, som erinrade direkt om hemlandet, en i min egen klass resande dansk, som vistats en tid i Finland och med hvilken jag redan tidigare samtalat flere gånger. Han var på väg till Kina. För öfrigt äro, som tidagare sagts, de flesta andraklass passagerare, utom några tyskar, engelsmän och holländare, bönder mera eller mindre. Med engelsmännen inskränker sig den tyske doktorns och mitt umgänge med anledning af ovana vid språket mest till ett „good morning" eller „good evening." — Dagen ombord går för det mest med att ligga och läsa i korgstolen på däck, äta, promenera (litet) och konversera (allra minst).

III.

På Indiska ocean.

Den 1 juni. Vi närma oss Aden, och jag skrifver i en fruktansvärd hetta, raklång utsträkt på en presenning på öfversta däcket för att girigt uppfånga en vindpust då och då. Men vinden är så het, att mycken hugsvalelse skänker icke heller den. Det är i alla fall ingen tryckande, torr hetta, så att man uthärdar den mycket väl, ehuru den förorsakar en alldeles otrolig transpiration. Nere i kojen är allt, dynor, lakan, filt om morgnarna sådana, som om de varit med om en öfversvämning, och fastän man ligger här uppe på däck fullkomligt orörlig, rinner svetten formligen från ansiktet. Men nog härom för denna gång. I morgon komma vi ut ur Röda hafvet, och då, säges det, är den värsta hettan förbi.

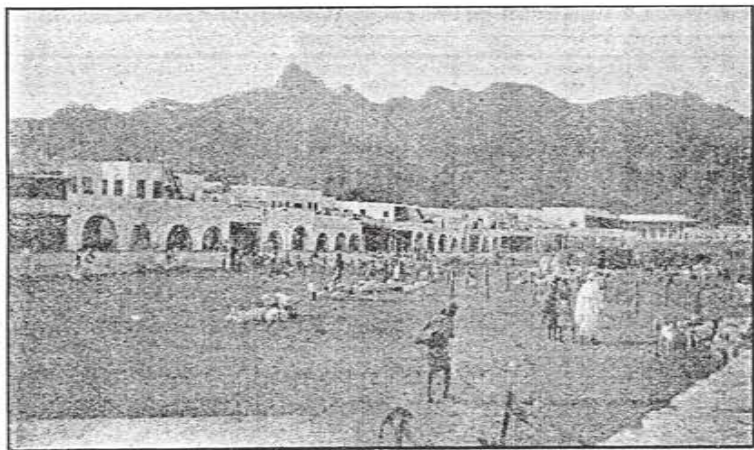
Detta sändes i land i Aden. Vi ha ombord ett fullständigt tyskt postkontor med samma rättigheter som i das grosse Vaterland; här afstämplas och sorteras brefven, som skola sändas i land, och här stämplas och emottagas de, som postbåten hämtar ombord. Brefven skola inlämnas före klockan 9 i morgon f. m. för att komma i land.

Ju längre det lider inpå dagen, desto oerhördare är hettan. Lyckligtvis ha vi en någorlunda frisk akterlig vind, som ger någon svalka. Men på e. m. mojnar den af och blir absolut utan effekt, håller just samma fart som vi. Icke ett tecken till luftdrag vare sig akter- eller föröfver. Först nu om kvällen, då vinden mojnat ännu mera, förnimmes den som en oändligt lätt, ljuf smekning förifrån. Min yttre människa måste tidigare i dag ha företett en bedröfligt fuktig anblick, där jag låg orörlig i min liggstol. Då jag vid sextiden gick att få ett upplifvande bad, befann sig min kostym i ett tillstånd, som om jag just stigit upp från ett bad med kläderna på. — Naturligtvis gå alla här klädda i hvitt, en del ganska legert, t. o. m. utan krage, men då visserligen i rock med uppstående krage. I anda klassen gå vi endast ett fåtal i hvit flanell; mängden uppträder i kostymer af vanligt hvitt, slitbart tyg.

Vi kastade ankar i Adens hamn den 2 juni klockan 11 f. m. Vidare treflig presenterade sig staden icke, omgifven af väldiga, nakna berg utan spår af

vegetation och föröfrigt en liflös, brungul natur, där allt ser förbrändt ut. Knappast hade ankaret gått, förrän vi åter kringsvärmades af båtar, här rodda uteslutande af niggrer; de flesta voro klädda blott i ett skynke omkring höfterna, men några ståtade i en gammal väst eller rock dessutom. Hudfärgen varierade mycket, ganska ljus brungul hela skalan nedåt till präktig brun chokolad. De hade båtarna fullastade med handelsvaror af allehanda slag, ostron, snäckor, cigarretter, vykort o. s. v.

Vi togo „tropenhjälmarna" på och landstego klockan 3 vid lag i Aden. Mycket var ju där icke att se, helt liten som staden är; den har endast betydelse som engelsk krigshamn. I den glödande hettan på gatorna mötte vi endast negrer. Som dragare eller lastdjur sågo vi några kameler. Polisen bestod af svarta, som långsamt och värdigt rörde sig på sina bara ben; deras enda vapen bestod — så mycket man såg — af blott en smal spatserkäpp, och att den hörde till uniformen

Vy af Aden.

Negrerna släpptes icke ombord, hvarför kommersen måste bedrifvas så, att de med uppsträckta händer visade sina varor och skreko priset, och om man ville se närmare på saken, kastade de en lina ombord och fastbundo vid den en lätt korg, i hvilken kunden halade upp varan till sig, hvarpå denna eller dess öfverenskomna pris firades ned igen till köpmannen. På detta sätt fortgick ett ifrigt pradajande i ett par timmars tid.

Då vi skulle resa vidare först om kvällen, foro jag och min tyske doktor liksom de flesta passagerare i land.

slöto vi däraf, att hvarenda polisman vi sågo bar en sådan i handen.

Vi inträdde i ett hotell, „d'Europe", läskade oss med ett par flaskor sodavatten à 6 pence (c. 60 p:i), sutto på verandan och betraktade lifvet eller skrefvo vykort och läto två negerungdomar fläkta svalka på oss med inrättningar, som för ändamålet funnos upphängda i taket. Klockan 5-tiden roddes vi ut till Seydlitz igen af fyra negrer för 6 pence per man.

Vi skulle i Aden träffa samman med en annan ångare från Syd-Afrika med 100 man Nya Guinea negrer ombord,

hvilka skulle stiga öfver till Seydlitz för att med denna ångare forslas vidare till Honkong och därifrån med en tredje båt hem till tyska Guinea. De voro för en tid sedan af tyska regeringen värfvade som soldater för att hjälpa till att undertrycka upproret i tyska Ost-Afrika, men de hade kommit för sent, då insurrektionen redan var kväst, så att hela deras fälttåg gestaltade sig till en lusttur. Men denna ångare lät vänta på sig ända till klockan 3 om natten, hvarför vi först half 5-tiden om morgonen blefvo klara att lämna Aden. Negrerna afväpnades och slogo läger på fördäck.

Sent på kvällen i Adens hamn konstaterade jag hos mig den första „tropiksjukdomen", „Röda hunden" (der rothe Hund). Flera andra passagerare hade redan tidigare i hettan fått det röda utslaget, och jag trodde mig lyckligen gå fri från obehaget. Egentligen är det icke någon vidare pröfning med denna „Röda hund", som ser ut som mycket små finnar, än att den förorsakar en gemen kittling. Den slog ut på hela kroppen, på bålen och delvis armarna så tätt, att icke en kvadratmillimeters yta fanns fri från densamma. Det enda, som kunde göras för att bli af med otyget, var att upphöra med baden, emedan hafsvattnet verkade ogynnsamt, och då vi snart kommo ut i ett svalare klimat, försvann det nästan h. o. h. — Det var dock en icke ringa uppoffring att afstå från de dagliga baden.

Huru hett det var på — och jag kunde säga i — Röda-hafvet, kan man sluta däraf, att det direkt ur hafvet uppumpade vattnet visade en temperatur + 32 grader Celsius och dock — kändes uppfriskande! Den 2 juni hade vi visst så där 38—40° C., tänker jag. Den 3 juni, då vi ännu befunno oss i Somali bukten, hade vi fortfarande ganska hett, den 4 hunno vi middagstiden

förbi Sokotra ut i oceanen, och i detsamma fingo vi märkbart svalare temperatur. Den 5 juni inträdde litet blåst, som i sin mån bidrog till att göra de atmosfäriska förhållandena angenämare.

Vinden är icke stark, allra minst kan den kallas storm, men den åstadkommer dock långa, väldiga oceanvågor, hvilka försätta Seydlitz i en rörelse, som icke är förenlig med en del af passagerarenas välbefinnande. I matsalen uppstår lucka efter lucka vid borden. Vinden håller i sig, och den 7 och 8 juni uppträder dessutom den ena häftiga regnskuren efter den andra, så att temperaturen blir icke blott dräglig utan t. o. m., för „ortsförhållandet", helt angenäm, 25 à 27° C.

Här på oceanen se vi massor af delfiner, som med långa, eleganta språng störta från våg till våg och under ett ögonblick i hela sin längd, väl halfannan meter, visa sig öfver vågdalen. Likaså förekomma flygfiskar i mängd, bokstafligen flygande i 40—50 meters långa hopp nära utmed hafsytan innan de igen dyka ned i det våta; ofta bli de skrämda, först då vi äro alldeles inpå dem, och flyga då undan i rät vinkel mot fartygets kurs. — Hafsljuset, som borde förekomma redan i denna del af Indiska oceanen, har jag icke tillsvidare lyckats få ögonen på.

Annars gå dagarna fort, och lifvet är angenämt lättjefullt. Beträffande min enskilda person, stiger jag upp bortåt klockan half 9-tiden, och då är första frukosten nyss serverad; den består af té, kaffe eller kakao efter enhvars behag, färskt bröd, skorpor, smör, sylt, ost, korf, m. m., m. m. Härtill komma ett par kötträtter, olika gröt, ägg, tilredda på särskilda sätt. Af denna uppsjö af mat kan man efter matsedeln rekvirera hvad och huru mycket man önskar Efter frukosten företages en promenad, hvarpå man griper till en bok, uppsöker korgstolen

på däck och njuter af den bekvämlighet den skänker. Medan man nu ligger där, spelar skeppskapellet sin förmiddagskonsert, som punktligt gifves klockan 10—11. Om det är för att de i näringsväg solida tyska hemvanorna följas ombord eller därför, att det anses olämpligt att gifva örat en njutning utan att också magen får sitt, vet jag ej, men under konserten kringbjuder uppassningen smörgåsar och lemonad, som förtäras på stället. — Kanske tror någon nu, att detta skall föreställa andra frukosten, men den tar storligen miste, ty detta mål intages klockan 12 och består liksom den första af en rätternas mångfald, hvaraf urvalet sker efter enhvars behag enligt den för hvarje måltid ombord tryckta matsedeln. Vanligen dricker man nu öl till maten för en särskild afgift af 25 pfennige per glas. Från bordet går man vanligast direkt upp på däck och — lägger sig. — Under hvilka förhållande månde väl den mänskliga naturen gå miste om den dyrbara gåfvan att känna sig trött! — Sedan följer på hvilan en promenad. Man slår sina lofvar på däck, hänger mot relingen och ger akt på delfiner och flygfiskar eller betraktar det majestätiska hafvet, och så bär det vanligtvis af ned i korgstolen igen, där boken ligger i beredskap.

På detta sätt går tiden ända till klockan half 4 e. m., utan att något i matväg synes till. Men då omkringbäras åter kaffe, té och kakao med bröd; den som så önskar, intar detta mellanmål i matsalen. Man står sig således igen en stund, tills signal gifves till middagen klockan 6. Det är nu redan mörkt, och man äter vid lampors sken, icke efter matsedel utan efter menu; den består af soppa, två kötträtter, dessert, ost, frukt och kaffe för den som behagar; som dryck, förekomma mest rhenska viner till pris från 2 R:mark uppåt.

IV.

I Colombo.

Nu först, sedan man stigit upp från bordet, börja ens sällskapliga drifter yttra sig med mera lif. I röksalongen spelas shack, domino eller annat, kotterier bildas på däck, och det debatteras och resonneras i regeln om allt annat, som finnes mellan himmel och haf, än det som tilläfventyrs kunde vara af något intresse. Härunder börjar skeppskapellet sin aftonkonsert klockan 10—11, och samtidigt kringbjudas smörgåsar med korf, ost, fisk m. m. och lemonad. Sedan man på detta sätt ätit, druckit och hvilat sig igenom dagen, upphör denna i och med detsamma musiken tystnar. — — —

Det är den 9 juni. Vi befinna oss allt fortfarande ute på det villande hafvet utan en tillstymmelse till land i sikte. Men långt borta vid horisonten rätt förut blänker något plötsligt till, något bländhvitt, och försvinner. Blänker och försvinner. Vi upplysas om, att det är bränningarna mot vågbrytaren utanför Colombos hamn, som synas innan ännu något land kan skönjas. Häraf må man göra sig en föreställning om, huru himmelshögt dessa bränningar yra och om styrkan hos vågbrytaren! Vi ha likväl endast en lagom „fruntimmersbris" — blåst kan den icke kallas. — Snart framträda konturerna af land, och vi närma oss Ceylon och Colombo. Vi se den långa mäktiga oceanvågen hvälfva fram, den synes gå så lugnt och tryggt, men då den når vågbrytaren, förefaller den med ens råka i ett plötsligt raseri öfver det förmätet utlagda hindret, störtar med väldigt brak mot stenmuren, krossas, splittras, kastas i yrande skum himmelshögt mot skyn. Så sjunker den vanmäktig ihop, faller tillintetgjord på vågbrytaren och ned i hamnen innanför.

Skådespelet är praktfullt, imposant — jag hade kunnat betrakta det i timtal. Och hurudant måste det icke vara i full storm!

En på Ceylons sydvästra kust i landet inskjutande vik är genom denna mer än storartade vågbrytare afspärrad från oceanen, endast lämnande en smal passage öppen, tillräcklig dock att låta fartygen bekvämt passera ut och in i den lugna och trygga hamnen innanför. Denna sålunda åstadkomna hamn är stor nog att på en gång rymma hälften af Englands hela flotta. Nu lågo där sexton väldiga oceanångare utom mindre fartyg. Det var verkligen en vacker anblick, då vi under skeppskapellets toner långsamt inlöpte genom den smala öppningen i vågbrytaren och hamnen med ens utbrede för oss sin pittoreska tafla. De stora jätteångarena och mellan dem de mindre fartygen, i alla riktningar kilande ångslupar, som ombesörjde hamntjänst, och infödingarnas mycket originella farkoster mot en fond af tropiskt yppig natur: smärta palmer, rik, svällande grönska öfverallt. Den skönaste motsats mot Adens förbrända natur, död, som om förbannelsens hand gått däröfver och för evigt kväft hvarje möjlighet till lif.

Men här — jag kunde icke tillbakahålla utropet:

„Hvad tropikerna ändå äro härliga!" — Försiktigtvis tillade jag likväl inom mig: Åtminstone tillsvidare.

Innan ankaret hann falla, omringades Seydlitz igen af infödingar i sina farkoster. Dessa bestodo antingen helt enkelt af flottor, hopfogade af 3—5 starka trädstammar och framdrifna medels paddling med ituklufna bamburör, eller hade de en högst originell konstruktion och form. En bastantare trädstam, något urholkad och med bräden slagna på hvardera sidan, bildade ett slags tråg, 20—30 cm. bredt och c. 6 m. långt; för att hindra denna ytterst ranka fundering att kantra och gifva den nödig stadighet utgingo från ena sidan två utliggare långt ut i vattnet, där de förenades af en annan stark trädstam. Naturligtvis kunde de båda roddare, som skötte årorna, icke få rum i det smala tråget utan sutto gränsle öfver dess kanter, under det de framdrefvo sitt otyg till båt med långa, smala trädstammar med en cirkelrund trädskifva i ändan som årblad. I aktern satt en tredje person och styrde.

Hela roddarflottiljen var bemannad med simkonstnärer, och det var helt lustigt att se på det spektakel de uppförde. Man kastar ett 10-pfennigestycke i vattnet, och från alla håll störta sig de bruna pojkarna hufvudstupa efter det, den flinkaste griper bytet — aldrig såg jag, att slanten skulle undgått honom — och så visar sig hela raden igen öfver vattnet. Den lycklige betraktar noga slanten på hvardera sidan, medan han ännu simmar, hvarpå han stoppar den i munnen. Fickor finnas nämligen icke på dessa gentlemens kostym, som inskränker sig till ett skynke om höfterna.

Emellertid ha andra geschäftsmän infunnit sig på mellandäck. Kommersen blir dock icke synnerligt liflig, ty endast fem eller sex af dem ha släppts ombord. De sälja små i elfenben eller ebenholz skurna elefanter, af ben ihopsatta korgar, käppar af palmträ eller ebenholz och naturligtvis vykort, hvarjämte de operera som penningväxlare. Här gäller som mynt rupien (= 100 cent = 1: 70 finskt mynt.)

Men efter en så pass lång vistelse ombord äro de flesta af oss långt mera intresserade af att gå i land, och klockan 1:tiden for jag med flertalet passagerare upp till Colombo. Temperaturen var — nu midt på dagen — knappast hetare än en varm sommardag därhemma i norden. — I hamnen lade vi med båtarna till vid en för ändamå-

let långt ut i vattnet uppförd kolossal byggnad, i hvilken infödda poliskonstaplar — åter med den smala käppen i handen — ordnade den ganska lifliga trafiken. Därifrån gick vägen förbi en marmorstaty af drottningen af England och kejsarinnan af Indien Viktoria, in till staden. Hvad byggnaderna beträffar, gör Colombo ett helt och hållet europeiskt intryck med sina stora hotell och affärspalats. Men också därmed är Europa slut. Det första, som mötte en, voro de för Indien egendomliga rikshaws, miniatyrschäsar, så små, att en person jämnt och nätt får plats i dem, och förspända med en — infödning — „rikshaw". Man stiger upp i en, säger dragaren adressen, och så bär det i väg i halft språng. På gatorna korsa dessa ekipagen i flera hundratal hvarandra i alla riktningar. Bland mängden af dem förekomma äfven vagnar, dragna af hästar eller oxar, velocipeder, automobiler och elektriska spårvagnar. Men i regeln synas alla människor, så europeer som kineser och infödingar, föredraga rikshaws.

Också vi, tyske doktorn och jag, togo ett par af de sistnämnda för att fara till botaniska trädgården och museum, som ligga ungefär fem km inåt landet. I de första ögonblicken kändes det obehagligt att åka efter en mänsklig dragare, men obehaget förgick snabbt. — Jag undrar, huru våra djurskyddstanter hemma skulle ställa sig till frågan. — I alla händelser bar det nu af i rask fart förbi palmlunder, bananträdgårdar och all möjlig annan härlighet med de skönaste villor här och där. Vi nådde målet för vår färd och företogo en vandring genom trädgården och museum samt återkommo till staden efter två timmars bortavaro. Dragaren-människan fick 1 rupie i skjutslega och 20 cent i drikspenningar. Därpå promenerade vi omkring i staden, drucko lemonad på ett hotell och betalade 25 cent glaset, skrefvo postkort, besökte posten o. s. v.

Bygata nära Colombo (Ceylon).
Foto. tagen af Kurirens korresp.

Bland infödingarna sågo vi ofta riktigt — också efter europeisk måttstock — vackra ansikten; ovala och regelbundna med fint skuren, lagom böjd näsa, icke öfverdådigt fylliga läppar, ett präktigt krusigt men alls icke ulligt svart hår. De gingo klädda i „sarong", d. v. s. ett om höfterna bundet skynke af olika längd, hos rikshaws t. ex. nående blott till halfva låret men hos andra längre, stundom hos både män och kvinnor ända ned till fötterna som en kjol. Männen buro på öfverkroppen antingen en rock af europeisk snitt, i hvilket fall de tydligen hörde till de förnämare, eller rakt ingenting. Rikshaws hade för det mesta en ylleskjorta på sig. Kvinnorna buro utan undantag på öfverkroppen ett lifstycke af hvitt tyg. Endast små barn sprungo omkring som Gud hade skapat dem — de små mörkbruna bytingarna voro befängt lustiga att åse.

Vi återvände ombord klockan 6 i rättan tid till middagen. Och klockan 9 om kvällen lämnade Seydlitz Colombos hamn och stäfvade vidare OSO hän.

Från och med nu började de härliga indiska sydfrukterna ståta på matsedeln till frukost och middag, meloner, bananer, ananas och mampa och hvad de alla heta. Jag frågade, om de skulle hålla sig för en resa till Europa, men fick till svar, att sådant icke var ens att tänka på.

V.

I Penang.

Den 9 juni gjordes besöket i Colombo. Vi hade således en fem dagars resa till nästa hamn, Penang, dit ankomsten beräknats till den 14 juni. Det gällde alltså att få tag i något lämpligt tidsfördrif, och åter voro engelsmännen uppfinnare. Hvarje dag klockan tolf angifves på en tafla, huru många mil Seydlitz under de sista 24-timmarna tillryggalagt. På denna uppgift grundades följande spel, om hvilket hvar och en, som ville betala en R:mark som insats, kunde vara med: namnet på enhvar af de medspelande skrifves på en liten papperslapp, som ihopvikes och lägges i en hatt. Då alla sådana lappar äro samlade, blandas de om i hatten, och i en annan hatt blandas på samma sätt lika många papperslappar, af hvilka tio äro numrerade 1, 2, — — — 0 och resten blanka. Därpå drages från hvardera hatten samtidigt en lapp i gången, och den numrerade eller blanka lappen ur den ena hatten tillfaller personen med det namn den ur den andra hatten dragna lappen utvisar. Då dragningen är slut, äro endast de tio, som hafva numren 1—0, med om spelet, som afgöres klockan 12, då antalet under senaste dygn tillryggalagda sjömil angifves på taflan. Lyder rapporten 348 mil, så har namnet med lappen n:o 8 vunnit potten. I går t. ex. hade vi seglat 352 mil, och lappen n:o 2 förskaffade sin egare vinsten. Dennas belopp är för hvarje dag naturligtvis beroende på antalet insatser. Nu har en herre tre dagar å rad vunnit inalles 50 R:mark.

Vi ha i dag den 12 juni. Seydlitz passerar just nordspetsen af Sumatra. Höga, mäktiga, med skog beklädda berg är allt, hvad man urskiljer. Men det ser icke otrefligt ut.

Till kvällen är hela andra klassen inbjuden till bal på första klassens promenaddäck. För min del stannar jag „hemma". Hos oss åter gafs festmiddag med anledning af, att de flesta passagerare skola lämna båten i Penang och Singapore. Matsalen var dekorerad med små sidenflaggor, och kapellet utförde taffelmusik, hvilket annars förekommer endast på första klassen. Själfva rätterna voro ovanligt opulenta,

kapun, sparris och annat godt och läckert.

Redan följande dag, den 13 juni, anlända vi på e. m. till Penang, således en dag tidigare än programmet upptagit. Jag låter ro mig i land, tar en rikshaw — alla sådana äro här kineser — och åker till botaniska trädgården, ortens förnämsta sevärdhet. Och förtjust är jag öfver den färden. Här är ännu mycket vackrare än i Colombo. Och jag utbrister åter: Hvad tropiken ändå är härlig!

Ofta, när ett sådant ekipage kommer susande, känner man sig likasom snoppad i sin ännu europeiska uppfattning om lifvet och människan. Ty därinne sitter, kanhända, förnämt lutad mot den svällande stoppningen, en kines eller en svarting af tydligen blandad ras — kinesen eller svartingen naturligvis också i klanderfriaste europeiska kostym. Jag ser också på planen framför en storslagen, makalös villa af marmor, eller hvad för en stenart det är, som tydligen äges af en kines, ett sällskap,

Kineshamn nära Penang.
Foto. af Kurirens korresp.

Först far man genom en del af staden och så förbi en mängd palatslika villor. Då det redan lider mot kvällen och luften är svalare, synes en massa folk i rörelse, velocipeder och automobiler mötas ständigt. Här ser jag också flera af de elegantaste landauer, förspända med de skönaste hästar.

uteslutande bestående af kineser, spela lawntennis, alla i bländhvita lawntenniskostymer och med — hårpiskan instoppad och fästad i bröstfickan, för att den ej skall vara till hinder vid spelet. — För mitt europeiska öga är synen sällsam.

Efter villakvarteren följer en skog, bestående först af kokospalmer och därpå af alla möjliga tropiska trädslag, blandade om hvarandra. I den framskymta flera af infödingarnas byar och gårdar. De lätta hyddorna äro byggda sålunda, att pålar nedslagits i marken och väggarna mellan dem täckts med flätade strån och blad. Ofta befinner sig hyddans golf på något afstånd från marken för att låta innevånarena gå fria från myror och annat okräk. — Med en halftimmes språngmarsch för mig min rikshaw fram till botaniska trädgården, där jag under en halftimmes promenad beundrar ett otal former af tropisk flora. Där finnes också ett naturligt vattenfall af betydlig höjd, kanske 50 meter, men vattenmängden är efter finska förhållanden endast ett par skopor. I alla fall en vacker bild. En malajunge visar mig vägen till fallet, jag känner ej hans språk, han icke heller mitt, men vi förstå hvarandra ändå. Han får 20 cent och för allvarligt och värdigt som en gammal man flata handen öfver pannan — malajernas hälsning.

Just i skymningen kom jag tillbaka till staden, hann jämt och nätt besöka posten och låta ro mig till Seydlitz för att hinna ombord till middagen klockan 6. — Klockan half 4 följande morgon lade vi igen ut från Penang och fortsatte till Singapore. Där skulle jag nästa dag lämna Seydlitz, hvarför dagen mest gick åt till inpackning, ty det var ju alldeles som att flytta från ett hotell, där man bott flera veckor, att utbyta adresser med dem man mera umgåtts o. s. v. — Jag spelade också nu det sista af de komiska shackpartier jag under den senaste tiden utkämpat med en japan. Han begrep ej ett ord tyska och jag hvarken engelska eller japanska, men vi spelade shack ändå i största sämja i timtal utan att under tiden utbyta ett ord med hvarandra.

VI.

Singapore. — Pahud passerar linjen. — Ankomst till Batavia.

Så grydde den 15 juni den sista morgonen ombord på Seydlitz.

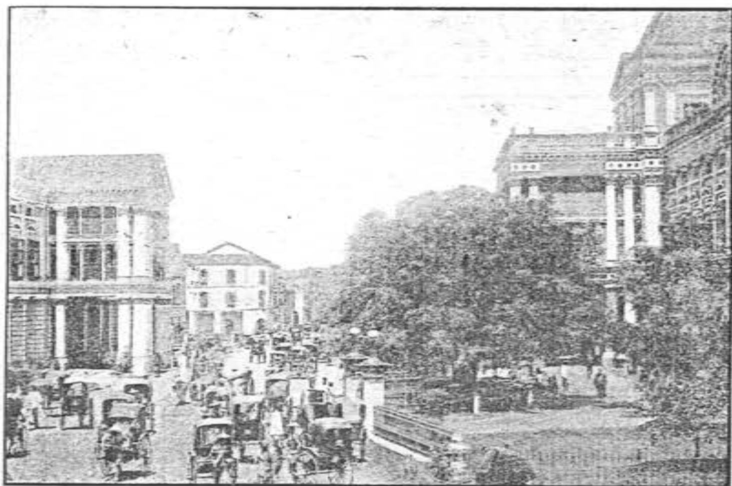
Vi anlände vid pass klockan half 8 om morgonen till Singapore, och då allt var i ordning, växlades handslag med mina vänliga hyttkamrater och dem, som funnos i närheten, hvarpå jag från Seydlitz steg på en väntande ångslup, hvilken förde mig direkt till ångaren Pahud, tillhörig ett holländskt bolag, med hvilken jag skulle fortsätta resan vidare. När jag något orienterat mig där ombord, for jag i land och med rikshaw in till själfva staden, som ligger något aflägset från den del af hamnen, där vi ankrat. Mina första besök gällde telegrafen och posten, hvarpå jag i en butik köpte bl. a. ett halft dussin hvita och khaki-omgångar för ett pris af 18 dollars — icke amerikanskt utan ett annat slags mynt, som gäller i det närmaste 3 finska mark. — Priset per omgång blef således här 9 fmk mot c. 19 fmk i Berlin. På verandan till ett stort hotell drack jag med mitt sällskap lemonad, hvarpå vi åter skyndade ombord, ty redan klockan 12 skulle Pahud afgå.

Jag utbrister ännu engång: Du undersköna tropik!

Där sitter man i Europa, eller åtminstone hos oss, och gör sig underliga föreställningar om tropikerna. Man tänker sig en olidlig, tillintetgörande hetta, primitiva lefnadsförhållanden, ja, värre än primitiva, med ormar på städernas gator och gårdar, lejon i närmaste omgifningar.

Och huru annorlunda är icke allt här. Hettan är knappast starkare än hos oss en varm, vacker sommar, och af de primitiva förhållandena — icke ett spår! I Colombo, Penang, Singapore öfver

allt elektrisk belysning på gatorna, delvis utsträckt långt utanför staden. I Penang var hela den 5 km långa vägen till botaniska trädgården belyst, den sista sträckan dock endast med oljelampor. I alla dessa städer finnas elektriska spårvägar. Där korsade hvarandra på gatorna automobiler, velocipeder och de elegantaste ekipager, sådana som man i Helsingfors skall hafva svårt att uppvisa ett enda. — Postkontoren i Colombo, Penang och Singapore konkurrera med dem i Berlin och Prag, hvilket senare är det största jag sett — för att icke ens nämna Helsingfors „centralpostkontor". Också telegrafhuset i Singapore är så pass storartadt, att det nog kommer att dröja länge, innan Helsingfors får maken. Hotellen och alla andra för trafik afsedda inrättningar äro, så mycket jag sett af dem, i samma stil. Denna ångare, Pahud t. ex., som förmedlar trafiken mellan Singapore och Batavia — en resa på 44 timmar — öfverträffas af Arcturus och Polaris hvarken i storlek eller elegans. Den står med dem ungefär på jämnhöjd, men gäller det att gifva någon företrädet, så tillfaller det otvifvelaktigt Pahud. Hytterna äro på den mycket större, rymligare och luftigare, matsalen och inredningen på däck likaså. Pahud har nämligen, hvad nämnda Nordsjö- och andra passagerarebåtar i norden sakna, ett stort däcksmöblemang, bekväma stolar att sitta eller ligga på och flera slags soffor för samma ändamål — alla med sitsar och ryggstöd af rotting samt försedda med lösa dynor och kuddar.

Rådhuset i Singapore.
Foto. af Kurirens korresp.

Vi reste alltså den 15 juni från Singapore. Jag hade härifrån första klass-biljett och kom således i närmare umgänge med den unge svenskatalande tysk jag blifvit bekant med under första festdagen efter afresan från Aden. Af de 20 första klass-passagerarena voro 9 utom jag från Seydlitz. — Lifvet är naturligtvis detsamma som på ångfartyg i allmänhet. Man gör ingenting, promenerar litet, konverserar litet eller tar en lur i en bekväm stol o. s. v. —

Kursen har gått genom en skärgård; land har oafbrutet varit i sikte. Vi ha passerat helt nära Sumatras helt och hållet skogbevuxna östra kust. Efter afresan från Singapore passerade vi om kvällen ekvatorn men utan alla festligheter. — Pahud trampar ju den jämt och samt af och till.

Dock en liten muntration var förenad med vårt passerande af linjen. En liten märkvärdig fransman försäkrade för ett sällskap uppe på däck, att han med största intresse väntade att följande morgon för första gången få se *solen gå upp i väster.*

— I väster??

— Ja — förklarade den lilla herrn troskyldigt — när solen engång söder om ekvatorn synes i norr, så måste hon ju också gå upp i väster och ned i öster! — Naturligtvis fick han stanna med sin tro på vederstreckens omsvängning. Men då en annan i sällskapet förmenade, att det icke var alldeles säkert, huruvida vi ännu hade träffat på ekvatorn, emedan de starka strömdragen mellan Sundaöarna ibland svängde linjen norr-, ibland söderut, skakade han betänksamt på hufvudet och trodde att den trots strömdraget nog hölls på sin plats.

Tidigt om morgonen den 17 juni anlände vi efter en skön resa till Batavia. Från hamnen för en dubbelspårig järnväg på c. 20 minuter till den oändligt långsträckta, utmärkt vackra staden. Jag gjorde till först bekantskap med en hinduisk gentleman, som meddelade mig åtskilliga upplysningar. Jag hade redan inbillat mig, att jag här i Batavia något så när hunnit till slutet af min resa, men han meddelade, att jag ännu hade omkring 8 dagars färd framför mig, nämligen först 2 dagar med båt till Benkoelen, därifrån 2 à 3 dagar med oxvagnar till Ketaun samt vidare c. 3 dagar, äfvenledes med oxvagnar, till Lebong Soelit — slutmålet för min långresa. Sistnämnda ort, sade gentlemannen, ligger på 4 à 5 hundra meters höjd uppe bland bergen.

Vid ankomsten till Batavias bangård reste tullen af med min browningspistol. Man får nämligen icke här bära vapen utan tillstånd af något slags myndighet; ett sådant skaffade jag mig och är åter i besittning af min pistol. (Jag fick veta, att samma historia skulle upprepas i Benkoelen igen.) Från bangården foro vi — jag och den infödde herre, som mottagit mig vid hamnen — i vagn upp till en vän till mina blifvande principaler, en europé, till hvilken jag blifvit rekommenderad. Här funnos inga rikshaws utan i stället en massa små vagnar, spända för helt små men ytterst pigga och flinka japanska hästar.

Sistnämnde herre emottog oss i en lätt, hvit kostym och barfota på sin med marmorparkett belagda stora veranda; klockan var nämligen 2 på dagen. Af honom fick jag veta, huru det möblemang, som välvilligt anskaffats åt mig och i förväg sändts till bestämmelseorten, var beskaffadt. Dit hörde bl. a. en komplett säng.

Då det kanske kunde intressera någon att få veta, hvad det underliga ting, som kallas en „komplett säng", är för något, skall jag beskrifva det: Själfva sängen är, att börja med, minst en och en half gång så bred som våra moderna järnsängar hemma i Finland. I alla fyra hörnen reser sig en järnpelare till c. 2 meters höjd, och dessa äro sinsemellan förbundna genom finare tvärstänger också af järn, och öfver allt detta är dragen tunn, fin tyll — ett moskitonät — för att hindra ett otal, öfverallt kringsvärmande insekter, blodtörstiga plågoris, att komma åt en under sömnen. — Bädden består af en fjädermadrass och två kuddar, den ena mera hård, den andra mjukare, samt ett äkta holländskt otyg, gåtan om hvars ändamål jag icke ännu rätt hunnit lösa.

Det är en omkring halftannan meter lång, hårdt stoppad rulle. Något täcke finnes icke i sängen, utan denna rulle skall på något märkvärdigt sätt spela rollen af ett dylikt! Jag tror, att man skall hålla den under armen, då man sofver — — eller på något annat sätt — — —

Vi reste därpå till Hotel des Indes, där jag från Singapore telegrafiskt beställt rum. Hotellen i denna del af världen, särskildt detta, det finaste i staden och utrustadt med mer än europeisk elegans, förtjäna kanske en liten beskrifning.

Den egentliga hotellbyggnaden inrymmer endast matsalen, kontoret, läsrummet och köket med därtill hörande lokaler samt flera stora verandor. De egentliga resanderummen ligga i långa rader i trädgården rundtomkring hufvudbyggnaden. Hvarje rum har en veranda med bord, stolar och en bekväm liggstol. Matsalen i Hotel des Indes uthärdar mycket väl jämförelse med dylika i de finaste lyxhotell i Europa; hållen i hvitt, ljusblått och guld samt strålande i den briljantaste belysning (elektrisk naturligtvis), gör den ett charmant intryck. Prisen voro allt annat än öfverdådiga, jämförda med europeiska. För rum, morgonkaffe, frukost och middag med 5 à 6 rätter: 5 gulden, d. v. s. omkring 10 finska mark.

Sedan jag orienterat mig i hotellet, gick jag med den hinduiske herremannen till kinesiska skräddaren Lie-a-yat, för att låta taga mått af mig, för att sedan från grufvan där borta bland bergen blott behöfva rekvirera åt mig nya kläder. En dylik visit gjordes också hos en skomakare och därpå besök i butiker. Klockan blef under tiden half 1 och hettan tryckande, hvarför jag tog afsked af min färgade vän och skyndade till hotellet, åt frukost och gick, som alla andra människor denna tid på dagen, till sängs. Där stannar man till klockan 4, då kaffe drickes; det intages på verandan i nattdräkt, hvilken här alls icke består af det kända vanliga intimaste plagget utan af vida benkläder och rock af tunn flanell. Först klockan 5-tiden börjar lifvet igen. En af mina hyttkamrater från Seydlitz bjöd mig nu på en rundresa i vagn för att bese staden.

Det hade talats så mycket om, att Batavia var en vacker stad, och jag kunde nu själf döma att berömmet icke varit öfverdrifvet. Hvarje hus är omgifvet af en för det mesta välvårdad trädgård, hvars förnämsta prydnad äro majestätiska kokos- och kungspalmer. Långa, breda, oftast asfaltbelagda gator, på detta sätt kantade med idel trädgårdar, i hvilka de hvita husen lysa fram genom grönskan — ja det *är* vackert! Vi foro förbi stora sportplaner, väl 2 km långa och 1 km breda, där tusende människor myllrade, européer och färgade af alla nyanser, soldater, sjömän, arbetare, folk af alla slag.

Klockan 7 blef det mörkt. Vi återvände till hotellet och foro förbi rikt eklärerade „bierhallar“ och andra restauranter à la Kapellet, d. v. s. ställen där publiken satt ute i det fria och musiken spelade i en paviljong framför; alla bord voro fullt besatta med hvitt klädda herrar och damer. Ett par sådana restauranter hade en publik, som var väl dubbelt så talrik som Kapellets i Helsingfors, då den är som störst.

Från hotellet gick jag ut för att taga en trädgårdsrestaurant i närmare betraktande, råkade därvid en passagerare från Pahud och besökte med honom Köpmannaklubben. Där passerade jag genom en stor pelarsal med rik marmorpanel och marmorparkett; pelarena voro likaledes af marmor, såvidt jag

fann. Vi drucko ett par glas äkta bayerskt öl till 25 cent (50 p:i) per glas och återvände till Hotell des Indes klockan half 9-tiden för att intaga supé.

VII.

Batavia. — Farväl från högre kultur. — Ångbåtsresa till Sumatra. — Man talar svenska. — Benkoelen. — Finland, en känd stat. — Med oxvagn.

Såväl i Köpmansklubben som nu här i Hôtel des Indes matsal måste man särskildt påminna sig, att man icke befann sig i en modern lyxrestaurant i en europeisk storstad utan på ett hotell i Batavia — långt, långt fjärran i en exotisk världsdel på södra sidan om ekvatorn. Alla borden voro upptagna af herrar och damer med imponerande chic och elegans — en publik, urban i hvarje tum. Närmast oss sutto vid ett långt bord ett sällskap officerare, unga lejon, hvilka, alldeles som i S:t Petersburg eller Berlin, drucko bara champagne. Men här förekom intet extravagerande till småtimmarna. Vi lämnade matsalen genast vi intagit vår supé, sutto sedan en stund på min veranda, och då jag klockan några minuter öfver tio passerade genom matsalen för att lämna några bref på hotellets kontor, var den redan tom, ljusen släckta och uppassarena försvunna. Blott på en af verandorna sutto ännu ett par herrar och en dam.

Om jag, af det jag t. v. sett, vågar fastställa lifvets indelning i Indien, vore den följande: arbete klockan 6—12 f. m. (maximum) och 4—6 e. m., sällskapslif klockan 8—$^1/_2$10 e. m. och för resten — sömn. Efter den sista uppgiften anser jag mig dock t. v. böra sätta ett frågetecken, ty förhåller det sig verkligen så, skulle mer än halfva dygnet, d. v. s. lifvet, vara ägnadt åt dödens yngre broder.

Klockan half 6 följande morgon tog en malajisk tjänare hand om mitt resgods och anskaffade en vagn åt mig, med hvilken jag åkte ned till den genom staden flytande floden, där den ångare låg, med hvilken jag skulle resa vidare till Sumatra. Denna flod erbjöd nu en högst egendomlig, liffull bild. Dess stränder äro kantade med en kaj med högt bröstvärn, genom hvilket trappor på bestämda afstånd från hvarandra leda ned till det smutsiga, bruna vattnet. Men nu på morgonkulan såg man intet af dessa trappor, så fullbesatta voro de med infödingar, som väntade på turen att taga sig ett bad, medan flera hundratal bruna män, kvinnor och barn, hvilka haft turen att komma tidigare, som bäst med lif och lust plaskade om hvarandra i den slemmiga, oaptitliga floden. Så mycket jag såg, voro af de badande endast de små barnen nakna, alla andra voro draperade med något slags skynke. Då ett parti kom upp, skyndade ett annat med ifver att kasta sig i det våta.

Klockan half 8 installerade jag mig i en hytt ombord å ångaren „De Carpentier“, och klockan 9 ångade vi i väg till Sumatra. Jag reste med förnimmelsen, att jag för tre à fyra år framåt tog afsked af all högre kultur, ty så kraftigt den än redan syntes hafva framträngt öfverallt här på Java, lika litet torde den vara att möta på Sumatra. — De Carpentier är en mycket bekväm båt men af äldre ordning och går långsamt. Måndag f. m. lämnade vi Batavia, och först onsdag f. m. anlände vi till Benkoelen å Sumatra. Ni må icke föreställa er den som någon obetydlig finsk kustbåt. Bevars, den mäter sina runda 1,500 ton — Arcturus där hemma mäter, om jag ej minnes orätt, c. 1,300 ton. Men mindre är De Carpentier än Pahud med sina c. 2,000 ton. — Här ombord äro, såsom öfverallt i Bortre Indien, alla uppassare, och

betjäningen öfverhufvud, malaijer. Vi äro 18 första-klass-passagerare, däribland några officerare med sina familjer på väg till Atjes, Sumatras nordligaste udde, där Holland i 28 år fört krig mot några infödda stammar, men inte ännu lyckats pacificera dem. Vi ha bland oss en tysk, som i 10 år lefvat på Java och nu ingått nytt kontrakt om ytterligare 5 års tjänst på Sumatra. Jag undrar, huru man skulle känna sig efter en så långvarig bekantskap med tropikens sol. Han säger, att han trifves utmärkt. Men så är han också gift med en malajiska, en fru med verkligen vackert ansikte och trefligt utseende, blott hon icke vore så ohjälpligt brun. En liten unge ha de också, men den är ganska hvit. Månne unga europeiska utvandrare häri skola se sitt framtidsperspektiv? — Icke är det i min smak — åtminstone ännu så länge.

På De Carpentier har jag träffat också en annan tysk, som för några år sedan rest omkring i Finland. Han sade, att han funnit Helsingfors vackert, Imatra hänryckande, men de finska järnvägarna — fruktansvärda — — —

Vi resa hela tiden långsmed Sumatras västkust, tämligen nära land. Bergen, som ofta nå en väldig höjd, stupa stundom brant ned i hafvet, stundom åter ligger ett ganska bredt lågland mellan dem och kusten. Öfverallt växer skog.

Under denna sjöresa, min sista för en längre tid framåt, hände mig något, som kom öfverraskande nog. En af ångarens officerare hade läst adressen på ett bref från mig till en anhörig i hemlandet och kom helt plötsligt och tilltalade mig på — svenska. Det språket hade jag icke precis väntat att få höra af en främling här i närmaste granskapet af Sumatra. Gentlemannen hade i tiden seglat på svenska fartyg och där lärt sig språket.

Den 20 juni om morgonen anlände vi till Benkoelen. Kusten är här, såsom mest på västra sidan af Sumatra, mycket långgrund, så att vi måste ankra långt ute på redden. Passagerarena och deras packning sändes i land med små båtar. Jag tog in å byns enda „hotell“ och blef tagen omhand af en agent för den firma, i hvars tjänst jag var på väg att träda. Först gjordes ett besök å poliskammaren för att anmäla om min ankomst och inlämna en till „residenten“, ett slags guvernör, ställd anhållan om tillstånd för mig att resa i provinsen Benkoelen. Sekreteraren, en malaj, visade ingen lust att gå in på saken, när jag uppgaf Finland som den stat, till hvilken jag hörde. Hade aldrig förr hört ett sådant land nämnas. Men tysken, som följde mig och själf vistats i Ost Indien i nästan hela sitt lif, upplyste malajen, att det var ett mycket bekant land i Europa, men han blottade sin egen bristfälliga kunskap i nämnda världsdels politiska geografi med uppgiften, att Finland vore en provins under Sverige. Emellertid fick jag mitt tillståndsbevis, där det helt kort om godt stod, att jag var „von Finland“. Härpå begåfvo vi oss till residentämbetet för att utverka rätt för mig att bära browning. — Man ser, att också här i landet råder ordning och skick.

Då dessa formaliteter voro undanstökade, gingo vi till en kinesisk to-go, d. v. s. en affärsman, hvilken handlar med allt mellan himmel och jord, som behöfs i denna knut af världen, såsom tyger, matvaror m. m. Där upphandlades konserver, tékanna, knif, gaffel, glas o. s. v. för resan upp till Ketaun, ty under den är man heltochhållet hänvisad till egen utrustning och egna förråder.

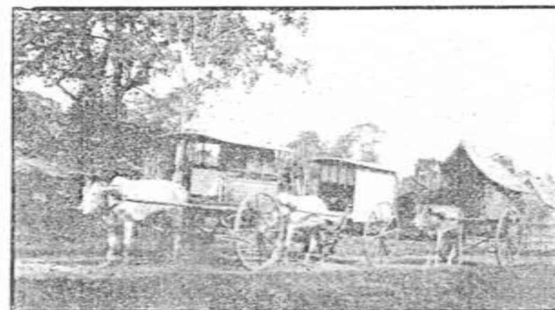
På e. m. tog jag mig en trekvart timmes promenad i byn, men lyckades icke komma ur densamma. Om kvällen satt jag på hotellets veranda och betraktade ödlornas lek på väggen. Jag

tror jag icke förut omtalat det slaget bland de ostindiska husdjuren. De äro ett slags små ljusgula varelser, dessa ödlor; de förekomma i alla hus och äro mycket omtyckta af befolkningen, emedan de flitigt fånga flugor och moskitos. Tillochmed på hotellet i Batavia kröpo de omkring på väggarna. De äro fullkomligt ofarliga, och man vänjer sig snart vid dem.

Nästa morgon beundrade jag, att börja med, hotellräkningen: logis och mat, utom öl, 5 gulden — vackert så, jämfördt med priset i Batavia. Klockan 7 kom mina oxvagnar, ett slags hiskliga otyg, med hvilka jag skulle resa vidare och i hvilka man ej vet, om man skall sitta, ligga eller stå. Mina saker packades på två sådana vagnar, och den tredje var bestämd för min personliga räkning. Det jämmerliga vehiklet är platt och utan sits med en öfver det hela spänd hvit duk till skydd för solen. Pålitliga malajer voro förare.

Första dagen föredrog jag att mest larfva med till fots, ty oxarna äro, här under ekvatorn, full lika enerverande lata som någonsin ofvanom 60:e parallelen i den europeiska norden. Och hittar oxen på att för omväxlings skull för ett häftigt törn falla in i galopp, så vet kanske enhvar, huru han galoperar. Efter att i en månads tid hafva suttit så godt som absolut stilla, verkade promenaden, c. 25 kilometer och delvis under stekande sol, ganska tröttande.

Klockan half 6:tiden e. m. anlände vi till den första „passangraham“, d. v. s. ett af holländska regeringen inrättadt natthärbärge för resande europeér. I främsta rummet är det afsedt för holländska tjänstemän, men om det icke upptages af sådana, få andra europeér taga härbärge där. Men man bör icke föreställa sig ett hus här som ett hus i Europa. T. ex. dessa „passangrahamer“ bestå rätt och slätt af en korsvirkesstomme med väggar helt enkelt och simpelt flätade af långs ena sidan uppfläkta och utplattade bamburör, hvilka på detta sätt behandlade påminde om finska pärtor. Naturligtvis tittar dagsljuset öfver allt in genom flätverket. Så mycket är det dock med huset, att det ger ett visst skydd mot väder och vind; med träluckor kan man stänga förstren, ty glasrutor bestås icke, samt dörren och känna sig någorlunda säker. En af holländska regeringen aflönad malaj håller vakt om huset. Första natten jag sof i ett dylikt härbärge, hade jag min laddade browning bredvid sängen, men senare fann jag detta fullkomlig öfverflödigt.

Med oxvagnar från Benkoelen.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Morgonen efter mitt uppbrott från Benkoelen, det var den 22 juni, fortsattes resan redan klockan 5, då ännu halfdunkel rådde. Middagstiden lämnade jag definitivt oxvagnarna bakom mig och promenerade förut till nästa passangraham, dit jag anlände redan klockan 2:tiden e. m. men oxsällskapet omkring 3 timmar senare. Tredje dagen ville jag igen marschera förut, men malajerna tolkade väldeligen med ord och åthäfvar något, hvaraf jag icke begrep annat än „utan" (skog) och „orang" (människor), hvilket jag förstod sålunda, att i skogen fanns något, som vore farligt för människor, hvarför jag stannade helt lugnt i vagnen ända till middagen. Då någon fara likväl icke under vägen gaf sig tillkänna, misstänkte jag, att mina malajer varit framme med onödigt fjäsk, stack alltså browningen i fickan och tågade i förväg, likväl nu, då jag icke rätt visste, hvarom fråga var, icke allför långt framom vagnarna. I alla fall såg jag under hela resan intet annat ovanligt än flera slags apor, större bruna och svarta samt små, gråa markattor. Skogen var här betydligt vild.

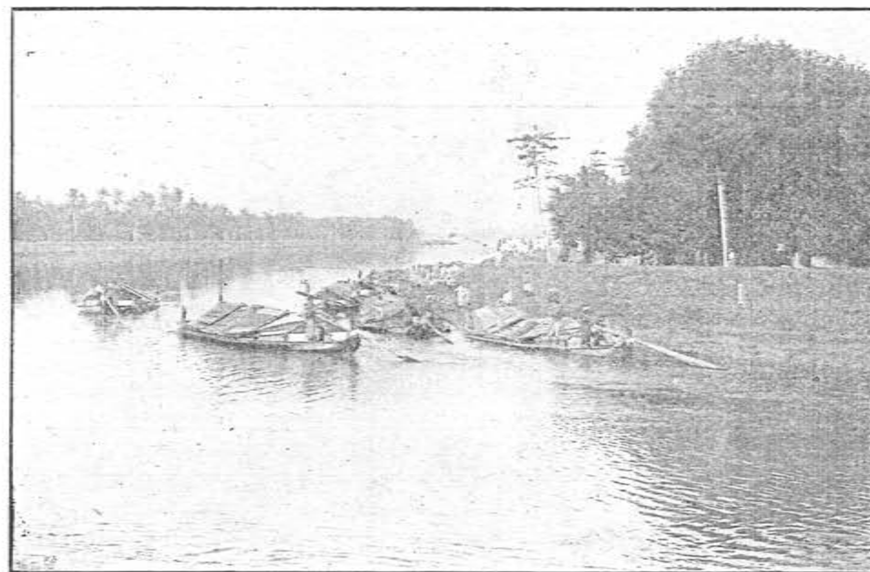
VIII.

Genom urskog till Ketaun. — „Slumrande" rikedomar. — Flodfart och förbrända vador. — Spårväg och tåghinder. — Ankomst till nya hemmet. — Ett grufsamhälle på Sumatra. — Kineser och malajer i slagsmål; huru dylikt folk kalmeras. — Bostäder i Lebong Soelit.

Ju mera vi under resan från Benkoelen fördjupade oss in i skogen, desto mera antog den naturen af verklig urskog. Ogenomträngliga snår, väldiga ormbunkar och bladväxter öfver allt. Engång räknade jag, under det jag låg vid vägkanten och väntade på oxsällskapet, 23 olika trän och större buskarter, och det, där jag låg och såg rakt fram, utan att vända på hufvudet, det jag var för lat till. Och dessutom bildar hvarje träd en hel värld för sig; slingerväxter vrida sig omkring stammen, slingra sig fram från gren till gren och slutligen ned till marken igen. Jämte dem innästla sig ett otal andra parasiter på stam och grenar.

Att denna skog hyste något nämnvärdt vildt, hade jag icke ens en aning om, men sedan hörde jag i Ketaun, att vildsvin förekomma där ymnigt äfvensom tigrar m. m. Vägen var närmare Benkoelen och ännu under de två första dagsresorna god som en vanlig finsk landsväg, men längre fram blef den bara sämre och sämre, tills den slutligen icke bestod af annat än ett par hjulspår, som slingrade sig fram genom urskogen. Likaså voro broarna och färjorna under resans första hälft mycket goda, t. o. m. svängbroar af järnkonstruktion förekommo, men sedan lämnade äfven de allting öfrigt att önska. Under de två första dagsresorna var trakten också ganska tätt befolkad, mycket tätare, som jag tror, än i genomsnitt i Finland. Längre fram såg jag däremot endast ett par usla byar på hela dagen. Något jordbruk stod ingenstädes att upptäcka, om några planterade bananer och kokospalmer undantagas. Befolkningen var öfverallt sig lik, och öfverallt tycktes människorna för det mesta intet hafva att göra. De lågo i salig lättja utsträckta på sina verandor; syntes någon sysselsatt, t ex. med fiske eller dyl. „latmansgöra", var det nästan utan undantag en kvinna. — Männen gingo klädda endast i benkläder eller „sarong", d. v. s. en kjol. Kvinnorna buro sarongen fästad ofvanför bröstet, under armarna. Ytterst ifrigt var folket att bada. Också mina förare blötte sig nästan i hvarje flod vi passerade; i badet stannade sarongen alltid på, den torkade så fort i solhettan.

Den 24 juni — midsommardagen hemma hos er, däruppe i norden, och rätteligen juldagen här nere hos oss — anlände jag till Ketaun. Här tog jag in hos en äldre herre, en holländare, som så godt som hela sitt lif lefvat i Indien. Han var agent för vår firma. Vi sutto hela kvällen på verandan, talade om allt möjligt och hade det rätt gemytligt. Holländaren berättade, huru rika dessa trakter äro och huru litet man tillgodogjort sig deras rikedomar. Här fanns, sade han, järn i massa, koppar likaså, men intet kapital. — Och jakten sedan! Han visade mig en präktig tigerhud, som han köpt för 30 gulden (60 mk). I Europa skulle detta präktiga exemplar säkert kosta många hundra. Elfenben fanns ock. Min nye vän försäkrade, att man i Ketaun kunde köpa upp hudar, elfenben m. m. för flere tiotal tusen gulden per år. Detta skulle naturligtvis vara ett godt geschäft.

Flodtrafik å Sumatra.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Men Ketaun är en ort, där man icke gerna godvilligt slår sig ned. Icke nog med, att där förekomma tigrar, elefanter, noshörningar, väldiga ormar, krokodiler och annat otäkt krypfä, är det ock ett malarianäste af första klass. Af detta senare slags härlighet erfor jag emellertid intet. Jag bröt upp därifrån redan klockan half 8 följande morgon, det var den 25 juni, och reste vidare uppför floden Ketaun inåt landet. Denna flod har här ungefär samma bredd som Elbe vid Dresden, kanske något litet mindre. En kanot tjänade mig till farkost; den bestod helt enkelt af en urholkad trästam men hade i alla fall aktningsvärda dimensioner, c. 12 meter i längd och 1 $^1/_2$ i bredd. I den hade alla mina resefekter blifvit instufvade. Tre infödingar drifva med långa störar kanoten uppför floden. Den vanliga tiden för en flodfart från Ketaun till Maura Santan, flodresans ändstation, är tre dagar, och firman har på sträckan

låtit inrätta passangraham'er (härbärgen) på till nattstationer lämpliga platser. Genom agenten i Ketaun hade mina kanotförare med goda ord och löfte om rikliga drikspenningar låtit öfvertala sig att göra färden på två dagar, hvarför jag således icke kunde begagna mig af dessa nattstationer. Då mörkret inbröt, förtöjdes kanoten allstå vid en öfver vattnet utskjutande trädgren, och vi kröpo till kojs i farkosten. Jag redde åt mig på kanotens botten en mycket bekväm bädd af de till min säng hörande madrasserna och lyckades t. o. m. nödtorftigen uppspänna moskitonätet däröfver.

Tyvärr var vattenståndet nu mycket lågt. Så långtrådigt det än var att dagen lång sitta stilla i solbaddet, hade jag dock föredragit det framför de strapatser det grunda vattnet förorsakade oss. Vid ett par forsar tvungos vi att släpa alla sakerna landvägen ett stycke uppför floden och därefter själfva kanoten samt sedan åter instufva lasten. Jag deltog i arbetet och stod med till knäna uppkaflade byxor barbent i vattnet ungefär 20 minuter och fick därunder mina vador så förbrända, att jag några dagar därefter blott med möda förmådde gå. Sådan är solen i tropikerna.

Andra dagen utbröt klockan 5-tiden e. m. ett regn, hvars make jag hittills aldrig sett. Så det ramlade ned vatten! I ett ögonblick voro soltält, paletå, kläder, resgods, allt, genomblött. En timme senare, således sent om kvällen,*) anlände vi till min blifvande vistelseorts „hamnstad", Maura Santan, ett samhälle omfattande 3 (säger tre) kojor, af hvilka en var bebodd af en europé, en holländare, som gaf mig nattkvarter. Klockan 7 nästa morgon for jag vidare per „lori", d. v. s. en spårväg, 40 kilometer lång, som bolaget byggt från floden ända upp till grufvan. Denna spårvägstrafik är naturligtvis mycket primitiv — en liten vagn, snarlik en dressin, drages af en häst — men banan påstås i alla fall hafva kostat bortåt 2 miljoner finska mark. Och dragen, som vägen är, genom idel urskog, utmed afgrunder och öfver floder med icke mindre än tre hängbroar, tror jag icke att denna uppgift är öfverdrifven. — Efter ett halft dussin urspåringar och andra „tåghinder" var jag klockan 3-tiden framme vid Lebong Soelit.

*) Klockan 6 e. m. anses här mycket sent, då ju nattmörker råder redan klockan ½ 7.

Då vårt tåg hann ett hus, sade min förare något, hvilket jag uppfattade som „kontor", hvarför jag steg af och trädde in. Men föraren torde hafva sagt „doktor" och jag hört orätt. — Jag blef emottagen af en äldre herre, hvilken jag antog vara grufbolagets direktör. Dock insåg jag snart mitt misstag men höll god min och låtsade göra min visit nu genast under själfva resan. Det var grufsamhällets läkare, en herre af schweizisk härkomst; jag blef utomordentligt väl emottagen, bjuden på äkta tyskt bier, som smakade skönt, samt underrättad om särskilda ortsförhållanden. Efter en halftimmes visit reste jag 10 minuters väg vidare framåt till grufvan och steg af vid kontoret, där man t. v. anvisade mig ett rum i „hotellet", en byggnad, som bolaget låtit uppföra för resandes räkning. Senare skulle jag få ett eget litet hus om 2 à 3 rum, kök etc. Mina måltider intar jag till en början i „klubben" för 3 gulden (6 mark) per dag, ett pris, som här anses mycket billigt i anseende till de orimligt höga kostnaderna å orten. Ett ägg t. ex. säges kosta 20 penni. Man råder mig att anlägga eget hushåll, såsnart jag hunnit etablera mig riktigt.

Här ser mycket trefligt ut, och jag tror att det icke blir någon svår pröfning att uthärda de 3 à 4 år jag ämnar stanna och under hvilka jag icke kommer med min fot härifrån; hvart skulle jag också göra utflykter!

Här finnas biljard, kägelbana, skjutbana samt läsesal med tidningar och tidskrifter från England, Tyskland, Holland m. fl. länder.

Men nu måste jag till allra först ut för att hos någon europé taga närmare notis om ett och annat, rörande lefnadsförhållandena å platsen.

Lebong Soelit, den 27 juni.

Jag är således nu framme. Min sex veckor långa resa från det kalla landet i högan nord, som jag lämnade knappast upptinadt från vinterdvalan, hit till den eviga sommarens och den brännande solens luftstreck — det är ett långt och brokigt panorama mina reseintryck bilda från Helsingfors bangård öfver land och vida haf, ända hit „ned" till bergen i Sumatras urskog. I går afslutades ju långresan här i Lebong Soelit.

Af det föregående är det redan kändt, att Lebong Soelit är en enslig, undangömd plats midt i den vildaste skog en europé kan drömma om, tre dagsresor från närmaste af auropéer bebodda trakt, Ketaun. (Bolagets egna agenter finnas dock, spridda en och en, på närmare håll). Har man engång kommit hit, så sitter man också vackert kvar så länge. Man skall icke företaga några lustresor. — En följd af det från den civiliserade världen afskiljda läget är, att allting är otroligt dyrt: en flaska öl Fmk 1: 50, en flaska apollinaris Fmk —: 80 o. s. v. Européer äro vi på platsen bortåt 35, och utom tjänsten umgås alla som jämlikar, direktörer, ingenjörer, verkmästare, arbetsförmän, smeder och hvad vi alla äro.

— Hotellet med sin biljard och sitt läsrum synes vara mycket litet besökt, mera då kägelbanan. „Skytteklubben" öfvar sig på skjutbanan.

De flesta européer bo i enskilda, små hus, hvar och en i sitt, men firman har icke låtit uppföra tillräckligt många af dem. Den sist komme får alltid ta sin tillflykt till det af bambu flätade härbärget, passangraham. Det är nu också mitt öde. Något att beklaga sig öfver är detta emellertid alls icke. Jag har två rum och veranda. Det ena rummet står tomt, tills jag får möbel till det. Jag har här redan beställt bl. a. ett kombineradt kläd-, bok- och universalskåp för allt möjligt; priset är 25 gulden.

Kineserna och malajerna — vi ha här inalles omkring 1,500 af det sällskapet — bo i arbetarbaracker. Stundom ställa de förra, som äro talrikare, till batalj med malajerna, och då kan det gå nog så hett till. Man berättar här, att i senaste december antog ett dylikt slagsmål så allvarlig karaktär, att européerna måste inskrida till malajernas hjälp, och först sedan de nedskjutit ett tiotal kineser, lugnade sig de öfriga. Eljes är här stilla och fredligt, ja mycket lugnare än i någon europeisk stad eller grufort.

— — — —

Vi ha i dag den 3 juli, „midvinter" alltså. Hettan har hittills icke på något sätt varit outhärdlig. Varmt är det ju visserligen, och nog svettas man om dagen friskt, men man uthärdar värmen utmärkt väl. Sköna äro de kyliga nätterna. Man vaknar kry och sund om morgonen efter en utmärkt vederkvickande sömn. Ibland förekomma också svalare dagar; som i dag t. ex., då det regnat nästan oafbrutet.

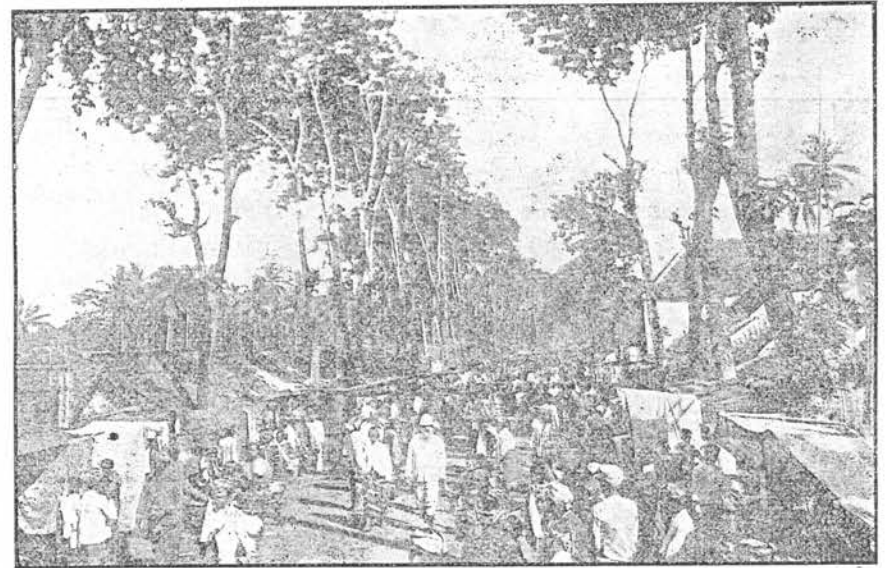
Bland Sumatras berg.

I.

Arbetet i grufvan. — Lefnadsförhållanden. — Ett malajbröllop. — Hälsosammare än i Europa.

I det föregående har skildrats resan från Finland till Bortre Indiens arkipelag. I det följande lämnas en serie bilder ur lifvet i den undangömda orten Lebong Soelit uppe bland Sumatras berg och urskogar.

Här finnes intet hufvudschakt, som för ned till grufvan, utan dennas gångar mynna hvar för sig ut vid bergets fot. Och ehuru berget icke är särdeles brant, är det ett nog så styft arbete att från dalen, där kontoret ligger och vi alla bo, klättra upp till gången n:o 1, belägen 125 à 150 meter öfver floden, som den är. Arbete finnes här fullt upp, hvilket isynnerhet i en dylik afkrok af världen är alldeles som det

Torgrörelse i en by på Sumatra.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Efter ankomsten till Soelit hade jag naturligtvis främst att göra mig bekant med personer och förhållanden, och följande dag inställde jag mig alltså på kontoret klockan 6 om morgonen, en timme, som hemma hos er skulle anses vansinnigt tidig, men som här faller sig alldeles naturlig. — Om kvällen gjorde jag, klädd i khakikostym, visit hos firmans tillfälliga högsta chef vid grufvan i hans ståtliga villa midt inne i en bananträdgård. Där bjöds jag på whisky och soda — helt europeiskt alltså.

skall vara. Grufvan kunde emellertid vara trefligare; den är så våt och smutsig, att man bokstafligen är öfversmetad med dy från topp till tå, då man kommer ur den. Min, likasom andra „assistenters“, arbetstid är klockan 6—$^1/_2$ 8 och kl. 8—12 f. m. samt $^1/_2$ 2—5 e. m. Således rast till frukost en half och till middag halfannan timme. Med andra ord 9-timmars arbetsdag. Vackert så, här invid ekvatorn. Men, som sagt, hvad annat skall man göra. Föröfrigt är dagordningen,

t. ex. min, följande: efter intaget kakao kl. 6 om morgonen besök å kontoret; frukost, och därefter arbete i grufvan till middagsrasten, som inledes med ett bad, d. v. s. en dusch, så kall den här kan fås; följer så middagen, „Reistafel", och tidningsläsning eller annan lektyr, tills det är tid att gå till eftermiddagsarbetet å kontoret. En kväll förlöper i läsesalen, en annan på kägelbanan, de flesta hemma. Tiden går fort till klockan 9, då det är sängdags.

Att börja med utgör en gök till kines min betjäning. Man måste ju ha någon, som ser till „hus och hem", medan man själf är borta. Han har 18 gulden per månad, och hans föda kostar mig dessutom 10 gulden i månaden.

Alla lefva här ganska tillbakadraget, enhvar för sig själf, en del så mycket hellre, som de äro gifta. En kollega har ett mycket nätt, ja riktigt europeiskt hem, men så har det också kostat honom bortåt 400 gulden — ett oerhördt slöseri i Soelit. Något utelif finnes ej att tala om. En del ingeniörer ha icke ens visat sig utom hus om kvällarna.

Post från Europa och i allmänhet från den yttre världen få vi 1 (säger en) gång i veckan, nämligen sålunda att om söndag komma brefven, sända med ilbud från „hamnstaden" Maura Santan, och måndag afton, senast tisdag morgon inträffar tidnings- och pakettposten. Om torsdag afsändes åter posten härifrån.

Vi ha passerat medlet af juli, och jag har nu varit här i tre veckor, tills dato utan att erfara någon olägenhet af klimatet; ja, jag har icke haft ens den lindrigaste känning af klimatfebern, af hvilken dock de flesta européer i början vanligen få en påhälsning. Af hettan har man visst, som jag redan tidigare skrifvit, tillräckligt till husbehof. Men kanske är det därför, att det skulle vara rakt ingen idé att lägga sig och uppstämma jeremiader öfver den saken, som den icke heller förefaller så svår. Att löpa linan ut i dagsverket är ett förträffligt medel såväl mot kylan i norden som mot hettan här i södern.

Jag har nu, som de andra här, eget hushåll; jag har afskedat kinesjunkern och i stället antagit en javan till tjänare. Han kokar min mat, tvättar mina kläder o. s. v. samt förestår kort om godt hela mitt hushåll; hans lön är 20 gulden (40 mark) i månaden. I hushållet gå till maten öfver 200 mark i månaden, hvartill komma de evinnerliga extra utgifterna, som man ingenstädes i världen synes undgå, visserligen mest små men tyvärr icke få. — För att gifva en föreställning om, hvad en bosättning här kostar, anför jag några siffror: en säng 120 mark, stolar 40 mk, skåp 50 mk, kläder från Batavia 120 mk. Härtill komma utgifterna för hushållssaker, såsom porslin, glas, knifvar, gafflar och dylikt — tillsammans representerar det hela hopen pengar.

En tillökning i familjen är att annotera. Jag har lagt mig till med en liten apa, en helt liten varelse, icke 25 cm. hög, då hon står på två ben, och knappast 15 cm., då hon går på alla fyra.

Första dagen betygade hon sin uppfattning om förhållandet oss emellan med att bita mig i handen. Mina fadersinstinkter fordrade, att hon härför skulle få daskis, och hon fick också smäll, men en lika liten som hon själf är, en sittopp-smula med bara två fingrar. Detta var dock mera än hon på flera dagar kunde glömma. Bara jag kom i närheten, skrek och väsnades hon, som om hon ansett mig för den våldsammaste tyrann i världen. Genom ett ångerfullt uppträdande från min sida och dagliga försoningsgärder i form af frukt, smekningar m. m. har jag numera lyckats åstadkomma husfrid, och vi äro ganska goda vänner. Hon är bunden vid kökstrappan med en lång, lätt kedja, som tillåter henne om nätterna och då det regnar söka skydd under takåsen. Klättra gör hon nämligen som en engel — för att icke använda en rakt motsatt liknelse. Dessa varelser till apor bära sig oförlikneligt lustigt åt, men nog kan jag föreställa mig, att de i längden bli både besvärliga och förtretliga att dras med. Lösa kan man ej låta dem gå, ty då peta de i bitar allt, hvad de öfverkomma, med sina verksamma fyra händer. — Härifrån är det alldeles omöjligt att sända lefvande djur till Europa; eljes skulle nog mången lustig liten apa finna vägen dit till stor fröjd och gamman för vissa unga sinnen. För min del anar jag, att jag i sinom tid får nog af leksaken. Hon kostade „i inköp" 10 mark.

Här finnas lockelser i oändlighet för en amatörfotograf, men tiden hinner ej till allt. Ens lediga stunder gå på följande sätt.

Kl. 5 e. m. är arbetet för dagen slut. Den som då lyckligen undgår kägelbanans eller biljardens frestelser, går hem, dricker sitt té och tar, allt efter veckodagen, ihop med vissa, gifna sysselsättningar. Måndag afton läsas tidningarna. Tisdag och onsdag skrifvas bref och fortsättes med tidningsläsningen. Torsdag är schackafton. Fredagen är utan fast program, men lördag kväll samlas européerna regelbundet på kägelbanan eller vid biljarden.

Den första söndagen hade vi allmän målskjutning kl. 8—11 f. m. Därifrån begaf jag mig med en kamrat på besök till en herr F., till yrket en vanlig smed, och tog mig ett bad. Förbi hans hus flyter nämligen en bäck, som i en krökning har en djup grop eller ett s. k. hål, som tjänar oss till badkar. Badet var verkligen gudomligt skönt, och efter det bjöd herr F. på vin, vid hvilket vi sutto på hans veranda till kl. 3 e. m. Vissa européers föreställningar om behofvet af ett på hälsoskäl grundadt förbud mot bruket af alkoholdrycker i tropikerna äro rena fantasterier. — Följande söndag tillbragte jag hemma i korgstolen på verandan, upptagen med att studera malajspråket. Kl. 7—8 e. m. gjorde jag visit hos en gift holländare.

Jag har också varit med på ett malajiskt bröllop; det var helt intressant. I ett rum spelade ett indiskt musikkapell på indiska instrument, bland hvilka en lång och smal trumma med ett svagt melodiskt ljud var det förnämsta. I samma rum visades också en kasperteater, en äkta ostindisk. Denna „konstart" säges här vara flera hundra år gammal. På teatern förekommo nu hundrade dockor, alla med oformligt men väl skuret hufvud af trä. Också kroppen var väl snidad. En malaj satt — likasom äfven musikanterna — på huk på golfvet och berättade dockspelets förlopp, som sades återge en gammal hinduisk kungasaga.

I ett annat rum sutto tre „damer" och lika många „herrar" på huk omkring en stråmatta och spelade veritabel „hassis" med ett slags kinesiska kort. Bruden, en vacker 14 à 15 års flicka, höll sig undan nästan hela tiden. Vi bevistade bröllopet endast en timme, kl. 9—10, men sedermera berättades, att föreställningen på kasperteatern, som börjat kl. 8 om kvällen, fortgått i ett streck till kl. 5 nästa morgon, då handlingen var utagerad och täckelset ändtligen föll.

Till tidsfördrif förekomma bland oss européer allehanda täflingar. Jag har redan nämnt den på målskjutningsbanan Senast var täflan på biljarden, och jag blef den lycklige vinnaren af 5:e priset — en flaska kognac.

Beträffande krypfän af det obehagliga slag, som öfverflödade Ketaun, äro vi här i Soelit alldeles befriade från dem. Det är alldeles öfverflödigt att

om kvällarna titta efter ormar under sängen, ty för det första slippa de ej in i huset, som är byggdt på pålar, och för det andra har jag ej här sett andra ormar, än de exemplar doktorn har i en väldig glasburk. Mitt arbete har dock under senaste vecka fört mig vida omkring i de orten omgifvande urskogarna. Här har nämligen stakats ut en ny väg. Dessutom är det fråga om att förena två bäckar för att få mera vatten till grufvan, och uppför dessa ha långa vandringar företagits. — Det är nog så, som jag tror mig redan tidigare hafva sagt, att det endast är i Europa, som tropikerna äro „fruktansvärda". — Doktorn påstår bestämdt, att vårt Soelit är mycket hälsosammare än de flesta orter i Europa.

II.

Världen är så liten. — En manchettknapps öden. — Lediga eftermiddagar. — Smör, tändstickor och thé. — En tropisk skog. — På allvar till skogs.

Illa nog måste jag denna gång börja med en klagovisa öfver de omständigheter, under hvilka detta skrifves.

I regeln ha vi här elektrisk belysning öfverallt, åstadkommen af en med vattenkraft drifven dynamo, men nu har ett par veckors ihållande torka gjort slut eller nästan slut på drifkraften. Sedan i går sitta vi därför så godt som i mörker. För min del har jag f. n. att disponera öfver en stearinljusbit utan ljusstake på mitt verandabord, och i denna melankoliska belysning lefver jag och skrifver jag i denna aftonstund.

Jag kan ej låta bli att tala om ett ganska egendomligt sammanträffande, som igen påminnt mig om, huru liten vår värld i själfva verket är.

Jag läste härom dagen i Hufvudstadsbladet, att en känd finne i utlandet — jag tror det var i Frankrike — råkat ut för en automobilolycka. Nå väl. I tisdags återvände frun till en af våra direktörer, hon är född ungerska, från ett besök i Europa. Om kvällen hade vi kägelspel, som vanligt, och dit kom också nämnda dam. Och ni kunna tänka er min gränslösa förvåning, då jag vid urkedjan på hennes bröst upptäckte en medaljong med Finlands vapen.

Jag var ej karl att undertrycka en fråga och erhöll följande förklaring:

Hon hade vid ofvan nämnda automobilolycka befunnit sig i sällskap med den finska läkaren och senare funnit en af hans manchettknappar, å hvilken var anbragt Finlands vapen, hängande i sin klädning. Hon hade då låtit aptera den till en medaljong och bär den nu som ett minne af den lyckliga utgången på äfventyret.

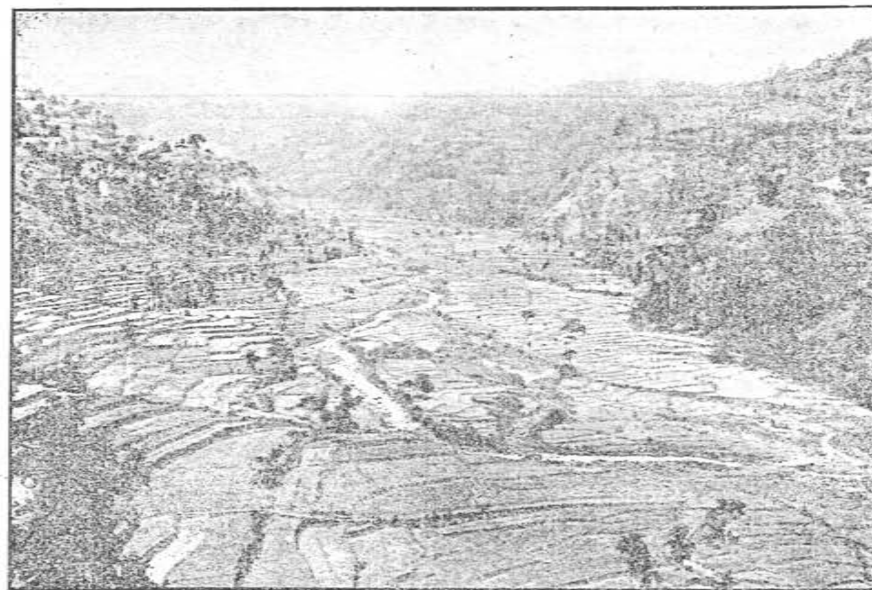
Ja, öfverallt äro finnarna framme. Men smak ha de. Denna unga fru är mycket vacker, mycket intressant.

För henne, som ungerska, äro vi finnar „broderfolk". Men för såvidt jag kommit underfund med den släktskapen, vill jag icke gå in på att den, beträffande språket åtminstone, sträcker sig längre än till det ungerska „eljes" och det finska „eläköön". — Emellertid blef det icke svårt att finna, från hvilket håll hon fått sin uppfattning om Finland. Senare råkade jag i dispyt med vår tillfälliga chef-direktör, som icke ville erkänna de små nationernas existensberättigande. Enligt hans latin hade finnarna dessutom velat lösslita sitt land från Ryssland för att bilda en själfständig stat.

Det blef en lång sittning. Klockan var 12 om natten, då vi gingo hem. En vift till kl. 12 här motsvarar en vidlyftighet till minst kl. 4 i Europa. Men så var det ock den sköna fruns hemkomst, som firades med champagne.

— Följande söndag, d. v. s. i förgår, hade doktorn arrangerat en liten festmiddag. Vi sköto till måls och drucko rhenvin.

Annars har knappast något nämnvärdt händt. Och hvad för något skulle väl också kunna hända här, i urskogens enformighet. Med så mycket arbete vi ha, blir tiden emellertid icke lång. Denna min första månad i Soelit har gått märkvärdigt snabbt.

Floddal med risfält. Sumatra.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Senaste söndag arbetade jag i grufvan kl. 1—8 e. m. — F. n. är jag upptagen af ett kartläggningsarbete öfver en ny kraftstation 7 km. nedåt floden. På den enda väg, som finnes här, nämligen den till Ketaun, reser jag jämte fyra kineser ut med häst kl. 6 f. m., återvänder kl. half 4-tiden och stannar hemma hos mig resten af dagen. Med edra europeiska begrepp om dygnets indelning tycka ni naturligtvis i Finland, att jag alltså har en hel eftermiddag till min egen fria disposition. Men det är icke mycket bevändt med den saken. Ni gå till sängs kl. 11 à 12, men här gör jag det, som alla andra, ganska regelbundet kl. 9. Och förrän jag ätit middag, aflämnat instrumenten å kontoret o. s. v., är klockan närmare 5.

Äfven börjar jag så småningom vänja mig vid maten. Jag äter t. ex. danskt smör, tyvärr konserveradt. Jag råkar just se, att tändsticksasken på mitt bord är från „Jönköpings Västra Tändsticksfabrik". — — Jag dricker nästan uteslutande kallt thé utan socker. I början tyckte jag det smakade vedervärdigt, men nu konsumerar jag däraf med god smak bortåt 3 flaskor dagligen. Kroppen skall ju ha någon fukt i vederlag för de par liter, som i dygnet utsvettas här under ekvatorn.

Ända hittills har jag icke fått ögonen på någon orm, men ödlor af alla de

slag skrämma däremot i skogen upp en vid hvarje steg. Att några reptilier icke hota med fara, skulle också framgå däraf, att infödingarna och kineserna gladeligen löpa omkring barfota; så ock de män jag har med mig vid mätningarna.

En tropisk skog — ja, den har icke något motsvarigt europeiskt begrepp. De verkliga träden stå här icke på nära nejder så tätt som träden i en äkta, vild skog hos er, men i stället äro de ungefär 2 à 3 gånger så höga. Den egentliga skogen bildas här icke heller af trän utan af ett förtvifladt virrvarr af slingerväxter, buskager, bladväxter. Marken betäckes heltochhållet af förmultnande kvistar och blad samt trädstammar, ofta af kolossala dimensioner — trän, som af ålder stupat och blifvit liggande att förmultna. Efter ett tiotal, möjligen hundratal år har en ny jätte lagt sig tvärs äfver den förut fallne — — — och så fortgår det seklerna igenom. — Att „gå ut i skogen" betyder här detsamma som att med en „padock" (ett slags stor huggknif) bana sig en liten öppning i växligheten, genom hvilken man fot för fot kämpar sig vidare fram, klifvande och klättrande öfver fallna jättestammar. „Att promenera i skogen" är ett begrepp, som icke existerar här. Man går till skogs, endast om det är något mål, som tvingar en ut i den. Annars absolut icke.

En vecka senare.

Nå, nu bär det på allvar af för mig till skogs. I öfvermorgon, den 9 augusti, beger jag mig på en 2 à 3 veckors färd högt upp till bergen för att söka — vatten.

Om man i Enropa vill veta, huru en flod flyter, tar man till kartan, och saken är klar. Men här! Sumatra är icke ännu kartlagdt, åtminstone icke denna del af ön, och alltså vet man icke, huru världen ser ut bortom de närmaste bergskedjorna. — Som jag redan nämnde, ha vi i vår å för litet vatten för kraftstationen och måste nödvändigtvis skaffa oss mera. För att vinna detta nödgas vi uppsöka andra åar uppe bland bergen och i trärännor inleda deras flöde till vår å. För att undersöka hvilka möjligheter, som härutinnan erbjudas, är det jag skall ut på vandring. På dessa 3 à 4 veckor kommer jag att hinna föga längre än 30—40 km. härifrån, men sådan urskogen här är, måste en dylik distans på sagda tid anses för ett utmärkt vacker rekord.

Jag vandrar i väg med 8 malajer, 2 kineser och egen tjänare till min personliga uppassning. Ett tält, en fältsäng, böcker, vapen, proviant m. m. måste naturligtvis allt bäras af de „svarta". Nätterna komma vi själffallet att tillbringa i tält. Jag blir den enda européen på denna lilla expedition till okända regioner, men malajerna och de två kineserna äro kända som pålitligt folk.

III.

På spaning efter vatten. — Skogspromenad. — En namnfråga. — Respekt för kulis. — En skogshydda och lifvet i den.

Jag skall nu närmare beskrifva min expedition till urskogen.

Det var omkring den 7 augusti, då t. f. direktören en-chef uppdrog åt mig att bland bergen uppsöka någon större å — eller, som man här säger, flod — för att leda in den i Ajer-Soelit *) för att öka dennas drifkraft.

*) Ajer betyder vatten, och därtill fogas namnet, t. ex. Ajer-Soelit, hvilket betyder Soelit floden.

Som jag tidigare berättat, räcker vattenmängden f. n. icke ens till det närvarande behofvet, och då verken nu dessutom skola förstoras, blir det absolut nödvändigt att åstadkomma nya tillflöden.

Själf ville t. f. direktören följande dag komma med mig till en viss punkt högre upp bland bergen, benämnd Oulan Saleh, hvarifrån redan en liten å medels en 700 meter lång ränna inledts till Ajer-Soelit och å hvilken höjd man kan få en i någon mån orienterande öfverblick öfver den omgifvande orten.

Vägar finnas här inga utom den förut omtalade till Ketaun. Då vi kl. 6 nästa morgon tågade af, höllo vi oss alltså för det mesta i själfva flodbädden, emedan stränderna dels äro alltför branta, dels bevuxna med ogenomtränglig vegetation. Vi gingo först ett stycke uppför Ajer-Soelit; vattnet var oftast blott någon eller några tum högt, vid den ena stranden, men med flodens krökar skifta djupleksförhållandena på ett besvärligt sätt. Vid den strand, där man nyss kunnat gå nästan torrskodd, står oss vattnet plötsligen ända upp till knäna; det finnes ingen annan utväg än att vada tvärs öfver floden till den andra stranden, som nu är grundare till nästa krök, där vi igen få lof att vada öfver till den förra.

Sålunda måste man oafbrutet kryssa af och an.

Som sagdt, råkar man vanligen icke på större djup, än att vattnet går en till knäna. Men tacka för det! Jag kan icke tänka mig någon trakt i världen, där människorna skulle visa ett större förakt för att bli våta om fötterna än här under de ostindiska luftstrecken. — Man vänjer sig vid allt.

Det är emellertid icke själfva vattnet, som här förorsakar något obehag, värdt att tala om. Värre är, att det är fullt af ett slags blodiglar, som med glupskhet sätta sig fast vid fötterna och benen, så snart de blott slippa till. Har man skor på sig, utgöra icke ens de ett säkert skydd. Från skorna krypa iglarna småningom uppåt, smyga sig på inre sidan om benkläderna och gno envist på vidare, tills de råka på bara hullet. Och då låta de en veta, att man lefver! Med damasker skyddar man sig dock behjälpligen mot dem.

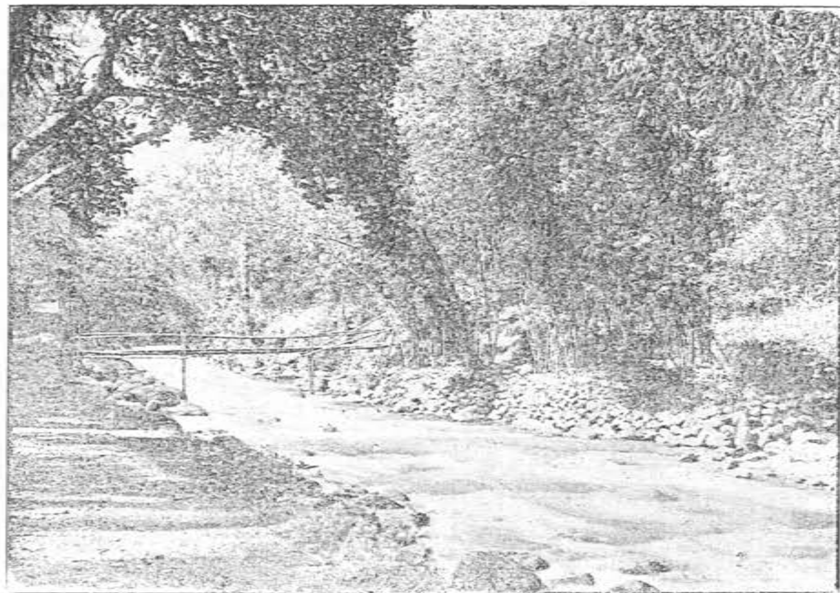
Sedan vi under en timmes tid med stark fart följt floden, togo vi af på en smal spång, som upphuggits ett år tidigare, då den förut nämnda vattenrännan byggdes, och längs den klefvo vi brant upp och brant ned öfver 100 à 150 meter höga backar i c:a 2 timmars tid, tills vi ändtligen kommo till målet. Vår väg var väl icke så särdeles lång men i stället så mycket mödosammare. Under vandringen sågo vi en fallgrop för en tiger, som året förut varit sedd i trakten. Gropen var gräfd af infödingar, och tigern hade verkligen fallit i den en natt men lyckats arbeta sig upp igen.

Sedan vi anländt till utsiktspunkten, bekikades de omkringliggande höjderna samt bestämdes den riktning, där vi antagligen skulle finna vatten. Anträffade jag en riktigt bra och vattenrik å — sade direktören, naturligtvis på skämt — skulle jag kalla den Ajer-Eugen Schauman, men vore den dålig och vattenmängden fattig, så kunde Ajer-Bobrikoff bli ett lämpligt namn. — Omständigheterna fogade lyckligtvis sedan, att den ryska satrapens namn icke kom att vanpryda Sumatras karta; hvarför den icke heller fick det andra af de af t. f. direktören föreslagna namnen, skall jag senare berätta.

Efter en timme anträdde vi återmarschen i häftigt tempo; det var så min följeslagares fördömda vana. Det hade emellertid blifvit brännande hett. Då jag kom hem, kastade jag i mig på rak arm två flaskor ljumt té, men de släckte icke törsten ett grand, de

gingo åt att ersätta den ur kroppen transpirerade vattenmängden. Först då jag tömde den 3:e flaskan, började drycken kännas läskande.

Den 10 augusti sändes en mandur, d. v. s. infödd arbetsförman, med 8 malajer ut till mitt blifvande högkvarter bland bergen, ofvannämda Oulan Saleh, att reparera en där redan befintlig hydda och bygga en ny. Dagen

Bergsström nära Oulan Saleh.
Vegetationen invid stränderna utgöres af bambu.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

därpå bröt jag själf upp, följd af 5 malajer och 3 kineser som bärare. Min utrustning bestod af en kappsäck med kläder etc., fältsängen, ett tält, en mängd instrument samt c. 70 kg. proviant, bestående af hufvudsakligast konserver för min räkning samt af ris, torkad fisk, bönor och något olja för malajerna och kineserna. Ett helt apotek hade jag också med mig, alldenstund Oulan Saleh var kändt för att vara en mycket osund plats. Kulis, d. v. s. malajerna och kineserna, brukade där få beri-beri och européerna dysenteri; malaria hade också förekommit där. — För botande af de färgade gaf mig doktorn följande föreskrift: insjuknar en kulis om en måndag, onsdag eller fredag, ger man honom ricinolja; insjuknar han någon annan veckodag, får han kinin. Dör han, så rekvireras en ny från Lebong Soelit!!

Men till utrustningen för en dylik expedition hörde nödvändigtvis också ett skjutgevär — redan för tigrarnas skull. Då vattenrännan byggdes förra året, hade dessa tilltagsna rofdjur uppätit en malaj. Något gevär hade jag icke, men en af mina kolleger utbjöd åt mig en splitterny Drilling med två pipor för hagel och under dem en för lod. Jag betalade för bössan jämte en hop patroner 240 finska mark, således ungefär samma pris som i Europa. En god affär.

Den bestämda dagen klockan 7 om morgonen kom jag ändtligen i väg, utrustad med en bastant promenadkäpp och browning i fickan. Efter mig tågade min betjänt med bössan. — Tyvärr fick jag ej tillfälle att fotografera karavanen, ty dagen var ovanligt mulen.

Först klockan 2—3 anlände vi till Oulan Saleh, där vi gjorde det så bekvämt i hyddorna för oss, som möjligt var. Min hydda var konstruerad sålunda: Några pålar voro nedslagna i marken och förbundos på någon höjd med tvärbjälkar, på hvilka golfbrädena voro lagda. Väggarna bildades af säckväf, som fästs på pålarna från golf till tak, och det sistnämnda utgjordes af blecket från gamla petroleumkanistrar. Fönstren bestodo rätt och slätt af hål i säckväfven.

Malajernas hydda var uppförd efter samma principer. Skillnaden var, att den h. o. h. saknade väggar och hade tak af blad.

I min hydda voro några bräden lagda vid gafveln tvärs öfver hela rummets bredd och på lagom höjd för att tjäna till bord. Redan första kvällen visade sig min medförda tältsäng synnerligen obekväm och osäker, hvarför jag beslöt låta bordet tjäna till säng under natten och om dagen fylla sin egentliga bestämmelse. — Tyvärr hade jag nu intet annat att bädda under mig med än blott ett enda fattigt lakan. Mina bräden läto mig också känna, att de voro bräden. Lyckligtvis hade jag medtagit en kudde och likaledes tunnt tyg till muskitonät, hvilket i dessa på insekter rika och därför farliga trakter oafvisligt är af nöden.

Nästa morgon värkte mina leder rätt försvarligt med anledning af det skarpa nattlägret. Men innan jag lämnade Oulan Saleh, sofde jag utmärkt på min hårda bädd. — Man vänjer sig märkvärdigt fort vid sådant.

Morgonen efter ankomsten började genast mätningarna klockan 5. Främst gick manduren med 5 eller 6 malajer och högg upp väg genom skogen, och därpå kom jag med 2 kineser och 2 malajer och mätte upp vägen med en s. k. thalegmeter — en enkel metod, enligt hvilken höjd, längd, vinklar och allt mätes med ett och samma instrument. Naturligtvis kan med det icke stor noggrannhet vinnas, men i sådana fall som detta är det ju icke heller så noga med något tiotal meter hit eller dit.

Andra dagen kom jag till en flod, som efter alla tecken att döma förde en för ändamålet tillräcklig vattenmängd. Tredje dagen använde jag till att upprepade gånger bestämma vattenmängden, och då denna befanns utgöra c. 170 liter i sekunden, kunde jag anse målet för min expedition vunnet, alldenstund vi behöfve endast c. 150 liter i sekunden.

Men det gällde ännu att mäta upp rännan, i hvilken vattnet skulle ledas omkring berget och in i den dal, där floden Ajer-Oulan Saleh flyter. Detta arbete tog 7 à 8 dagar i anspråk. — Rännans längd uppmättes till 4 kilometer.

Dessa mätningar voro ganska långtråkiga och mödosamma, då berget öfverallt hade en mycket brant stupning. Man fick nämligen klifva omkring på branterna och därunder afväga samt utstaka rännan. Det var ett odrägligt enformigt lif jag förde under dessa veckor.

Klockan $^1/_2$ 6 om morgonen gjordes toalett, medan tjänarena förvandlade sängen till frukostbord. Klockan sex aftåg till arbetsplatsen, till först långsmed Ajer-Oulan Saleh, hvilket naturligtvis hade till följd, att man genast blef våt om benen. Därpå gällde det att taga sig uppför det 264 meter högre än min bostad stigande berget, hvilket måste ske med tillhjälp af både händer

och fötter. Bergen bestå nämligen här af en art (diarit, ryolit och andesit), som på ytan förvittrat till en leraktig massa och gör bergvandringar högst obehagliga såväl för den smuts, i hvilken man ställvis insjunker ända till anklarna, som för de svårigheter den bereder vandraren att få fotfäste. Men å andra sidan är det denna leras förtjänst, att bergen öfverallt betäckas af väldig, ändlös skog.

Uppe på höjden unnar man sig några minuters rast, innan den alls icke angenämare nedstigningen på andra sidan anställes. Den försiggår nu emellertid, och efter omkring halfannan timmes styf marsch äro vi framme på arbetsplatsen, och mätningarna göras i ett kör till klockan 1—2, allt beroende på lokala förhållanden och magens kraf. Återkomsten till Oulan Saleh inträffar $^1/_2$ 2—$^1/_2$ 4, alltid i absolut afsaknad af en torr fläck å kläder eller kroppshydda. Så en „kall" afrifning, så godt sig göra låter, och middag, som smakar utmärkt.

Något slags vildt såg jag icke på hela tiden med undantag af en art stora svarta apor. „Nashornvogel", ett flygfä, stort som vår hafsörn, hörde jag ofta föra oljud i skogen men fick aldrig skott på den. — I alla händelser saknade icke lifvet i vildmarken sitt intresse. Den tropiska växtvärldens förråd af arter och former är outtömligt. Trädstammar, dem knappast fem man förmå omfatta med armarna; om en sådan bjässe stupar af ålder, måste man med yxan hugga trappsteg i stammen för att komma öfver honom. Bladväxter, ormbunkar o. dyl., af ett par meters höjd. Slingerväxter af alla slag. Praktfulla orkidéer. O. s. v. i oändlighet.

Efter middagen brukade jag sitta en stund på trappan och betrakta malajernas görande och låtande. Ett renligare släkte skall man väl få leta efter. Utan undantag företog enhvar af dem en generaltvagning i den lilla bäcken, där han med tvål tvättade hela kroppen, hvilket de flesta emellertid gjort redan om morgonen. Medan tvagningen sker, är han aldrig riktigt naken. Då han börjar, sitta benkläderna på, ett slags vida, mycket tunna byxor, räckande ungefär till knäna. Därpå binder han den redan tidigare omtalade sarongen om höfterna, och nu blir det benklädernas tur att aflägsnas. Att torka af sig faller malajen icke in. — Sarongen består vanligtvis af ett stycke tryckt, brokigt tyg, sydt i en vid cirkel med öppning i midten. Bäres den som kjol, bunden om höfterna, slås ett djupt veck på sidan. Dessutom användes den på alla möjliga sätt, stundom, måleriskt kastad öfver axeln, som mantel, stundom som gördel, fästad tätt under armarna, o. s. v. Vanligen återfinnes ett äkta ostindiskt mönster på alla saronger, nämligen trekanter liggande med spetsarna mot hvarandra, tryckta i de mest varierande former och färger, men grundformen är alltid densamma.

IV.

När det regnar. — Också en festmiddag. — Klimatfeber. — Min bordsflagga offras. — H. M. drottning Wilhelminas födelsedag och höga intåg. — Man festar. — Dagen efter. — En korrespondens och ett afsked. — Ånger.

Regntiden hade icke ännu inträdt där nere i Soelit, men här uppe bland bergen var den redan i full gång; nederbörden inträffade dagligen med stor punktlighet klockan 4—5 e. m. och sedan ytterligare om kvällen. På f. m. regnar det nästan aldrig. Under de 14 dagar jag stannade i Oulan Saleh, uteblef regnet endast en e. m. På f. m. var det alltid klart solsken och vackert väder, ehuru mindre hett än i Lebong Soelit.

Ibland antogo regnen karaktären af riktiga syndafloder. Ett fruktansvärdt sådant utbröt t. ex. en e. m. klockan $^1/_2$ 5. Ajer-Soelit för i regeln c. 150 liter vatten i sekunden, men denna e. m. hade vattenmängden klockan $^1/_2$ 6 ökats till c:a 3,500 (säger tretusenfemhundra) liter i sekunden; inom $^1/_2$ timme hade vattnet tjugofaldigats. Häraf ett begrepp om dessa regns styrka. — Vid en dylik rapid ansvällning för floden med sig en massa löst affall från skogarna, såsom blad, kvistar och trädstammar, stundom väldiga sådana.

Flod med högvatten nära Soelit.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Då jag om kvällarna sett mig mätt på detta skådespel, gick jag till mitt „arbetsbord", tände ett ljus på en tallrik och bearbetade dagens mätningar till klockan 8—9, då „matbordet" dukades, och i sinom tid apterades universalmöbeln för sin tredje uppgift: säng. — Nästa dag upprepades på håret samma program de två veckorna igenom.

Den enda omväxlingen beredde de tillfällen, då jag hade att säga något åt manduren angående arbetet. Vi sutto då på golfvet midt emot hvarandra; med tillhjälp af en malajisk ordbok klargjorde jag ord för ord det jag hade att meddela honom, och likaledes bearbetade jag hans svar. På det sättet inhämtade jag inom jämförelsevis kort tid en hel hop af malajiskan.

En söndag fick jag på återvägen till hyddan starkt begär till en festmåltid och beslöt låta duka fram „det bästa huset förmådde". Jag hade nämligen dagen förut sändt efter ny proviant för mig och folket. Men det blef fattigt den dagen. Provianten hade ej anländt, det enda jag hade i matväg var en

konserverad hamburger medvurst, och festmålet blef följande:

2 eller 3 whisky-snapsar (för att höja stämningen).

Bröd med medwurst.

Medwurst utan bröd.

En burk konserverade vindrufvor (dessert).

Jag fick tyvärr följande dag erfara, att frosseri t. o. m. efter en så spartansk menu kan ha sina fördärfliga verkningar. Burken med drufvorna hade frestat mig till omåttlighet, och syndastraffet följde i form af olidliga magplågor, hvilka dock lyckligtvis läto kurera sig med whisky.

Dagen, då jag fann vattnet, firade jag enligt öfverenskommelse med direktören med ett „briljant fyrverkeri" om kvällen. Det praktiska ändamålet med detsamma, nämligen att meddela min framgång åt Soelit förfelades likväl. — När jag var färdig med mina mätningar där borta, mätte jag ännu upp afståndet hit till Soelit och återvände så med lefnadslust till „civilisationen".

— — — — — — — — — —

Vi ha nu hunnit in i september. Jag hade redan som „förriga herrn" begynnt tro, att det icke fanns något klimat i denna vrå af världen, emedan jag icke haft någon känning af det. Men nog finnes det, alltid. Det vet jag numera.

En vacker dag låg jag nämligen med näsan i vädret. Doktorn påstod visst, att det var malaria, men därpå tror nu ingen människa, utan det var helt enkelt en riktig, hederlig klimatfeber, sådan enhvar ordentlig europé bör ha den här. Hela affären gick därtill helt lätt, efter två dagar uppe igen, och efter några därtill fullkomligt återställd.

Hela fredagen den 30 augusti arbetades här i Soelit för brinnande lifvet med arrangementen till följande stora dag, hennes konglig holländska majestät drottning Wilhelminas födelsedag, den 31 augusti. Det skulle åstadkommas dekorationer af alla slag m. m. På min nacke var lagd utsirningen af hotellet, där festen skulle firas om aftonen. Bl. a. skulle här lysa den s. k. Soelit flaggan, en ganska originell fundering förresten. Den består af den ursprungliga holländska flaggan, på hvars röd-hvit-blåa duk tillagts i miniatyr flaggorna från alla de länder, som haft eller ha representanter i grufsamhället, således också från själfva Holland. Utom från detta land funnos tidigare Englands, Tysklands, Österrikes och Schweiz' färger, och nu skulle Finlands tillkomma. Men en enda liten bit gult tyg var omöjlig att uppdrifva i hela Soelit, hvarför jag slutligen, ehuru med svidande hjärta, beslöt uppoffra min lilla bordsflagga, ett kärt minne från hemlandet. — Föga anade den, som sydde och gaf mig densamma, att den lilla gulröda duken en dag för alltid skulle hamna på Sumatra.

Nåväl, den stora dagen inföll, och klockan 7 f. m. samlades „hela Europa" till festfrukost hos direktören. Ett nytt direktörsboställe skulle uppföras, och efter frukosten lades grundstenen till detsamma. För detta ändamål hade författats en vidlyftig historik om Soelit, sådant det var vid tiden för denna kongliga födelsedag, jämte en förteckning på alla dess europeiska tjänstemän. Vi tecknade alla våra namn under pappret, hvarpå inmurningen skedde i en hörnsten af terrassen.

Men klockan hade blifvit 9, då „hennes majestäts högtidliga intåg" skulle försiggå. De infödda arbetsförmännen hade gifvit upphof till följande lysande idé.

På en vagn, afsedd att dragas af en häst, hade uppbyggts en tron med tronhimmel och all möjlig slags pappersgrannlåt. På denna tron placerades nu en storartad s. k. afbild af drottning Wilhelmina, hästen förspändes, och hennes majestät var redo att huldrikt göra sitt intåg bland de trogna, kärälskeliga undersåtarna, af hvilka emellertid de färgade in corpore i förväg samlats omkring vagnen för att vara med äfven om själfva intåget.

Då vagnen, följd af hela massan infödingar, som under öronbedöfvande tjut och ideligen afsmällda knallraketter gjorde glädjesprång, hann fram till oss, utbragte direktören ett niofaldigt lefve för hennes majestät.

Härpå vidtogo de för de infödda och för kineserna hvar för sig arrangerade täflingsspelen. Tyvärr blef ingen tid öfrig att åse dem, emedan europé-ernas stora prisskjutning började klockan 10.

Alla dagens evenemang hade samvetsgrannt fotograferats, och sedan för säkerhets skull en bild tagits äfven af jaktsällskapet i den med flaggor och grönt klädda „jaktpaviljongen", tog Schützenfesten sin början. Medan den s. k. officiella skjutningen pågick på ena sidan, sköts på den andra på flaskor och lerskifvor, hvilka med en slungapparat kastades upp i luften. — Först sköto damerna, och då de voro två, fick naturligtvis den ena 1:a och den andra 2:a priset. Sedan följde herrarnas prisskjutning i två kategorier, nämligen bättre och sämre skyttar. Bland 11 skyttar af den sämre sorten vann jag 3:e priset, en silfvermedalj — min enda trofé i den genren. Under tiden var öppen servering af förfriskningar på bolagets bekostnad, och vid prisutdelningen flödade t. o. m. champagne. Klockan 3 vid lag var man färdig med detta nummer.

Klockan 7 om kvällen öppnades festen på hotellet med ett trefaldigt tal af direktören, nämligen på holländska, tyska och engelska — det var naturligtvis till drottningen; hennes skål dracks i champagne. Följde så supén och därefter en veritabel überbrettl föreställning, hvarvid 3/4 af Europa medverkade och hvaraf en del n:r voro rätt lyckade. Man satt nu vid småbord. Sist följde „bal", men för bristen på damer fingo herrarna mest tråda dansen med hvarandra. En mazurka, utförd af den från Europa nyligen anlända sköna frun och kolonins finne, afslöt det officiella programmet. Klockan 3—4 vidtog aftroppningen, och då jag nästa f. m. klockan 10 drack mitt morgonkakao på verandan, såg jag de längst uthålligas försök att under kryssen hemåt från hotellet midt emot hållas något så när på vägen.

Det var tur för mig, att jag i tid afbrutit festandet. Ty klockan half 11 f. m. kallades jag genom en biljett till kontoret. Under natten hade en grufgång instörtat och stängt vägen till ett af de rikaste partierna. Det farliga stället måste nu kringgås med en ny gång, och jag hade att genast taga itu med dess utstakning.

Den 1 september var visserligen söndag, men vi hade ju haft lördagen fri. Här, i ödemarkens djup, tages det icke så noga med den der reglementerade sabbaten. Af de 10 söndagar jag tillsvidare upplefvat i Soelit, var denna den 5:e jag var i arbete. Att i stället taga en veckodag ledig kom icke ens ifråga. Nu var det emellertid lättare sagdt än gjordt att få arbetet i gång. Mina redan i mätningar inöfvade kineser lågo allt ännu dödfulla. Efter en half timmes sökande lyckades jag sluligen stöta upp två af dem, som voro något så när förmögna af sina fem sinnen, och med deras hjälp gjorde jag mätningarna men var ganska ängslig, huru de under dylika förhållanden skulle utfalla. I alla fall slogs gången igenom nio dagar senare och kom ut precis på den punkt, dit den skulle komma.

Jag skall nu få eget hus, och därtill ett godt hus. Har därför beställt komplettering till möbeln, såsom mat- och skrifbord, tvättställ o. s. v., hvilket allt

själffallet måste tillverkas här. Har ock köpt porsliner m. m. — En dag i senaste vecka fick jag ett långt bref af min — tjänare. Ty när han har något mera vidlyftigt att meddela mig, så måste han skrifva det. Jag kommer då lättare underfund med, hvad karlen vill. Ja, nu klagade han öfver det myckna arbetet och ville ha hjälp. Den odågan! — Jag körde af med honom med detsamma.

Men se, det har jag bitterligen fått ångra. En annan kuli, malaj eller kines, som skulle kunna koka mat och baka bröd, står ej att fås för penningar i detta Soelit. Ett par infödda hushållerskor finnas, men de äro redan engagerade. Och alltså har jag i denna skrifvande aftonstund fått taga min gamla malaj till nåder igen.

Jag har också börjat fundera, att det måhända kan erkännas, att han ändå har åtskilligt arbete: baka bröd, koka mat, hämta bränsle från skogen och, framför allt, tvätta mina kläder. Jag kommer en à två gånger dagligen hem genomvåt och från topp till tå nedsmutsad — bokstafligen nedsmord — af gyttja m. m. från grufvan, och då byter jag naturligtvis om hvartenda plagg jag har på mig, gång- och underkläder, strumpor, skor, ja t. o. m. hatten, hvilket allt skall tvättas. Och en hvit omgång bäres också blott en dag, hvarefter äfven den skall tvättas och strykas. — Så att nu är jag en „bättre herre" med två tjänare för alldeles ensam räkning. Min gentleman kocken får 20 gulden och min gentlemans gentleman 5 gulden. Födan därtill.

Jag lär nog få göra allvar af mina funderingar på att rekvirera en hushållerska från Batavia. De kosta visserligen också sina 20 à 25 gulden i månaden, men de hushålla bättre än hrr kockar, säga alla, som försökt dem. De som här ha hushållerskor eller köksor, påstå, att maten kostat dem 80—100 gulden i månaden, medan jag knappast slipper undan med mindre än 120 à 130 gulden.

V.

Eget hus. — Ännu engång posten. — Huru man gör en förmögenhet. — I grufvan. — Minskning i familjen. — Direktören en-chef. — Röda och hvita blodkroppar.

I september flyttade jag ändtligen in i mitt „eget" hus. Men den närmaste följden däraf har visat sig vara, att lifvet artar sig ännu enformigare än tillförne. Huset ligger högre upp, mera afsides från andra människor, som jag tidigare brukade vara tillsammans med.

Ja, som jag ofta suckat i dessa bref: ett enformigare lif kan icke gerna tänkas än vårt. Arbetet och problemen i grufvan bilda, jämte posten, för mig hela omväxlingen. För att slå ihjäl tiden om söndagarna har jag med doktorn och en smed, båda schweizare, bildat ett kortbolag. Vi äro här de enda, som kunna det tyska kortspelet „skat". Vi ha nu spelat tre söndagar å rad, och nästa söndag blir den fjärde.

Vi bjuda hvarandra turvis till middag, hvilken ätes klockan 12, hvarpå vi spela skat, tills posten kommer. Sist voro vi hos mig. Min öfriga bosättning hann något så när till för ett så stort gästabud, men stolar hade jag bara „för två", hvarför jag fick lof att låna en af doktorn.

Denne doktor är, såsom jag tror att jag nog vid något tidigare tillfälle framhållit, en den älskvärdaste äldre herre. Han har den finaste vinkällaren i „hela landet", och man mår alltid bäst hos honom. Han dricker gerna sitt glas rhenskt eller champagne men bjuder andra kanske ännu hellre. I februari återvänder han till Europa. Utom det vinlager han redan har i sin källare, väntar han hit ännu två sändningar från Europa. — Under den korta tid han varit här, har han gjordt sig en nätt förmögenhet, och det på följande enkla sätt. Då han för två år sedan först anlände, köpte han för hela sitt lilla reda kapital, omkring 15,000 mark, aktier i Lebong Soelit, hvilka då noterades 15 à 20 gulden. Nu stå de på 400 gulden stycket, och till det priset har han sålt dem alla och sålunda vunnit en helt nätt „kofva".

Min första villa.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

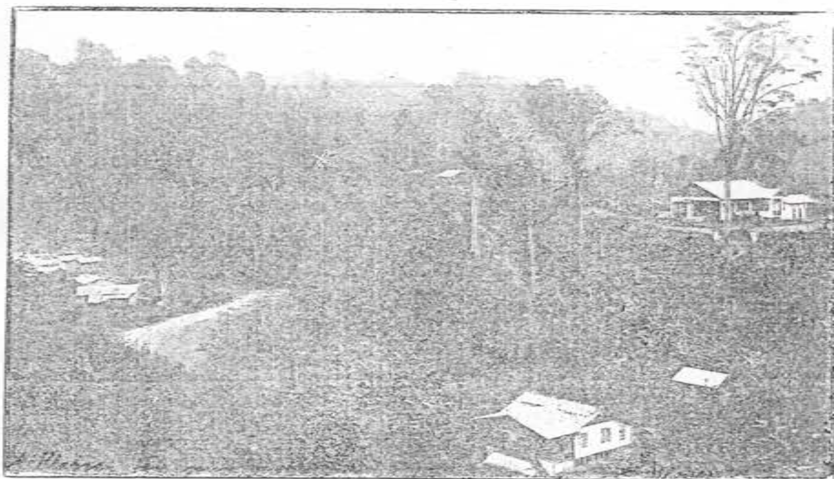
Beträffande min „villa", består den af en veranda med bord och liggstol, till höger en matsal, hvilken t. v. är möblerad med ett matbord midt på golfvet och framför det en stol; det är allt. Till vänster är sängkammaren, någorlunda europeiskt inrättad; där finnes en riktig säng, toalettställ, skrifbord med stol och ett universalskåp, motsvarande klädskåp, birong, etagere, bokhylla m. m., allt i ett. Innanför sängkammaren är ett litet rum, hvilket jag använder till skräpkammare. Matsalen är genom en öppen gång förenad med en parallelt med „villan" löpande ekonomieflygel, innehållande i midten ett större kök, egentligen en öppen hall, som saknar hela väggen mot själfva „karaktärshuset", samt till vänster om köket badrum (med vattenledning) och till höger två små rum för betjäningen. Från verandan har jag en ganska passabel utsikt; närmast under mig dalen och „staden" Soelit, med javanesernas och kinesernas hyddor i två långa rader på flodstranden, och längre bort två rätt respektabla bergskedjor af 6 à 8 hundra meters höjd. Omedelbart nedanför verandan har jag en liten banan- och ananasträdgård. Några ananasstånd tyckas bära frukt, men antagligen bli de bortstulna innan den mognar.

Tre månader har jag nu varit här, och de ha gått fort.

— — — — —

Kort efter min ankomst skref jag om min första uppgift att ange riktningarna för ett schakt från två håll, så att det skulle sammanlöpa i en punkt. Tiden närmade sig att genombrottet skulle ske, och när man stod i den ena arbetsorten, hörde man, huru det bultade och slog i den andra — men alldeles på sidan! Det vore en skön blamage, detta mitt första arbete, om gångarna promenerade i väg förbi hvarandra. Några dagar gick jag i en anständigt obehaglig stämning, tills man helt nyligen rapporterade, att genombrottet ägt rum. Huru precis de båda orterna råkats, kan icke ännu fastställas, emedan t. v. endast en alldeles liten öppning finnes emellan den ena arbetsortens tak och den andras golf, men hufvudsaken är att de öfverhufvud löpt ihop. Allt öfrigt är en bagatell. En klyft i berget hade så komiskt afledt ljudet, att det lät, som om knackningarna hörts från sidan, ehuru det arbetades rakt nedanom

Huru ens öden kunna förvandlas och skjutas in i nya banor, då man lämnar gamla Europa och ger sig ut i välden, därpå ha vi bevis i en af tjänstemännen vid cyanverket här, en tysk. Han var handelsbiträde, tror jag, i sitt hemland. Nu har han samma lön som en ingenjör från Europa under första året af sin härvaro. Det är visst sannt, att han tjänat firman i fem år, men icke desto mindre har hans ställning i lifvet artat sig högeligen förmånligare, än om han stannat bakom sin disk i Tyskland.

× ***Platsen för nya villan, dit jag inflyttade år 1907.***
Hotellet nederst till vänster, i öfre vänstra hörnet direktörens bostad.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

Från ett par af mina reskamrater på Seydlitz hade jag härom dagen brefkort — den ena är i Japan, den andra i Kina. — Från Europa kommer post egentligen endast hvarannan vecka. Med veckoposten däremellan får jag i något sällsynt fall en försändning från Tyskland och ibland ett eller annat vilsefördt exemplar af Hufvudstadsbladet, men alltid äldre än de senast komna.

Lillan, som läsaren kanske minnes, finnes ej mer hos mig. Hon vandrade bort just i de dagar jag gick i tankar på att skrifva och tacka för en liten nätt kolt, som en ömsint tant uppe i det kalla Finland omtänksamt sytt, sirat och sändt till detta lilla barn af söderns glödande sol.

Ja, borta är hon. En dag passade hon på och vandrade af till sina fäder — i urskogen. Rätteligen tror jag hon vandrade så lagom; det bar nog i väg mec lustigt mod och glada skutt.

Den sortens folk äro sluga som hin. — En vacker dag lärde sig kräket att själf lösa fångkedjan, och så bums till skogs. Hon kom emellerid ett par gånger tillbaka och lurade på mig diverse sentimentala föreställningar om tacksamhet, tillgifvenhet och allt sådant där, så att jag intet hjärta hade att fängsla henne med en säkrare kedja, än den, med hvilken hon nu var van och den hon så väl uppfattade och förstod. Så befanns det en morgon för ungefär tre veckor sedan, att mademoiselle igen gått till skogs, och på den utflykten har hon stannat för alltid. Blott den söta kolten finnes kvar.

Nu, i nästsista veckan af oktober, har årets största händelse i Soelit inträffat. Den verklige direktören en-chef har återkommit efter en sju månaders Europa resa. Vi hade igen vallfärdat till postkontoret, enhvar väl sina tjugu gånger från söndags afton till måndags e. m., då den stora händelsen inträffade och kom oss att ända till följande dag glömma posteländet. Men då återupptogos vallfärderna och fortsattes till onsdagsafton, då posten ändtligen kom.

Vår chefs hemkomst firades med fackeltåg om kvällen, och ett lyckadt välkomsttal af en af kolonins tyskar bragte champagnen ur festföremålets vinkällare i dagen. Sitsen blef lång, klockan var öfver 11, innan man var hemma hos mig igen. — Ja, jag vet nog, att man i det nattligt muntra Europa grinar åt mitt „sena“ klockan elfva, men man måste betänka, att vi här, på högst två undantag när i månaden, vid det laget sofvit sött i runda två eller tre timmar, enhvar i sin moskitonät omhängda säng.

Ja, det gäller att passa upp med dessa moskitos för enhvar, hvilken liksom jag icke har ett för deras behandling tjänligt blod. En påminnelse härom bär jag f. n. på högra handen i form af tre suppurerande sår, stora som enpennislantar; dessa sår liknade urspungligen vanliga, oskyldiga myggbett. Det är icke något vidare nöjsamt tidsfördrif att pyssla om dem, badda dem med sublimat o. s. v.

Eljes påstås, att blodet i tropikerna undergår en ganska betydelsefull förändring, de röda blodkropparna minskas, och de hvita ökas. På en del personer, hvilka likasom jag komma till södern direkt från norden, ser man följderna häraf tydligt nog i form af finnar och eljes dålig hy.

VI.

Landtmäteri. — Den nya apan och kattungarna. — Besök af „representanten för regeringsmakten“ från Lais.

Den 7 november. Ni äro nu midt inne i det äkt-finska höstrusket, hvarför vi, här söderom linjen, alltså borde ha någon känning af vårslask. Men det vore alltför mycket att vid ett sådant förlikna vår nu ingångna, anständiga „regntid“.

Jag har igen varit ut med landtmätarinstrumenten. Det förargar mig litet, när jag kommer ihåg våra mässatrampare hemma och deras jeremiader öfver ansträngningar och strapatser i mark och skog. Bevare väl, de stackars martyrerna! Fält och ängar, som man kunde

åka automobil på; skogar som parker; och för omväxlings skull ett litet berg eller stenkullar, som erbjuder mera trefnad än obehag och svårigheter. Nåväl, det händer ju visserligen ock, att de trampa in i själfva mossan med dess ryktbara fuktighet. Men allt om allt, i stället för vedermödor och strapatser borde de kalla sina ämbetspromenader lustvandringar och angenämt tidsfördrif. Åtminstone jämförda med landtmäteriet på Sumatra.

Jag minnes särskildt en ung finsk man med ifrågavarande lifsuppgift. Han hade förrättningar någonstädes i Södra Finland. Jämn, fast slätt öfverallt och fin, parklik skog. Men så han klagade, den stackars gossen, öfver att nödgas stiga upp kl. 6 om morgnarna och gå ut i strålande morgonljus!

Jag önskar jag hade honom bland bergen här.

Klockan half 6 upp, utan krus! Så uppför berget, som är så brant, att man får taga sig uppåt med både händer och fötter. Och det, så att säga, med knifven mellan tänderna, ty i ett nu är vägen stängd af växtlighet, stängd så, att en katt knappast slapp igenom. Ingen pardon, knifven fram och hugg dig fram. — Då mätningsinstrumentet skall till användning, är det ej stort bättre. Högst sällan kan det ställas på tre ben. I regeln får det stå på två med det tredje benet i höjden till stöd mot bergväggen. Och, som jag tidigare beskrifvit, möter man aldrig på ytan fast sten eller mark utan ett förvittringsgrus, närmast att jämföra med det finska „rapakivi", ehuru dess ursprung här icke är granit utan af vulkanisk natur. Jag undrar, hvad hrr landtmätare skulle föredraga, den blötaste finska mossa eller detta sega, sugande

Lebong-Soelit. Barn lekande blindbock.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

leraktiga grus. Eller skulle de måhända hellre välja att på alla fyra vid + 30 g:r C. taga sig uppför bergväggen än i all bekvämlighet promenera öfver en finsk äng en vacker sommardag.

Förresten varar vedermödornas och strapatsernas tid för dem några få, korta månader, medan man här året om står i redet och dag ut, dag in börjar sitt slit på det i Finland ohyggliga 6-slaget eller därförinnan.

Så är det med den saken.

— — — — — — — — — — — —

Och nu har jag en ny apa sedan de första dagarna i november. Den är något större än den förra och mycket tamare, mycket trefligare. Den artar sig att vinna i bildning genom fortsatt umgänge med mig. Den har ett arf efter den förra, nämligen den näpna, söta kolt, som en snäll, ömsint tant i hög, snöig nord sydde åt det förra lilla apebarnet och sände hit till Soelit. Men då kolten kom fram, var lillan borta. Nu har den nya apan fått plagget. Ouppfostrad, som den först var, trodde den att kolten var en leksak och ville helt muntert slita den i stycken, då den första gången skulle försöka den. Vi hoppas dock, att förståndet skall mogna, så att försöket med toaletten snart kan upprepas med mera framgång.

Denna är en riktigt sällskaplig toka till apa. Bara man kommer i närheten, hoppar den en på axeln eller hufvudet och far fram med alla sina fyra händer i luggen, eller har den andra fuffens för sig. Jag har numera också två kattungar, och råka de till sin olycka förirra sig inpå apans territorium, blir det en jämmer till uppståndelse. Med ett språng är hon öfver dem och far fram som den onde själf, rycker och nyper dem i pälsen, hälst i svansen och öronen, och har lifvadt värre. Kattungarna fräsa och spotta och yla och rasa och hugga omkring sig som besatta. Men plågoanden är dem för flink, icke den minsta rispa på de sataniska små fingrarna. Slutligen, då de späda telningarna af det stolta lejonets minsta småkusin bragts till den yttersta randen af raseri och förtviflan och förete endast ett par orörliga burriga nystan med permanent hväsande, bleka gap, då har apan så roligt, att hennes mun går från ena örat till det andra. Först då kattungarna icke mera genom någon gemenhet kunna narras att göra det minsta slag med tassen efter det oåtkomliga syndastraffet till apa och denna grinat sig mätt åt deras vanmäktiga raseri, gör hon helt om, färdig till någon ny odygd, hvilken som hälst.

Ja, det går lifvadt till i „Villa X", och det höres på långt håll, när kattungarna ilskas och apan jublar, alla parter med full hals.

Snart får jag ännu två hundvalpar — här har man allt partals — och då blir menangeriet något så när fulltaligt för en tid.

Annars har den sista tiden haft mera omväxling att bjuda på än vanligt. I slutet af oktober flyttade den t. f. direktör, som jag tidigare omnämnt, sina penater från Lebong Soelit, och det var en afskedssupning för honom. Där förekom naturligtvis champagne. Och lika naturligt är, att ni i Finland skola beskärma er öfvar ett så namnlöst lättsinne som att låla „pusis" flöda i urskogen, där allt är så dyrt, att en flaska sodavatten kostar 80 p:i i partiköp. Men, se, det är soda, det.

Vinerna däremot, och vi ha alla europeiska märken, äro alla, champagnen med, billigare än i Finland, ja billigare än i — Tyskland. En flaska Louis Roederer kostar på vårt hotell 7 gulden (14 mark), på hotell i Tyskland 16 Reichmark och i Finland 22 mark — som jag vill minnas. Priset på de andra vinerna är därefter.

I hög grad har den återkomne ordinarie chefen förmått rycka upp säll-

skapslifvet. Han är en ovanligt erfaren man, som känner hela jordklotet, samt namnkunnig ingenjör; har bl. a. i Amerika byggt en bro med den största spännvidd, som t. v. förekommer i denna lilla världen. Och allt mindre och mindre synes mig denna värld, ju mera en erfar om den. Så t. ex. är direktören bekant med flera af de ingenjörer, med hvilka jag arbetat eller kommit i beröring i Tyskland.

— — — — — — — — — — —

Detta bref skrifves närmare medlet af november för att hinna bestämmelseorten till jul. Men af den alldeles egna stämning, som den annalkande julen meddelar, kan jag icke här få ens ett spår. Mer än kostligt förefaller det att skrifva „julbref“ under full sommar, midt i en exotisk vegatation och i tryckande hetta. Till julen hör en ihjälfrusen natur med frost, snö och bjällerklang. Men lika litet, som jag har någon känning af annalkande jul, kommer jag att sakna den, förmodar jag. Midt i högsommar tänker man ej på en gran med ljus uti.

Våra postaliska förhållanden ha visat sig från ännu en ny sida. Den senaste Europa posten, som vi bort få senaste söndag, hade för storm icke kunnat föras från pakettbåten in till Benkoelen utan vandrade af till Padang, därifrån vi få den antagligen först efter en vecka. Trefligt.

Hettan tilltar. Ehuru vi äro midt i regntiden, är nederbörden jämförelsevis liten, och solen bränner nästan lodrätt. Middagstiden har en man af anständig längd, då han står rak, knappast 20—30 cm. lång skugga. Tyvärr har jag ingen termometer. Ingen människa, förresten, mäter här värmen i grader. Man svettas helt enkelt mera eller mindre. En dag hittade jag en gammal termometer i ett skjul. Den visade 28 grader C. i det sagda skjulet, men det var icke heller någon het dag. — Jag tror mig redan något så när acklimatiserad. Blott någon gång, då jag hela f. m. står ute i den värst brännande solglöden, händer det, att jag middagstiden erfar ett lindrigt illamående, kanske åtföljdt af litet feber, men såsnart luften på e. m. blir något svalare, går obehaget öfver. Bäst härdar man ut med arbete, som håller en i rörelse. Vid ritbrädet och under stillasittandet om söndagarna lider jag för min del mest af hettan.

En dag hade jag en ganska rolig färd. Soelit fick besök af en „representant för regeringsmakten“, titulerad kontrollear (kronofogde eller något dyl.), från Lais. Saken gällde en undersökning, huruvida den blifvande vattenledning jag i augusti utstakat i urskogen föll inom råerna af det område, på hvilket vårt grufbolag fått koncession. Han skulle nu och se, huru det stod till härmed.

Den färden kan jag dock svära på att han aldrig har lust att göra om. I sin egenskap af „representant“ för högsta makten var han van att få allt ställdt för sig på bekvämligaste sätt. Strapatser voro åtminstone icke i hans smak. Redan då vi på uttågande höllo oss i flodbädden och vattnet knappast gick honom till knäna, yttrade han sitt misshag och lät två javaner leda sig. Vänta, tänkte jag, du får nog se på annat än, bara du blir någon timme äldre.

Klättrandet uppför den branta bergväggen vidtog därpå i sinom tid. Min man jämrade sig och svettades. Middagstiden voro vi framme. Och så snart han sett skymten af det ställe, där vattenledningen skulle börja, förklarade han, att han inspekterat området fullt tillräkligt, och ville prompt hem igen till Soelit först, till Lais sedan.

Vi åto middag och begynte alltså återtåget.

Nu ville ödet, att vi just denna dag skulle få ett äkta tropiskt regn, „banja“ som det heter på javanesiska. Badstu råkar ha alldeles samma namn på ryska — nå, en rysk badstu och ett regn på Sumatra kunna gå upp mot hvarandra i intensitet, är den förra het, är det senare vått. — Inom mindre än två minuter hade vi icke förnimmelse af en torr tråd på kroppen, och då vi hunno floden var denna redan betydligt uppsvälld.

Ned måste vi ändå i det våta, någon annan väg till Soelit och mänskligheten ledde icke ur urskogen. Min man visade absolut ingen lust att stiga ned i strömmen. Natten nalkades emellertid allt mera, och att under dylika omständigheter stanna ute i skogen var icke ens att tänka på — därtill var man redan alltför genomvåt. Nej, slutligen klef han ändå ned i vattnet, grep åter stadigt tag i en javan på hvardera sidan till stöd och började sin jämmerfärd. Nu var floden så uppsvälld, att vattnet nådde mig till bröstet och honom upp under armarna. Därtill var strömmen något sånär stark; alldeles angenäm var promenaden icke.

Att komma öfver forsarna kunde ibland vara allt annat än lek. En af mina småväxta kineser förlorade en gång fotfäste och reste af som ett träblock nedför forsen, tills han ett stycke längre ned kom i lugnare vatten och igen fick fotfäste. Jag redde mig i allmänhet ganska väl med mina järnbeslagna skosulor och en lång staf till stöd. Ett törn gjorde jag dock en kullerbytta i det våta och hade väl fått en dylik ofrivillig skjuts utför forsen, om icke en javan, som kraflat sig upp på en sten, i sista valetet fått fatt i min hand.

Vi sluppo ifrån utan vidare äfventyr. Men den gode „representanten“ hade för sin del fått mer än nog. Han hade anträdt färden med små, låga promenadskor och en paraply! Jag vill ej beskrifva, huru vare sig skor eller paraply sågo ut, innan vi hunno hem. Mannen syntes ha lust att fortfarande bli ledd under armarna, där han med terra firma under fötterna, blek och eländig, larfvade fram det sista vägstycket.

Då vi omsider vid solnedgången presenterade oss i Soelit, sade man oss, att vi påminte om två dränkta kattor.

Denna förrättning injagade hos vår gode tjänsteman en evig skräck för allt hvad urskog heter. Ännu tredje dagen efteråt lofvade han heligt att aldrig mera inspektera Soelits vattenledningar.

Dock hade han bort — och det framhöll han nog så manligt *före* resan — inspektera äfven vår koncessions råstenar. Eljes betydde i själfva verket denna hans utflykt intet. Men dessa råer hade han nödgats uppsöka ännu djupare inne i urskogen. Han betackade sig alltså. Då han på tredje dagen kände sig så uthvilad, att han förmådde lämna Soelit, svor han dyrt, att han aldrig skulle ta ett steg för dem, och reste hem till sitt goda Lais.

Samma kväll vi återvände från denna våta promenad, blef en af de trefligaste vårt grufsamhälle haft att bjuda på. Doktorn gaf supé för oss och ett par andra herrar. Det var ett riktigt europeiskt dukadt bord med riktiga europeiska rätter. Det var helt storartadt att engång för omväxlings skull vara med om sådant. Doktorn bjöd också på sina utmärkta viner och till steken champagne. Efter maten dracks enligt tysk sed — öl.

Hvarannan söndag ger „fru direktören“ eftermiddagsté, och alla européer äro „utan särskild inbjudning“ då alltid välkomna. Man sitter en stund och kallpratar och går efter en stund, allt efter behag. Omväxling är det dock i enformigheten. Om jag tillägger, att vi nyss firat tre européers femårsjubileum vid grufvan, så torde enhvar medgifva, att något händer också hos oss.

VII.

Huru man finner guld. — Ajer-Simpan. — Jul under ekvatorn: festdagar. — Huru nyåret firades.

Den 25 november firade javanerna sitt nyår. De fingo tobak, festmåltid o. s. v. Deras nyårsfestande och upptåg bevittnade jag icke. — — — —

Huru man finner guld?

För mig har det berott på ren flax. Två gånger har jag vågat mig på att föreslå andra riktningar än de redan fastställda för grufgången, och i båda fallen ha vi funnit guld få meter på sidan af gången. Flax, som sagdt. Ett annat fynd, ehuru i det stora hela negativt, har gjorts i årets månadsrapporter. Då de sammanställdes, befanns det, att sedan januari felades guld för 18,000 mark. Ingen människa hade observerat förhållandet, som väckte stor öfverraskning. Något fuffens på vare sig en eller annan hand behöfver likväl icke nödvändigtvis förutsättas. Saken kan helt enkelt bero på felaktiga analyser.

I ett bref frågades nyligen, om den där bergsströmmen sedan fick namnet Ajer-Schauman. Nej, det fick den icke. Infödingarna hade ett namn färdigt, genast de fingo ögonen på den, nämligen Ajer-Simpan, d. v. s. det bortgömda vattnet. Och den benämningen fann jag bäst att acceptera. Det af t. f. direktören gjorda förslaget hade ju framkastats blott på skämt, och dessutom skulle ett af mig gifvet namn icke komma att gälla, när holländarena engång hinna så långt med sitt kartläggningsarbete, att det upptar dessa berg; de använda då namn efter sin egen smak. Och slutligen skulle en „Ajer-Schauman" i alla händelser blifvit en misslyckad manifestation af knutpatriotism på obehörigt område.

För öfrigt blir den under interregnum med min svett och möda i dagen bragta Ajer-Simpan utan tvifvel af noll och ingen betydelse för Soelit grufvan. Den verklige direktören finner sig icke alls tilltalad af planen att med denna ström öka vår vattenkraft. Han anser på fullgoda grunder, att det är långt fördelaktigare att förlägga hela kraftstationen till en annan större flod, som flyter något längre nedanom Lebong Soelit, än att för vinnande af en ganska obetydlig vattenmängd experimentera med en dyr ledningsanläggning. Från nämnda flod öfverföres kraften naturligtvis till grufvan på elektrisk väg.

— — — — — — — — — —

Den 26 december. — Detta har således varit min första jul under ekvatorn.

Söndagen den 23 december arbetades flitigt på alla händer som på en vanlig veckodag, för att ledigheten den 24 och 25 skulle bli ersatt. Den 25 skulle det arbetslag, som var i tur, börja knoget igen i grufvan redan kl. 5 e. m.

Som en betecknande illustration på förhållandena här må jag anföra, att jag efter flere månaders vistelse på stället kort före jul öfverraskades af upptäckten, att vi blott på en dagsresa (till fots nämligen) härifrån ha den andra guldgrufvan, Lebong Donok, som står under samma direktion som vår, och att en väg leder dit direkt genom urskogen. Båda grufvorna äro af en viss betydelse för hvarandra vid jul- och midsommartid. Mellan Donoks och Soelits skytteklubbar anställas nämligen då skjuttäflingar om en silfverpokal. Täflingarna äga rum turvis i hvardera grufvan, och den ena sänder sina tre bästa skyttar att göra motståndaren pokalen stridig. Denna gång skulle striden stå i Soelit, och Donok sände alltså dit sina tre championer.

Härpå grundades nu festdagarnas program, som hade följande lydelse:

Den $^{23}/_{12}$: Arbetet slutar kl. 5 e. m. Klockan 8 om kvällen hälsas gästerna från Donok välkomna på kägelbanan.

Den $^{24}/_{12}$: Kl. 8 f. m. skjutöfning och proftäflan med Donok. Kl. 8 e. m. gemensamt samkväm å hotellet. Obs.! *alla* européer ogifta och gifta böra infinna sig.

Den $^{25}/_{12}$: Kl. 8 f. m. den stora prisskjutningen. Kl. 4 e. m. fotografisk utställning och täflan samt samkväm hos direktören.

Vår direktör hälsade alltså aftonen före julkvällen Donok skyttarna välkomna i skummande champagne. Samkvämet fortgick till kl. 12. — Som jag högre än mycket annat skatta ren ljuf morgonslummer, cederade jag heroiskt skjutningen följande morgon och lät de andra damma på med sina gevär, bäst de behagade. Först bortåt 10-tiden stack jag mig ned till vännen doktorn, där jag fann de andra just

Råtta i fällan, interiör från en infödings bostad på Sumatra.

(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

i färd med att dricka en „frühschoppen" i champagne, i hvilken äfven jag naturligtvis fann stort behag.

Kl. 4 kallades jag till direktören att fungera som prisdomare vid fotograftäflan nästa dag. Han, direktören, utdelade icke mindre än 12 pris, af hvilka

ett hade öfver 100 marks värde. De från Donok inkomna fotografierna medräknade, omfattade utställningen ett 100-tal nummer. Där stannade jag till 1/2 7-tiden, då det var tid att gå hem och kläda sig till aftonens stora samkväm — själfva julfesten! Men det fördömda och absolut ohängda kräket till kines, som hade hvareviga en af mina hvita omgångar att tvättas och nu, trots en hel veckas allvarliga förmaningar och tusen beedigade löften, naturligtvis icke hade ens en af dem färdig! Ja, jag blef tvungen att krypa i en af mina här alltför bastanta, och för ett helt annat luftstreck beräknade mörka sommarkostymer. Till mitt nöje fann jag sedan, att jag icke var den enda, som icke uppträdde i hvitt.

På festplatsen förekom, naturligt nog, hvarken julträd eller dylikt. Några af sällskapet hade inöfvat kupletter, hvilka jämte andra sånger och hvarjehanda smått och godt höjde trefnaden. Mest förflöt kvällen under samspråk med en här, en annan där.

Men af jul — intet spår!

Icke ännu följande morgon någon kostym. I mörkt gitte ja ej gå till skjutningen utan stannade hemma i liggstolen och tittade på de rikliga julklappar jag fått hemifrån i form af böcker. Först kl. 4 uppsökte jag doktorn för att be om råd beträffande mina toalettbekymmer för kvällen, och resultatet af konferensen blef, att vi skulle gå till direktören båda i frack. Och det gjorde vi också. Men nekas kan ej, att man i det föröfrigt idel hvita sällskapet kände sig som en vilsekommen korp. Ja, jag fann mig föranlåten att för herrn i huset förklara hela det elände den förb—e skurken till kines beredt mig, oaktadt jag hela veckan — — — o. s. v.

Aftonen förflöt högst angenämt. Den älskvärda värdinnan hade behandlat de förtorkade kvarlefvorna af ett träd med mossa, så att det fått en mycket aflägsen likhet med en gran, behängt det med pappersgrannlåt m. m., hvarefter det försetts med en mängd små kulörta elektriska lampor. Illusionen blef trots allt minimal. — På tvänne bord under „granen" funnos en massa små skänker inslagna i papper. I tur och ordning fick enhvar sina ögon förbundna, hvarpå han trefvade sig fram till ett af borden och lade embargo på ett pakett. Jag erhöll sålunda några fotografier från Soelit, sådant det såg ut, då de allra första guldletningarna och försöken företogos här.

Också ett penninglotteri försiggick till förmån för skytteklubbens klena kassa. Jag köpte lotter för 40 mark och hade turen att få vinster också för 40 mark, nästan på pennin när; kom alltså väl från affären.

Både direktören och hans fru äro de mest mondäna och älskvärda människor, och kvällen förflöt högst angenämt. Kl. 11 tog man afsked och troppade af. „Julen" var förbi. Och nästa morgon kl. 6 började gamla trallen igen. — Föreställ er, att en människa under de hetaste julidagarna plötsligt meddelar, att vi ha jul nu men att någon julgran i alla fall icke bestås. Huru mycket verklig jul tycker ni väl det skulle kunna bli fråga om. Så var det naturligtvis här också. Men af samma orsak saknar man icke heller vid ekvatorn det nordiska julfestandet. Då människorna talade om jul och julfirande, gjorde sig gällande en halft omedveten reflexion, att dylikt måtte vara ett misstag — det var ju omöjligt, så här midt i sommaren!

Söndagen den 30 december arbetades som på en vanlig veckodag, men tisdagen den 1 januari var i stället ledig.

Nyårsaftonen afslutades arbetet som vanligt kl. 5 e. m. Af en händelse sammanträffade doktorn och jag hos vår tredje man i kortbolaget, den fransk-tyska smeden från Schweiz. Vi hade icke haft några afsikter alls att fira kvällen, men huru det var, kommo korten snart fram, och vi sutto vid dem till kl. 9, då doktorn steg upp med förklaringen, att han ärnade gå hem och lägga sig. Han gick, men jag stannade ännu en stund, och bäst det var, kom en tredje, och vi beslöto att i sällskap invänta 12-slaget och det nya året. Vi mäktade dock icke med företaget; vi uthärdade icke kampen med sömnen längre än till 1/2 12, då vi beslöto att det skulle få föreställa midnatt och önskade hvarandra godt nytt år samt åtskildes. Hemkommen lade jag mig dock i min hvilstol på verandan och afvaktade det betydelsefulla 12-slaget. I detsamma brakade dynamitskott lös från grufvan, där man arbetade som vanligt, och från direktörens och några andra européers trädgårdar uppstego raketter i alla riktningar.

Och så var det nya året inne.

Nyårsdagen väcktes jag angenämt nog af posten, som igen varit försenad ett par dagar — den medförde nu bref och nyårshälsningar från hemmet och bekanta.

På f. m. hade doktorn igen bjudning. Han firar nu regelbundet sitt (i februari) förestående afsked från Lebong Soelit och hela Ostindien hvarje söndag eller däremot svarande lediga dag. Där sutto vi åter och drucko hans viner, bl. a. champagne till kl. 1, då vi gjorde oss kvitt doktorns öfriga gäster och gingo till mig (nämligen doktorn, smeden och jag). Jag bjöd dem på middag med stekta höns, och „viner och saker", och sedan spelade vi skat till kl. 4. Därpå gjorde vi oss i ordning till den officiella uppvaktningen hos direktören kl. 6.

Vi fingo då kännedom om det originella sätt, hvarpå detta herrskap emottagit nyåret. De hade vid vanlig tid, kl. 9, föregående kväll gått till hvila, men kl. 1/2 12 stigit upp igen, klädt sig och på tumanhand tagit emot det nya året, hvarefter de åter gingo till sängs.

Sätten kunna ju vara mångahanda — hufvudsaken är att idealen hållas i ära!

Nu flödade champagne på nytt. Man stannade i det gästfria huset till kl. 8—9 tiden, hvarpå en del af de uppvaktande begaf sig till kägelbanan, där intresset dock mer koncentrerades omkring vinet än käglor och klot, tills uppbrottet skedde klockan 1/2 11 vid lag.

Under dagens lopp hade människoorganismen alltså fått en ovanlig mängd alkoholhatiga drycker till lifs. I det afseendet var dagen ett remarkabelt undantag i Lebong Soelit-lifvet.

Men så var det nu också förbi med både jul och nyår. Till så mycket festande fanns icke utsikt under alla de närmaste tolf månhvarfven.

VIII.

Återigen posten. — Reistafel och annan mat. — Karbau; durian.

Jag beskref tidigare, huru omöjligt det var att här i den eviga sommarens region söderom ekvatorn göra sig några illusioner om den stora, glada julhälgen, sådan den är traditionell i högan nord: den starka ljuspunkten i det stora vintermörknet. Det är nu engång så, att man erfar olika sensationer under en gran med snöglitter på barren och under en kokos palm. — Nej, först i slutet af januari, då de bref och hälsningar nådde mig, dem anhöriga och vänner i hemlandet skrifvit och afsändt under omedelbart intryck af julglädjen, erfor jag moment af verklig julstämning.

Det borde vara lätt för enhvar att föreställa sig, hvilken betydelse posten har för oss, som för åratal afstått från

ett hade öfver 100 marks värde. De från Donok inkomna fotografierna medräknade, omfattade utställningen ett 100-tal nummer. Där stannade jag till $^1/_2$ 7-tiden, då det var tid att gå hem och kläda sig till aftonens stora samkväm — själfva julfesten! Men det fördömda och absolut ohängda kräket till kines, som hade hvareviga en af mina hvita omgångar att tvättas och nu, trots en hel veckas allvarliga förmaningar och tusen beedigade löften, naturligtvis icke hade ens en af dem färdig! Ja, jag blef tvungen att krypa i en af mina här alltför bastanta, och för ett helt annat luftstreck beräknade mörka sommarkostymer. Till mitt nöje fann jag sedan, att jag icke var den enda, som icke uppträdde i hvitt.

På festplatsen förekom, naturligt nog, hvarken julträd eller dylikt. Några af sällskapet hade inöfvat kupletter, hvilka jämte andra sånger och hvarjehanda smått och godt höjde trefnaden. Mest förflöt kvällen under samspråk med en här, en annan där.

Men af jul — intet spår!

Icke ännu följande morgon någon kostym. I mörkt gitte ja ej gå till skjutningen utan stannade hemma i liggstolen och tittade på de rikliga julklappar jag fått hemifrån i form af böcker. Först kl. 4 uppsökte jag doktorn för att be om råd beträffande mina toalettbekymmer för kvällen, och resultatet af konferensen blef, att vi skulle gå till direktören båda i frack. Och det gjorde vi också. Men nekas kan ej, att man i det föröfrigt idel hvita sällskapet kände sig som en vilsekommen korp. Ja, jag fann mig föranlåten att för herrn i huset förklara hela det elände den förb—e skurken till kines beredt mig, oaktadt jag hela veckan — — — o. s. v.

Aftonen förflöt högst angenämt. Den älskvärda värdinnan hade behandlat de förtorkade kvarlefvorna af ett träd med mossa, så att det fått en mycket aflägsen likhet med en gran, behängt det med pappersgrannlåt m. m., hvarefter det försetts med en mängd små kulörta elektriska lampor. Illusionen blef trots allt minimal. — På tvänne bord under „granen" funnos en massa små skänker inslagna i papper. I tur och ordning fick enhvar sina ögon förbundna, hvarpå han trefvade sig fram till ett af borden och lade embargo på ett paket. Jag erhöll sålunda några fotografier från Soelit, sådant det såg ut, då de allra första guldletningarna och försöken företogos här.

Också ett penninglotteri försiggick till förmån för skytteklubbens klena kassa. Jag köpte lotter för 40 mark och hade turen att få vinster också för 40 mark, nästan på pennin när; kom alltså väl från affären.

Både direktören och hans fru äro de mest mondäna och älskvärda människor, och kvällen förflöt högst angenämt. Kl. 11 tog man afsked och troppade af.

„Julen" var förbi. Och nästa morgon kl. 6 började gamla trallen igen. — Föreställ er, att en människa under de hetaste julidagarna plötsligt meddelar, att vi ha jul nu men att någon julgran i alla fall icke bestås. Huru mycket verklig jul tycker ni väl det skulle kunna bli fråga om. Så var det naturligtvis här också. Men af samma orsak saknar man icke heller vid ekvatorn det nordiska julfestandet. Då människorna talade om jul och julfirande, gjorde sig gällande en halft omedveten reflexion, att dylikt måtte vara ett misstag — det var ju omöjligt, så här midt i sommaren!

Söndagen den 30 december arbetades som på en vanlig veckodag, men tisdagen den 1 januari var i stället ledig.

Nyårsaftonen afslutades arbetet som vanligt kl. 5 e. m. Af en händelse sammanträffade doktorn och jag hos vår tredje man i kortbolaget, den fransk-

tyska smeden från Schweiz. Vi hade icke haft några afsikter alls att fira kvällen, men huru det var, kommo korten snart fram, och vi sutto vid dem till kl. 9, då doktorn steg upp med förklaringen, att han ärnade gå hem och lägga sig. Han gick, men jag stannade ännu en stund, och bäst det var, kom en tredje, och vi beslöto att i sällskap invänta 12-slaget och det nya året. Vi mäktade dock icke med företaget; vi uthärdade icke kampen med sömnen längre än till $^1/_2$ 12, då vi beslöto att det skulle få föreställa midnatt och önskade hvarandra godt nytt år samt åtskildes. Hemkommen lade jag mig dock i min hvilstol på verandan och afvaktade det betydelsefulla 12-slaget. I detsamma brakade dynamitskott lös från grufvan, där man arbetade som vanligt, och från direktörens och några andra européers trädgårdar uppstego raketter i alla riktningar.

Och så var det nya året inne.

Nyårsdagen väcktes jag angenämt nog af posten, som igen varit försenad ett par dagar — den medförde nu bref och nyårshälsningar från hemmet och bekanta.

På f. m. hade doktorn igen bjudning. Han firar nu regelbundet sitt (i februari) förestående afsked från Lebong Soelit och hela Ostindien hvarje söndag eller däremot svarande lediga dag. Där sutto vi åter och drucko hans viner, bl. a. champagne till kl. 1, då vi gjorde oss kvitt doktorns öfriga gäster och gingo till mig (nämligen doktorn, smeden och jag). Jag bjöd dem på middag med stekta höns, och „viner och saker", och sedan spelade vi skat till kl. 4. Därpå gjorde vi oss i ordning till den officiella uppvaktningen hos direktören kl. 6.

Vi fingo då kännedom om det originella sätt, hvarpå detta herrskap emottagit nyåret. De hade vid vanlig tid, kl. 9, föregående kväll gått till hvila, men kl. $^1/_2$ 12 stigit upp igen, klädt sig och på tumanhand tagit emot det nya året, hvarefter de åter gingo till sängs.

Sätten kunna ju vara mångahanda — hufvudsaken är att idealen hållas i ära!

Nu flödade champagne på nytt. Man stannade i det gästfria huset till kl. 8—9 tiden, hvarpå en del af de uppvaktande begaf sig till kägelbanan, där intresset dock mer koncentrerades omkring vinet än käglor och klot, tills uppbrottet skedde klockan $^1/_2$ 11 vid lag.

Under dagens lopp hade människoorganismen alltså fått en ovanlig mängd alkoholhatiga drycker till lifs. I det afseendet var dagen ett remarkabelt undantag i Lebong Soelit-lifvet.

Men så var det nu också förbi med både jul och nyår. Till så mycket festande fanns icke utsikt under alla de närmaste tolf månhvarfven.

VIII.

Återigen posten. — Reistafel och annan mat. — Karbau; durian.

Jag beskref tidigare, huru omöjligt det var att här i den eviga sommarens region söderom ekvatorn göra sig några illusioner om den stora, glada julhälgen, sådan den är traditionell i högan nord: den starka ljuspunkten i det stora vintermörknet. Det är nu engång så, att man erfar olika sensationer under en gran med snöglitter på barren och under en kokos palm. — Nej, först i slutet af januari, då de bref och hälsningar nådde mig, dem anhöriga och vänner i hemlandet skrifvit och afsändt under omedelbart intryck af julglädjen, erfor jag moment af verklig julstämning.

Det borde vara lätt för enhvar att föreställa sig, hvilken betydelse posten har för oss, som för åratal afstått från

allt umgänge med den öfriga världen och gått i landsflykt till en af civilisationens aflägsnaste och ensligaste utkanter. Posten är ju den enda svaga kontakt vi ha med det lefvande lifvet. Vi borde därför ock kunna anse oss berättigade att ställa vissa anspråk på inrättningen i fråga. Men den synes å sin sida endast göra allt för att bringa oss till raseri och förtviflan. T. ex. i fråga om tidningarna. Med den sista posten i januari erhöll jag endast 2 n:r af Hufvudstadsbladet, medan jag däremot med den föregående fått 12 n:r. Dylikt upprepas ständigt. Af oförklarlig anledning kommer europeisk post endast hvarannan vecka, ehuru kommunikationsmedlen äro inrättade för en post i veckan. Det ginge dock någorlunda an, om den komme ordentligt hvar fjortonde dag, men det är detta, som icke sker. Försändelserna tyckas stundom lagras här eller där för att ligga till sig och sedan utsläppas i klump.

Men denna inrättning kan ibland bereda angenäma öfverraskningar, som t. ex. senast, då de jultiden från Finland afgångna försändelserna redan inom januari hunno hit. Något som man icke vågat vänta.

Det nya året medförde utom de löpande ärendena en och annan extra omsorg i gruffförvaltningen, och det var också på länge den enda omväxlingen i vår tillvaro. Eljes är lifvet fortfarande oändligt enformigt, och så mycket har jag lärt, att det vore fåvitskt att försöka åstadkomma något slags omväxling däri. Sådant skulle här vara i sanning onödig lyx. Tiden går den förutan med så svindlande hast, att den jämt och nätt hinner till dagens nödvändiga förehafvanden.

Huru minimalt de s. k. „ledigheterna" vid årets högtider äro utmätta, har redan beskrifvits. För öfrigt endast arbete dag ut och dag in, och, icke att förlömna, arbete under ett tropiskt luftstreck. När så dagsverket är slut och en timme, nämligen kl. 5—6 e. m., ägnats till förströelse, för en på biljarden, för en annan på kägelbanan, återstår ju icke många timmar kvar innan sängdags, som här måste inträffa så tidigt som kl. 9, senast kl. 10. Ty under detta luftstreck är den mänskliga fysiken icke ägnad för nattsöl, minst för den, som arbetar om dagen. Och de få timmarna måste strängt utnyttjas, om de skola hinna till för det som nödvändigt skall utföras. Man måste ju under dem läsa tidningarna, af hvilka bladen från hemlandet kräfva 3 à 4 kvällar i veckan, följa med facklitteratur m. m., skrifva bref o. s. v. Blott undantagsvis spelas kort en afton eller besöker man hvarandra. Då sitter man till kl. 9 eller 10, sällan längre. En sittning ända till midnatt hör till de stora sällsyntheterna.

Då europén först anländer hit, är det ju naturligt att han försöker göra sin söndag så europeisk som möjligt. Så äfven jag. Jag spelade käglor eller kort, emottog eller aflade besök o. s. v. Men redan innan mitt första halfår på Sumatra gick ut, hade jag en annan uppfattning om den tropiska hvilodagen, och i enlighet med den sätter jag numera foten knappast utom dörren den dagen.

Hvad kosten beträffar, ställer naturligtvis enhvar för sig så godt han lyckas. Jag för min del har haft otur med mina malajkockar och äter f. n. på portör, som hämtas från en af mina tjänstekamrater. Maten är föröfrigt helt europeisk. Till frukost ätes vanligen bröd med rökt skinka, antingen äkta westfalisk eller konserverad, ägg (höns finnas här mer än nog), ost, sylter o. a. dyl. På e. m. intages till mellanmål biskvit och kakao. Middagen kallas här vanligen „reistafel", emedan holländaren till detta mål alltid äter ris. „Reistafel" är eljes en rätt, som är

egen för Ostindien, och sådan den serveras på de holländska ångarena mellan Batavia och Singapore samt på hotellen i dessa trakter, har den följande sammansättning.

Man förser sig först med en vacker portion i vatten kokt ris på tallriken. Härtill fogar man, i den ordning faten kringbjudas, köttbullar, biffstek, rostbiff, höns och fisk af flere slag samt vidare kokta bönor, sallad, gurka jämte en massa annat, som vore för vidlyftigt att uppräkna; till en finare „reistafel" bjudas minst tjugo olika saker. Flera af dem äro tillredda med såser, ohyggligt starkt kryddade, bittra och bäska, så att tungan i timtal efter måltiden svider och bränner, att man blir förtviflad. — Nåväl, när man så tagit för sig denna mångfald ingredienser på tallriken, blandar man om alltsammans med sked till en smet, hvilken också ätes med sked. Har man som nykomling utan detaljkännedom tagit för sig, blir middagen ett grufligt lidande, men har man hunnit lära sig att gallra ut faten med de för vanliga gommar njutbara ingredienserna, får man ihop en sammansättning, som kan förtäras utan svårighet, ja det är icke utan att den t. o. m. kan smaka ganska bra. Detta är en finare reistafel, men den, som här i Soelit ätes i hvardagslag, är mycket enklare; den består af en kötträtt med potatis, ärter, morötter (konserverade) eller dyl. Den första tiden åt jag sådan enkel reistafel hvarje middag, men med portören får jag den f. n. blott ett par gånger i veckan. F. ö. bestås europeisk middag. Desserten består af frukt, vanligen bananer, som mest odlas här, ibland ock ananas, som i sanning bör räknas bland jordens härligaste frukter. — Då middagen intages kl 8, förekommer naturligtvis ingen särskild supé.

Man kunde måhända där uppe i norden förmoda, att vi här i jordens rikast lottade zon skulle ha öfverflöd på läckert kött. Men det förhåller sig tvärtom. Godt kött måste nämligen hämtas hit från Europa och blir alltså dyrt. Därför består man sig sådant blott ett par gånger i veckan. Det kött vi i hvardagslag äta fås af den s. k. indiska buffeln, kallad karbau. Den är ett väldigt djur, stor som en liten elefant; dess hud med glesa svarta hår liknar ock elefantens. Karbauen håller hälst till i gyttja och dy, alldeles som ett svin; dess kött är segare och icke så välsmakligt som europeiskt nötkött.

Af ortens fauna är det således mest endast karauen och hönsen, som komma på bordet. Svin finnas så godt som icke alls, beroende på de muhammedanska infödingarnas fördom mot dessa fyrfotingar. Vildsvin förekomma däremot i skogarna och fångas icke så sällan. Nyligen lyckades en af tjänstekamraterna skjuta ett sådant.

Utom ortens egna produkter kan man i Konsum få köpa allt hvad läckert man någonsin vill bestå sig, naturligtvis konserveradt. Men man skall då icke se noga på slanten. En mycket liten wienerschnitzel kostar t. ex. 3 fmk, en löjligt diminutiv ask kaviar 2 fmk, en ask „marinerad" norsk sill 3 mk. Dessutom fås här nästan alla de konserver en bättre delikatesshandlare i Helsingfors har att bjuda på. Men det är endast i undantagsfall vi köpa dessa läckerheter. Däremot konsumera vi mycket konserverade grönsaker, ärter, bönor och gurka.

Hvad dryckerna beträffar ha vi i Konsum likaledes att välja på dyrt och billigt, s. s. münchner öl till 1: 40 à 1: 60 per butelj, dåligt rödvin à 2: 50, äkta burgunder à 7 mk, fransk champagne à 10 mk per flaska. Också finnas konjak och likörer, såsom munk, chartreuse, brännvin m. m. En snaps vid namn „peit" (bitter) är här mycket omtyckt. Öl drickes mest inom vår

lilla värld. Engelsmännen läska sig naturligtvis med sin whisky and soda.

Häraf ses, att den, som vill och så hafva kan, har tillfälle att hålla ett fullkomligt europeiskt bord.

I sammanhang härmed må jag nämna några ord om en frukt, som kallas „durian“ och om hvilken jag i ett resebref engång läste, „att en resa till Ostindien lönar sig för blotta njutningen att äta densamma.“

Härom dagen hade jag den utomordentliga lyckan att få köpa ett exemplar af denna, för mig hittills alldeles okända frukt. Durianen ser ut som en mindre arbus och är försedd med taggar. Nu är det så, att lika berömd den är för sin magnifika smak, lika känd är den ock för sin gemena lukt. Att denna senare var en verklighet, kunde jag tyvärr genast öfvertyga mig om, men jag tröstade mig med uppgiften, att i detsamma man smakar på frukten försvinner obehaget af lukten. Det var dock svårt att lita på detta löfte, ty knappast den finaste näsa, tror jag, kunde finna någon skillnad mellan lukten hos durianen och en illa skött och ventilerad lokalitet i ett hus, hvilken jag här tvekar nämna vid namn. Ja, visserligen föreföll den ljufliga frukten än värre mefitisk. Jag höll alltså näsan fast tilltäppt och högg tänderna energiskt i fruktköttet — men fy f—! Jag fann smaken lika vidrig som lukten. Dock, jag förstod mig naturligtvis icke på det fina hos min durian, som i alla fall hade den förnäma egenskapen att kosta hela 2 gulden.

IX.

Surrogat för sällskap. — Hundrasen. — Inga nya inmutningar. — Hvita myror.

Tidigare har jag antydt, hvilken roll aporna spela här i det husliga lifvet. Däraf att jag så vidt och bredt redan förut uppehållit mig vid nämnda fyrhändiga släkte, må ingen tro, att detta berott därpå, att jag skulle vara en mera utpräglad djur- eller naturvän än andra här ute. Visst icke. Saken är nämligen den, att apan tillgripes som ett slags surrogat — må uttrycket tilltåtas mig — för sällskap af oss främlingar, som sitta enhvar vid sin ensliga härd. Apan får den höga uppgiften att lifva upp den tomma, tysta tillvaron. Förhållandet tolkar ju vältaligt om hemlifvet i Soelit.

Alla vi europeer på orten äro ungkarlar så när som på något enstaka undantag, och barn, nämligen af vår egen ras, se vi aldrig. Det umgänge den nyss anlände europén söker bland sina likar försummar han snart; det dröjer icke länge, innan han finner, att de få timmar, som efter dagens arbete återstå, bäst användas i hemmet. Dettas fyra väggar bli nu hans andra värld — grufvan är den ena — och undra då, om han finner den dödande tomheten och stillheten betryckande.

Det är visserligen sannt, att han har en tjänare, en tjufsk, opålitlig färgad sate, men af honom har han intet sällskapligt utbyte, intet alls. Så griper han till dessa små lifliga, lustiga, illistiga demoner, som dock äro lefvande väsen, med hvilka han kan ställa sig i en viss grad af andlig rapport: ömsesidigt intresse och hvarför icke, tillgifvenhet.

Bevare mig från att ställa den „oskäliga“ apan öfver den med förnuft begåfvade infödingen. Men den sistnämnda ägnar sig dock icke till något slags sällskap, än mindre till tidsfördrif åt en hvit man. Hans intresse är absolut skildt från europén's, och engång för alla kan tjänaren, den färgade lika litet som den hvita, icke tagas till kelgris — därför helt enkelt, att det omöjligen bär sig.

Alltså ta vi här till aporna. T. o. m. fru X., som inga barn har, ägnar i stället sina ömmare drifter åt dessa trefliga djur.

Och jag har än haft en af dem, än en hel familj och än ingen alls. Den första är tidigare omtalad. Den andra i ordningen lade jag mig till med för dess sprittande liffulla temperament. Den lärde sig snart konsten att få upp dörren till sin bur, att inom en tiondedels sekund marodera ett väl dukadt kaffebord och tusen andra konster, men den var på samma gång vänlig och artig. Den förmådde t. o. m. att eröfra besökandes sympatier, så att en af mina grannar en dag förde sin apa åt mig till present, för att Lugi — så hette krabaten — skulle få sällskap. De två blefvo ock hjärtans goda vänner. Men kort därefter kom åter en annan af mina kamrater och skänkte mig ytterligare ett exemplar af samma släkte. Nykomlingen släpptes in i buren, där han syntes förhålla sig högst tillbakadraget; de båda gamla syntes icke heller ha lust att bevärdiga honom med minsta uppmärksamhet.

Men då jag kom hem till middagen, var olyckan redan färdig. Dyster och öfvergifven satt Lugi nu i det hörn, dit främlingen först krupit undan, medan däremot denne och Lugis trolösa vän syntes bundna vid hvarandra med de innerligaste sympatier. Länge varade det icke, innan det gick därhän, att de båda tillsammans gåfvo stackars Lugi ett godt kok stryk, om han försökte göra sina anspråk på den flyktiga vännen gällande. Slutligen blef lifvet i buren honom så bittert, att han var nöjd med att lefva i ked. — Es ist die ewige alte Geschichte!

Men släpptes trion lös, rymde än en, än en annan till skogs, och så blef jag trött på eländet och sålde både apor och bur åt en nyss hitkommen europé samt skaffade mig ett exemplar af en annan, lugnare ras. Men icke heller af den hade jag den glädje jag väntat. Nyligen en dag beklagade fru X., att en af hennes kära apor skattat åt förgängelsen, jag passade på att till tröst skänka henne min, och så är jag f. n. renons på den varan.

Antagligen kommer jag en tid bortåt att hålla endast två hundar och en katt.

En „hundkarl“ hemma i Finland skref för en tid sedan och frågade mig, hvilken hundras förekommer här på Sumatra. Ja, han kunde nog fråga, men värre skulle jag ha, om det på allvar gällde att utreda den här förekommande „rasen“; jag fruktar, att icke ens den fiffigaste hundkännare här emellan och Enare skulle klara sig med det spörsmålet. Min tro är nämligen den, att Sumatra hundarnas s. k. ras utgör resultatet af en skön blandning af allt det både goda och onda europeérna i den vägen under tidernas lopp släpat med sig från sina hemland.

Nu har jag i mina epistlar nämnt om moskitos, blodiglar, tigrar, apor, vildsvin, karbauer, kattor och hundar. Men Sumatras fauna har dessutom att uppvisa åtskilligt intressantare än som så. Jag nämner blott, att en dag kom herr K. med en fjäril han fångat, som mätte sina goda 23 cm mellan vingarnas yttre kant. Dessutom upptäckte jag nyligen i ett ledsamt ögonblick ett för mig ända dittills okändt husdjur, som med förödelsens styggelse hemsökt mitt klädskåp. Men jag torde framdeles få anledning att återkomma till det.

Jag vill nu blott tillägga, att detta land af en till ytterlighet gifmild natur begåfvats med ett öfverflöd så inom växt- som djurvärlden, hvilket skulle för den vakne och idoge europén öppna en mångfald möjligheter. Men vi, som funnit stråten hit ut till Soelit, vi ha allt vårt intresse uteslutande fängsladt vid guldet i bergens innandöme. För framtiden är likväl detta fält för den enskilda spekulationen stängdt.

Hollands regering har tillkännagifvit, att den icke mera tillåter inmutning af guldgrufvor på Sumatra, utan kommer höga kronan själf att framdeles drifva alla dylika företag. Således, i den vägen ingen framtid mera för privata personer, vare sig drottning Wilhelminas egna undersåtar eller främlingar. Verkningarna af denna förordning äro fatala nog för de redan existerande bolagen, emedan de numera icke slippa en tum utöfver sina tidigare inmutade områden. Senast i dessa dagar besöktes vår grufva af en infödd sultan (sådana högheter förekomma här i tusental) som visade en massa guldstycken, en del stora som ärter, hvilka han funnit på en ort ungefär sju dagsresor härifrån. Nu ville sultanen sälja hemligheten med fyndorten för fyratiotusen mark. Men nämnda förordning omöjliggör för grufbolaget att köpa hemligheten, huru förmånlig den än kunde vara.

Ack, detta guld, huru förmår det icke locka oss mänskobarn och sprida oss åt aldrig förut drömda håll. Af de kamrater och bekanta jag förvärfvade under de senaste åren i Europa, finnes nu en i Böhmen, en i Ungern, en i England, en i Kroatien, en i Ryssland, en i Peru, en i Abyssinien o. s. v. Och jag är här på Sumatra!

Och med guldet följa vissa yttringar af civilisationen, vore det än till det becksvartaste af mörka Afrika. Sålunda kunna resp. aktieägare här i Lebong Soelit njuta af en börsspelares retelsefulla sensationer, om ock spelet här inskränker sig till den egna grufvan. Jag anför blott, att för några månader sedan gällde dessa Soelit aktier 300 gulden, och nu ha de intill senaste dagar stått på 100 eller litet mer Orsaken är den, att verket ett par månader arbetade med mindre vinst, emedan tunnlarna till grufvans rikaste partier blifvit förstörda. Nu äro emellertid nya tunnlar färdiga, och arbetet igen mera lönande, och med all sannolikhet stiga aktierna efter någon månad åter till 300, kanske ännu däröfver. Det gäller således spekulation, köpa för 1 och sälja för 3.

Förväntningarna om en betydligare kursstegring kunna föröfrigt icke anses särdeles sangviniska redan af det faktum, att grufvan under nyss utgångna månad, efter de nya tunnlarnas öppnande, gaf den största vinst, som hittills ernåtts. Med anledning af detta storartade resultat gaf vederbörande en fest för samtliga européer vid verket. Där dansades. Och då jag erinrar om, att vår societet räknar in summa tre damer, kan läsaren lätt föreställa sig, huru pass lifligt dansen tråddes.

Det var då jag skulle iföra mig balståten till detta högtidliga tillfälle, jag kom i tillfälle att stifta min första bekantskap med de tidigare nämnda små „husdjuren".

Jag öppnade klädskåpet och tog därur en stärkt skjorta, men fann i min hand endast ömkliga fragment af en sådan. Jag grep efter en annan och gjorde enahanda upptäckt. Samma var fallet med en tredje. Och vidare bragte jag ur skåpets dunkel i dagen bokstafligen spridda lämningar af två par underbenkläder, en hvit omgång tropikkläder, min hvita väst till frackostymen en hel del diverse andra lösören, bland dem äfven böcker, anteckningshäften. Allt — allt var så grundligt och ordentligt förstördt som någonsin. Af klädespersedlarna och allt det andra återstodo blott ohjälpliga trasor, därtill trasor fulla med hål!

Föröfvarena af detta förstörelseverk voro hvita myror, hvilka jag nu allra första gången hade nöjet att betrakta. De måtte vara företagsamma och energiska små kräk, dessa, ty med allt hade de blifvit färdiga på helt kort tid. Tre dagar tidigare inlade jag nämligen i skåpet ett par sofbenkläder, och då såg jag icke något spår af dem; nämnda plagg var nu också i det närmaste uppätet.

En grundlig och hänsynslös förföljelse sattes genast i scen. Skåpet rengjordes, tvättades med petroleum och beströddes med naftalin, hvarpå jag trodde mig tryggad för upprepad påhälsning en längre tid framåt. Tre dagar senare öppnade jag skåpet för att taga en skjorta, och hvad fann jag! De hade åter gjort sig husvarma och igen förtärt bl. a. åtskilliga skjortor. Med verklig tacksamhet fann jag att de lämnat en hvit stärkt skjorta hel. Den är den enda jag numera har kvar för högtidliga tillfällen, och den utgör således för mig en oskattbar klenod, den jag kommer att på hvarje upptänkligt sätt skydda och bevara för allt ondt. Ty sannerligen, sådana växa icke på palmerna i Sumatras ödemarker och icke i dess guldgrufvor heller.

Nej, blott man låter bli att sätta sig på stacken, äro våra små ettriga röda hemma i Finland tusenfaldt mera sympatiska än dessa tropikens glupande kryp med oskuldens färg.

X.

Påsk- o. a. reflektioner. — Vintappning. — Förkyld.

Här går för oss européer allt intresse, ja hela vår tillvaro upp i grufvan. För den enskilda individen „förlorar tiden sitt värde", yttrade härom dagen en filosofisk kamrat. En paradox är ju alltid en paradox, men förhållandena här ge ett visst berättigande åt den nyssnämnda. Och som bevis därpå kan jag anföra, att den stora påskhögtiden gick oss urskogsmänniskor förbi, utan att vi knappast hade en aning om densamma.

En f. m. sammanträffade jag med vår direktör nere i grufvan. Han frågade, om jag visste, hvad dag det var. Fredag, svarade jag. — Ja, men hvilken fredag? — Jag antog, att han laborerade med någon finare vits och gjorde ett stumt frågetecken. — Åh, det är ju långfredag.

Ja så, det var ju rätt intressant, att också vi hade en långfredag. Men då nu underrättelsen icke hade något inflytande på bergshandteringen jag f. t. hade för händer, glömde jag den snart och erinrade mig icke förhållandet förrän många dagar senare, då någon påminde om, att sötebrödshögtiden passerat. Både påskaftonen och dito dagen hade halkat förbi absolut obemärkt.

Jag måste just le vid föreställningen att bli serverad med memma i Lebong Soelit. Eller, för att tala om ryska påsken: tänkom oss en helsingforsare midt under pinglandet från de ryska kyrkorna i staden och på Sveaborg plötsligt förflyttad hit till Soelits dödsstillhet!

Ja, tiden flyr här förbi oss med en svindlande hast trots det dagliga lifvets enfärgade enahanda. Och egendomligt är, huru fort europén vänjer sig vid detta lif. Då hans tid här är ute och han en dag packar sina kappsäckar för att åter uppsöka den kulturvagga, därifrån han har sitt ursprung, känner han sig som uppvaknad från en dröm. Han blickar tillbaka på den tid han lefvat här och räknar år — icke blott ett utan en hel följd, stundom en lång, mycket lång följd, så kort den än synes honom.

Så ha andra sagt mig, och jag finner redan, att jag engång i tidens fullbordan skall se saken med samma ögon.

Men mången gång rymmer under tiden tanken på besök till hemmet. För mig skulle det bilda ett märkvärdigt panorama, att få se alla de betydelsefulla händelser och skiften, som

i vårt land passerat, sedan jag anträdde min resa hit, att få se allt upprullas bild för bild, tafla för tafla. Ty där har då tiden växlat i de brokigaste skeden.

Af tidningar och bref har jag fått veta, att det är en högst märkelig „utveckling", som försiggår i Finland. Ett ord har jag sett upprepas, som heter *föregångsland*. Huru underbart, allmänhet dräpa och plundra, fasade jag för den vidare utveckling, som skulle följa. Men lyckligtvis syntes man omsider finna för bäst att lägga browningspistolen åsido — och i ett nu hade man svingat sig upp till ett — föregångsfolk.

Hvad det ändå är underligt med anlag och betingelser. T. ex. våra malajer — infödingarna — här på

Gata i en „stad" på Sundaöarna.

(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

att det lilla folket i det lilla fattiga, af kärr- och mossor fyllda hörnet NO om Skandinavien i ett nu svingat sig upp till hedern och värdigheten af en föregångsnation. — Men förstår jag rätt, begagnas ärenamnet åtminstone icke alltid på fullt allvar. Mig förefaller det ock, så här på afstånd, att föregångsepoken i början illustrerats väl mycket först af blod och senare af ofÖrnuft. Det momentet af densamma, då det var modärnt att nedskjuta arbetsgifvare, gå på jakt efter kassörer och i Sumatra. De skulle aldrig duga till föregångare. På åtminstone 5 à 6 år har man icke hört talas om, att de begått något våld eller ens lyft handen mot sina herrar och mästare, européerna. Men så veta de ock, att mördare och rånsmän i dessa trakter af världen på ett effektivt manér sättas ur tillfälle att fortsätta sin handtering.

— — — — — — — — — —

Vi ha i dag söndag. Det är i början af maj. Vore jag nu i Helsingfors, skulle jag väl i likhet med en

mängd andra hufvudstadsbor som bäst befinna mig på promenad nedåt Brunnsparken, för att mellan trädens kala grenar få se en skymt af det isfria blå hafvet.

Här stannar jag enligt min numera antagna vana mest inom hus hela söndagen. I den lätta dräkt den tropiska hettan gör så önsklig och ensamheten i mitt ringa tjäll tillåtlig, har jag i allsköns bekvämlighet på f. m. kämpat genom en del af ett band skönlitteratur, som en af våra nådiga damer anbefallt mig.

Jag måste verkligen tröska genom denna bok, så att det icke går som senast, då jag höll på att fastna i klister. Samma dam hade nämligen med varm rekommendation lånat mig en ny roman. Jag gaf mig aldrig tid att läsa den och återlemnade den i behaglig tid med försäkran, att jag funnit den utmärkt intressant. — Ja, det kunde man visst tro, och så anställdes ett förhör. Jag företog mig att prisa författarens glänsande naturskildringar och katten vete hvad, tills den obegripliga förvåning mitt andragande väckte, förmådde mig att hastigt byta samtalsämne. Och då jag allt sedan haft det förtvifladt svårt med att undvika attacker rörande mitt omdöme om den fördömda boken, nödgas jag se till, att denna nya icke blir ännu en fallgrop för mig.

Häraf inses, att vi tusende mil från civilisationens stamhärdar icke blott icke lida brist på skönlitteratur utan fastmer ha mera däraf, än vi bekvämligen hinna uppbygga oss med. —

Jag tror, att jag redan tidigare framhärdat med den icke alldeles originella reflektionen, att ju längre man kommer ut i världen, desto mindre förefaller samma lilla himlakropp. Nu åter en påminnelse härom. I dessa dagar har en ny europé anländt till grufvan, en holländare, som öfverraskade mig med att tilltala mig på svenska.

Aldrig hade jag ens drömt om att få höra det språket i Soelit. Den nye kamraten har varit i Vasa, Hangö, Viborg och Sverige samt föröfrigt nästan i hela världen — antagligen som sjöman.

I mina senare epistlar kan jag möjligen hafva gifvit anledning till uppfattningen, att sällskapslifvet är en öfvervunnen ståndpunkt för den fullt acklimatiserade soelitensern och att jag också afbrutit allt sådant. Så är det ändå icke. Väl har jag upphört med de söndagsvisiter både för- och eftermiddag, som jag under de första månaderna gjorde och emottog. Men i likhet med andra européer här anslår jag likväl nu och då en kväll till umgänge. Man besöker hvarandra, då det så passar, icke allt för ofta, pratar bort en timme vid ett glas öl eller spelar kort. Någon lördagskväll händer det, att man sitter ända till klockan 11 eller tolf, men det inträffar högst sällan. Nu och då träffas man vid biljarden.

Första maj halkade naturligtvis förbi fullkomligt obemärkt, men kort därefter flödade drufsaften en kväll. En kamrat hade från en släkting i Frankrike fått sig tillsända hela tre fat rödvin, och det skulle nu tappas på buteljer. Men de tre faten hade undergått en gruflig reduktion, innan de nådde bestämmelseorten. Ett hade sjunkit (!) under transporten uppför floden Ketaun, ett annat hade under den långa vägen från Frankrike fått läcka, så att det anlände i det närmaste tomt. Blott det tredje hade ägaren nöjet emottaga i oskadadt skick. Det hade ganska aktningsvärdt omfång. Ur detsamma påtappades 270 buteljer utom de kvantiteter, som under tappningen försvunno innanför våra västar; arbetet drog ut ända till kl. 11.

Årsdagen efter min afsegling från Genua — där jag sade farväl åt Europa — firade jag i all enslighet, nyss vor-

den helbregda efter en förkylning. Man tycker väl ändå, att den, som ända till mannaålderns blomma med glans redt sig med Finlands bistra vintrar, borde gå fri från slikt elände så godt som midt på ekvatorn!

Jag var en dag ut och „prospekterade“, d. v. s. spanade efter nya guldådrar i berget, fick ett hällande regn öfver mig och blef genomvåt. För dylikt hade jag utan olägenhet varit utsatt mången gång förut, men nu var olyckan framme. Jag kände mig illamående och försökte kurera mig med litet whisky. Nästa dag gick drägligt nog, men den följande om kvällen var jag illa däran och försökte med mera whisky. Morgonen därpå gick jag vid den vanliga tidiga timmen ned i grufvan, arbetade i dess hetaste del i öfver 40 graders temperatur och fick ett grundligt svettbad. Detta verkade ändtligen att, då jag kl. 11 f. m. åter kom ut i fria luften, jag kände mig fullkomligt botad och kunde samma afton vara med om ett kägelspel. Man beredde sig nämligen till det stora slag, som förestod vid pingsthelgen.

Ty hade påsken förlupit obeaktad, skulle pingsten i stället firas med en ståtligt arrangerad täflan på kägelbanan.

XI.

Pingstfestande. — Tigerspår. — Mjölk.

I behörig tid voro alla förberedelser till kägelfästen fullbordade. Då kolonins européer kl. 6 om pingstaftonen 1907 samlades å kägelbanan, presenterade sig denna i festlig ståt, dekorerad med blad och girlander, brokiga lyktor och flaggor. — Programmet omfattade täflingar i en hel massa olika kägelspel från kl. 6—12 denna afton samt följande dag, pingstdagen, kl. 10—12 f. m. och kl. 6—10 e. m.

Här inträffade således en af årets få revolter mot Lebong Soelits solida, både hvar- och hälgdagsvanor.

Pingstaftonen begynte alltså täflingarna i fyra olika kägelspel. Jag har i denna sport alltid hållit mig bland de eftersta i ordningen och det med en konsekvens, mot hvilken jag föga trott mig i stånd att bryta. Min öfverraskning var därför stor nog, då jag i en viss täflan — hvad spelet hette, erinrar jag mig nu icke mera — genom en finurlig slump blef vinnare af 1:a priset, som bestod af en resnecessär, värd 16 reichsmark! Trofén är icke här ännu; den är nämligen enkom beställd från självfaste Europa och har således en lång väg att tillryggalägga. I alla händelser lär den nog hinna hit, innan jag behöfver den på några resor. Ty sådana gör ej den, som är bofast här.

Huru den europeiska Barnabas öfverallt i världen förstår att ta ut det fina, närhälst han gifves lös, visade han ock vid detta festliga tillfälle. Kägelspelet slutade väl kl. 12 denna kväll, men knappast någon uppfattade, att detta borde vara liktydigt med att gå hem och lägga sig. Klockan var 2, då jag återvände till mitt tjäll och sökte hvilan, men jag var en af de tidigare. Klockan 6 på morgonkulan bultade två af de mera uthålliga på hos mig och antydde, att de icke skulle klandra mig, om jag bjöd dem på en frukostrisp. Alldeles smickrad af detta förtroende för min gästfrihet var jag emellertid icke. Sedan mina tidiga gäster fått stifta erfarenhet med hvad huset förmådde, fortsatte den ena sin trötta vandring till eget hem, medan den andra redde sig till hvila i min liggstol, i hvilken jag lämnade honom, då jag kl. 11 nästa förmiddag åter begaf mig till kägelbanan, där täflingarna åter som bäst pågingo med lif och lust.

Jag skulle tryggt kunna försäkra, att vi, då vi denna dag klockan 10 om kvällen lämnade kägelbanan, något så när tillfredsställt våra passioner för klot och käglor. Ty man bör granneligen betänka, att det är någon skillnad mellan utöfningen af sporten i Kaisaniemi och på Sumatra. Klockan 10 minuter öfver 10 låg jag i min säng, och jag kan hålla ett dyrt vad därom, att vid samma tid befunno sig också samtliga mina medfestande kamrater i enahanda vederkvickande läge.

— — — — — — — — — — —

Senaste post hämtade en massa tidningar och bref, bland de senare ett, hvari en vetgirig landsman frågar, huru malajiskorna bära sig åt, då de rodna. Svaret är lätt: med den konsten befatta sig dessa sköna aldrig det minsta. Detta dock icke därför, att de efter europeiska begrepp ej skulle sakna anledning att rodna, utan emedan sådant i deras ögon är något absolut öfverflödigt. Härom kan enhvar öfvertyga sig, som här hos oss tillfälligtvis passerar flodstranden vid tiden för den allmänna morgontoiletten.

Samma post hämtade bref äfven från Peru och Athen. Står kanske Sumatra isoleradt från den öfriga världen! Jag satt just och fantiserade härom och all världens vida vägar, då vår chef stötte på mig och proponerade, att jag skulle företa en utflykt. Nå, väl, det gällde nu hvarken Syd Amerika eller Europa utan endast att tåga i väg till den flod, där jag utförde mätningar året förut. Nästa morgon klockan 7 skulle jag vandra åstad för att stanna två dygn på färden och tillbringa natten i den koja jag då bebodde. Dessa „prospekteringar“ med sina skogsvandringar äro mig i allmänhet på intet sätt ovälkomna; ehuru bra nog ansträngande, äro de likväl af mig betraktade som ett slags fridagar. Nu hade jag dock gärna uppskjutit promenaden en dag, emedan jag nästa kväll var bjuden till ett spelparti hos en af grannarna.

Vid bestämd tid bröt jag upp, följd af ett par malajer och väl försedd med konserver, whisky m. m.

På öfverraskande kort tid hann jag denna gång floden, så att jag redan kl. half 4 e. m. befann mig vid nämnda koja. Men den befann sig icke mera i det tillstånd, hvari jag för ett år sedan lämnat den. Den presenterade sig så ogästvänlig, att jag raskt tog mitt parti och anträdde utan vidare vägen ända hem till grufvan. Efter ett och annat litet äfventyr, jag fick bl. a. ett oförutsedt och ofrivilligt bad i Soelitfloden, anlände jag kl. 7-tiden i fullt mörker hem till vår koloni. Jag hade oförtrutet trampat på hela dagen, i runda tolf timmars tid med raster, sammanlagdt högst 45 minuter. Uttröttad och våt „som en hund“ tog jag en bra dosis whisky som preservativ mot förkylning och lade mig omedelbart. Mådde följande morgon förtäffligt.

Under denna skogsvandring såg jag för första gången alldeles färska tigerspår. Djuret måtte hafva gått vägen fram kort före mig. På ett ställe hade det antagligen tagit ett häftigt språng; marken var upprifven af dess klor, af hvilka tydliga märken syntes. Spåret var alldeles som efter en katt, endast af en något annan storlek, som antydde, att tigern måste hafva varit en nog så respektingifvande kamrat.

Min hund, som under hela vandringen muntert sprungit omkring i skogen, kom på det ställe, där tigerspåret mötte min kosa, slokörad och höll sig en god stund tätt bakom mig. Onödig fruktan. Besten ifråga hade väl snusat sig till, att jag bar en god browning i fickan, och höll sig ur synhåll. — Högst intressant vore det att en gång få anställa jakt efter detta storvildt. Men dylika tankar äro här att hänföra till utopiernas värld. Ett förslag att bort-

kasta tid på dylika företag skulle helt visst utöfva samma effekt på vederbörande som upptäckten att jorden rullat ur sin bana.

— — — — — — — — — —

Mitt nybyggnadsföretag närmar sig småningom sin fulländning. Jag låter redan i veckan (vi äro vid slutet af juli) plantera bananer och omkring 100 ananasplantor invid den nya villan. Äfven låter jag sy en gulröd flagga af ansenlig storlek att vid högtidligare tillfällen hissas i topp.

Min villa blir af alla den högst belägna bland bergen, och det finska vapnets färger komma att ta sig ojämförligt ståtliga ut här upp på den höga bergsluttningen. — — —

Efter det grundliga firandet af pingsten följde hos oss ett långt stilleben. Först helt nyligen hade vi igen en „orolig“ söndag. På f. m. var ifrig skjutning och på e. m. besök.

Den dag den 13:e månaden af min härvaro gick till ända, drack jag mjölk för *andra* gången sedan min afresa från Europa. Jag fann nämligen i handelsbutiken en burk med påskrift „konserverad mjölk a la nature“ och köpte som prof ett par burkar. Den vanligen förekommande konserverade mjölken är sockrad och duglig till förtäring endast med kaffe, té o. s. v.; den jag nu anträffade här motsvarar nästan fullkomligt vanlig färsk oskummad mjölk utan någon bismak. Priset är 80 cent = 1 mk 60 pi per burk, innehållande 4 vanliga dricksglas. Alltså icke alldeles oerhördt dyrt.

Varan förskrifver sig från Mecklenburg. Skulle icke en dylik industri löna sig i Finland? Utom de partier, som af en på detta sätt konserverad mjölk kunde exporteras, borde ju en hel del bli efterfrågad af t. ex. rederibolag o. a. inhemska konsumenter.

Om det ock strider mot den finska flegman att gå i spetsen på världsmarknaden, borde den åtminstone icke ständigt visa en så oefterrättlig tröghet, då det gäller att slå in på af andra färdigt upptrampade stigar.

En gång torde det ju i alla fall hända, att våra mjölkproducenter där hemma finna sig nödtvungna att se sig om äfven efter någon annan marknad än den, som den hittills enda saliggörande smörexporten på England ger dem.

Men hos oss heter det ju: kommer dag, kommer råd. — Kommer så oråd i stället, så kommer den. Hvad är det då värdt att vidare orda om den saken.

XII.

Skogsvandringar. — Sumatra ett rikt land. — Jag följer holländska regeringens karta.

Under den årstid, som är sommar för er nordbor, har jag ganska flitigt „prospekterat“, d. ä. sökt guldådror i bergen inom grufvans område. Såsom jag tidigare anfört, erbjuda dessa utflykter en omväxling i det enformiga hvardagslifvet, hvilken jag uppskattar ganska högt. De utgöra små upptäcktsresor, intressanta nog att ge de med dem förenade strapatserna en mindre betydelse.

Utrustningen för en dylik färd är lätt gjord. Med kompass och höjdbarometer samt nödiga verktyg och åtföljd af en malaj eller par som bärare, ströfvar prospektören längs floder och bäckar genom urskogen. Lider det till måltid, väljes första vackra ställe, där man med välbehag slår sig ned för en stunds rast. Vägkosten tages fram, och den är vanligen alls icke knapp: bröd och smör, konserverad skinka eller korf, anjovis, ägg m. m. och konserverad mjölk. Vanligen släpas också med några flaskor sodavatten, stundom tillochmed en butelj öl. Och bordet dukas midt i en natur, som väl måste räknas som den mest storartade i världen. Festligt, icke sant.

Finnes nu vild frukt i närheten, servera tjänarena desserten. Gäller det ett frukträd, göra de processen kort och nedhugga det för att komma åt så mycket eller litet af dess börda, som det behagar dem. Trädet fälles med de yxor eller rättare huggknifvar, „buschmesser“, som alltid medföras i skogen för att bana väg genom den ogenomträngliga växtligheten. Öfverkomma infödingarna äfven däremellan ett vildt frukträd i skogen, så var viss om, att icke lämna de det på stående stam.

Vid dessa ströftåg är kompassen den enda lotsen, ty för landets kartor är bäst att ha en viss respekt. Med detta instrument i handen tränger man fram på må få, alldeles som „en blind höna“. Afstånd och dyl. anas blott. Allehanda öfverraskningar höra därför till saken, såsom t. ex. att vägen till ett visst föresatt mål än befinnes mångfaldt längre än kartan visar, än tvärtom; stundom åter hamnar man på ett helt annat ställe, än dit färden ställts. Ty ingenstädes kan man se sig för. Också på bergen bildar skogen med sitt rika löfverk, sina lianer och andra parasitväxter af tusen slag ett nätverk, nära nog som en vägg så tätt. — Det enda färdmannen har att hålla sig till, är alltså den riktning kompassen anger. Allt annat beror på Guds försyn.

Behaglig är den känsla af trygghet, hvarmed jag vandrar i dessa vildmarker. Jag bär visserligen alltid browningpistolen i fickan, men då vårt enda farliga rofdjur, tigern, synes undvika att visa mig mer än sina spår, kommer vapnet icke till någon användning. För öfrigt lifvas markerna blott af foglar, apor m. fl. varelser, som vålla intet bekymmer. En god sak är ock, att jag icke sett någon orm. Hotade dessa, af urgammal tradition som människans dödsfiender betraktade vidriga odjur vid mina steg, vore det sannerligen med långt mindre nöje jag gaf mig ut i skog och mark, än förhållandet nu är. Nyligen sände mig en vän i hemlandet ett recept för medel mot ormbett — kanske kommer det mig ännu till pass, men då i någon annan ända af världen.

Huru sväfvande begreppen om afstånd och terräng äro i vår nejd, erfor jag senast i förra veckan. Under en utflykt kom jag klockan 12 middag till ett glad i skogen, och då jag beräknade, att jag hade goda fyra timmars promenad tillbaka till Soelit, rastade jag där, intog min frukost i lugn och ro samt hvilade en halftimme efter maten. Därefter begynte jag nedstigningen till en till vår flod flytande bäck, den jag hade för afsikt att undersöka — och efter föga mera än en half timme fann jag mig åter i omedelbar närhet af grufvan.

Jag hade under vandringen öfverskattat afståndet jag tillryggalagt i östlig riktning. En bäck påträffade jag väl, men icke den jag sökt utan en annan, som jag snart fann vara äfven ett biflöde till Soelitfloden.

— — — — — — — — — —

Skulle ett absolut oöfverstigligt stängsel omge grufvan med dess område, skulle det sannolikt icke mera effektivt utestänga oss från den öfriga världen än våra plikter och uppgifter göra det. Hvad jag erfarit och iakttagit om de allmänna förhållandena å Sumatra, inskränker sig därför till det jag upplefvat under färden från kusten och här, inom Lebong Soelits hank och stör. Det är således icke mycket. Men då jag därtill lägger det jag hört och läst, är det tillräckligt att stöda den öfvertygelsen, att denna stora ö kunde bereda en energisk man en hel mängd möjligheter till förvärf.

För att ej tala om grufdriften, som numera undanryckts privat spekulation, finnes här utväg att spekulera i en mångfald produkter inom växt- och djurvärlden, som begärligt efterfrågas på världsmarknaden och med stor fördel kunna utskeppas. Alla betingelser finnas äfven för ett framgångsrikt drifvande af plantager: billig jord och billig arbetskraft. T. ex. på Java, åtskild från Sumatra endast genom det trånga Sunda-sundet, kostar ett stycke jord med ett tusental kokospalmer 4—5 tusen finska mark. Hvarje palm ger årligen omkring 100 nötter à 3 p:i; afkastningen af palmerna stiger således i regeln till 3,000 mark. Därifrån afgå utskylder, arbetslöner och andra omkostnader, inalles c. 1,000 mark. Årsvinsten blir således ansenlig nog. En europé, som på Java äger en jordlott med 2—3 tusen kokospalmer, lefver väl på den.

Det har ju någon gång varit fråga om en nationell massemigration från vårt hemland där uppe i norden. Skulle någonsin ett så ohjälpligt olyckligt företag komma till utförande, torde utan tvifvel denna del af världen vara i hög grad förmånligare än t. ex. det i tiden rekommenderade Kanada — åtminstone hvad de ekonomiska betingelserna beträffar. Med klimatet är det en annan sak, men efter min mer än årslånga erfarenhet anser jag det alls icke svårt att uthärda.

En jämförelse mellan såväl de ekonomiska som naturförhållandena i Argentina och här skulle vara intressant nog, men af skäl, som ju ej ens här behöfva nämnas, måste den utebli.

— — — — — — — — — —

Ett par veckor efter min senast berörda skogspromenad råkade jag igen ut för oturen att komma till ett helt annat mål, än det jag utsatt för mig. Och därför hade jag att åter tacka holländska regeringens karta, med sin häpnadsväckande förmåga att föra vilse.

Direkt från Soelit till Ketaunfloden är ungefär 5 km; vid marsch genom urskogen beräknar man en timme på hvarje km. Jag hade tidigare omkring halfvägs mellan Soelit och nämnda flod funnit en mager guldgång och ville nu se, om jag kunde återfinna den i en c. en km nordligare upprinnande bäck, som enligt kartan flyter i ostlig riktning till Ketaunfloden. Då jag hunne bäckens utlopp i floden, skulle jag följa dennas strand mot NNO, tills jag mötte den landsväg, som förbinder Soelit med vårt bolags andra grufva, belägen österom Ketaunfloden, och således skulle bereda mig en bekväm promenad från floden hem till grufvan. Med rask gång tillryggalägger man detta landsvägstycke på 2 och en half timme.

Klockan 6 en morgon begaf jag mig åstad, åtföljd af två kuli. Längs en bäck nådde jag ett par timmar senare det 570 m. höga berg, på hvars östra sluttning jag funnit guldgången. Jag hade från Soelit gått i SO riktning, men sedan jag stigit nedför bergets andra sluttning, vände jag enligt kartan mot ONO och följde denna kurs för att finna den bäck, som skulle leda mig genom urskogen till Ketaunfloden.

Jag fann också snart bäcken, men kompassen konstaterade det högeligen öfverraskande faktum, att den flöt rakt åt S, ja, den drog sig tillochmed mot SW!

Jag lugnade mig med, att denna var en källarm till den af mig sökta bäcken, och klef raskt öfver nästa bergsrygg för att i alla händelser nå den bäck, som norrom den, hvilken var mitt mål, och parallelt med den äfven ledde till Ketaunfloden. — Väl, jag hann den snart nog, men den flöt också mot söder!

XIII.

Värre och värre. — Slutligen på rätt väg.

Nu artade det sig ändå att bli alltför befängdt. Men jag beslöt att, komme hvad komma ville, följa denna bäck till dess utlopp i floden. — Klockan var ungefär 9, och jag beräknade, att jag klockan 11:tiden skulle komma till min bäcks utflöde i Ketaun, klockan 1 borde jag längs flodstranden än närma mig till Ketaunfloden. Klockan blef 11, den blef 12, och den blef 1. Men på floden fick jag icke syn och på någon guldgång icke heller. Det blef ordentligt otrefligt.

Jag visste, att omkring två timmars promenad utmed Ketaunfloden söderut (således utför strömmen) från den punkt, där jag först beräknat komma fram till floden, fanns en öfvergifven by på andra stranden samt att strax ofvanom byn flodstränderna trängde ihop och

Lebong Soelit. — Javanernas och kinesernas byar på ömse sidor om Soelitfloden. Korresp:s villa (×) framlyser uppe på bergssluttningen längst till höger.
(Foto. tagen af Kurirens korresp.)

hinna till den öfver floden till grufvan ledande vägen och klockan 4—5 vara hemma igen. Det syntes nu komma att se ut af både si och så med dessa beräkningar.

Emellertid traskade jag oförtrutet vidare längs min bäck, arbetade mig nedför vattenfall o. s. v. i förhoppning, att den omsider skulle draga sig åt ett väderstreck, som ackorderade med mina funderingar. Men den höll sig fatalt enständigt åt söder, och om den för ett ögonblick drog sig åt öster, svängde den omedelbart igen mot väster.

Det värsta var, att detta okynnesting till bäck tycktes hellre fjärma mig från höjde sig så, att de blefvo tvärbranta och absolut ofarbara. Ja, om jag förirrade mig så långt söderut, skulle det vara en f—d otur; jag betänkte ock, att stränderna redan halfannan eller ett par km. norrom denna plats, d. v. s. där jag komme att finna floden, skulle vara högst obekväma att trafikera. Från denna punkt skulle alltså återstå 4 à 5 timmars väg till flodens och landsvägens skärning och öfver 7 timmars väg ända hem till grufvan. Jag kunde ej trösta mig ens med hoppet att på kortare tid hinna hem direkt genom urskogen. Nej, det var allt lika långt som bredt på alla håll. Men lyckligtvis hade jag ännu

ingen aning om, att jag betydligt underskattat de vedermödor jag skulle utstå, innan jag hann hem till Soelit. Det som nu bekymrade mig mest, var att stickmörker inträdde klockan 6 e. m., då jag utan ljus eller fackla komme att befinna mig midt i vildmarken 2 à 3 timmars väg ifrån grufvan. Detta var hotande nog, ty i ödemarkerna här är det omöjligt att i mörkret utan allehanda äfventyr ta ett steg utan att lysa framför sig.

Jag hade hört sägas, att från den ofvan omtalta öfvergifna byn en gammal infödingsstig ledde rakt genom urskogen till Soelit. Kanske kunde jag uppsöka och följa den till grufvan. Men min obekantskap med terrängen hade reda fört mig i denna svåra situation; kanske skulle nya experiment föra mig på än värre villovägar.

Jag sträfvade emellertid envist vidare, och närmare klockan 2 hade jag ändtligen nöjet att se Ketaunfloden lysa fram genom skogens löfverk, och till förvåning fann jag på andra stranden en infödingshydda och en man stående invid den. Jag vinkade åt honom, och med sin båt, en urhålkad trädstam, hämtade han mig till sin strand, för hvilken tjänst jag belönade honom med min sista sodavattenflaska, alldenstund jag icke medtagit penningar på min vandring.

Jag frågade efter den öfvergifna byn och fick veta att den hette Sekandau. — Ledde någon väg till Sekandau? — Jo visst, efter 2 timmar skulle jag vara där.

Såtillvida kunde då allt igen komma i ordning. Jag drog en lättnadens suck och tågade med upplifvadt mod vidare.

Visserligen gick vägen äfven här väl mycket åt söder, men de inföddas stigar leda alltid längsmed bergsryggarna. Malajerna göra hellre de längsta krokvägar än de klättra upp och ned till floddalarna. Jag antog, att detta också här var anledningen till stigens starka dragning åt söder och väntade att den i sinom tid skulle svänga åt väster. Det började dock slutligen se hotande ut — ännu engång. Jag hade vandrat i det närmaste två timmar, men mot S bar det innerbadd. Då ändtligen mötte jag ett par infödingar, som afrådde mig från att springa aprilnarr vidare åt detta håll. De upplyste mig, att jag visserligen höll på att närma mig till en Sekandau — hvilket på malajiska betyder öfvergifven by — som låg midt inne i skogen. Men denna var icke den jag sökte. Den Sekandau jag frågade efter var nämligen just den, hvarifrån jag nu kom!

Detta blef allt gladare. Kongl. holländska landtmäterikontoret för Sumatra kunde ha haft godt af att åhöra den litania jag vid detta tillfälle i tysthet läste öfver detsamma. Bäcken, som på sagda karta är helt kort och flyter rätt österut, är i verkligheten mer än dubbelt så lång och går mot söder och litet mot väster därtill.

Hvad återstod nu annat än att vända om till mannen i min förra Sekandau. Då „byn", som föröfrig bestod blott af hans hydda, åter nu var bebodd, hade han missförstått mig och visat mig till den närmaste obebodda koja han visste af. Jag gjorde rask fart men kom ej fram i behaglig tid. En half timme innan jag hann Sekandau, öfverfölls jag af ett äkta indiskt slagregn, som inom en half minut icke lemnade en torr tråd på min kropp.

Tog jag nu kvarter i hyddan, måste jag stanna hela natten i de våta kläderna, hvilket dessutom i Indien utan undantag betalas med reumatism. Jag inhämtade alltså af min husvärd de möjligast noggranna instruktioner om genvägen genom urskogen till Soelit, fast besluten att omedelbart fortsätta hemfärden. Klocken half 6 emottog jag af honom några bambufacklor och till

en sista uppmuntran på vägen berättelsen, huru en tigerhona med två ungar ett par dagar förut anfallit en inföding i samma skog; och så tågade jag i väg, denna gång mot NW. Vi hunno icke långt, innan vi måste tända facklorna, hvilkas svaga sken blott behjälpligt motsvarade sitt ändamål. Där spången ledde genom den tätaste skogen, gick jag med browningen i handen, närsomhälst beredd till konversation med en hungrig tiger. Till råga på eländet togo facklorna slut. Alldeles i närheten af Soelit går stigen nedför en c. 70 m. hög, halsbrytande tvärbrant, och här brann den sista facklan redan så svagt, att vi ej vågade oss nedför branten. Vi företogo oss nu att med rop ådraga oss uppmärksamhet i den närbelägna grufvan. Och mycket riktigt, snart kom en kines med en lampa. Vi praktiserade oss nedför bergsbranten, och klockan slog 9, då jag efter en 15 timmars promenad med innalles en timmes raster åter inträdde i min villa.

Här blef mitt allra första bestyr att från min kropp bortplocka elfva stycken blodiglar — obeskrifligt vämjeliga kräk.

Uti en liten bäck vid Sekandau hade jag fångat en tämmeligen stor sköldpadda, och till en början trodde jag, att den — utom det icke alldeles oangenäma minnet af en ansträngade dag i vildmarken — var hela vinsten af min expedition. Men äfven en annan fanns i perspektiv. Två dagar senare begynte mina fötter svälla vid fotlederna. Läkaren trodde först, att det var beri-beri, och om kvällen — det var lördag — var jag den intressantaste person på klubben. Dagen därpå visade det sig, att beri-beri icke var ifråga. Svullnaden förorsakades af orenlighet, som inträngdt i såren efter blodiglarna, de äckliga varelserna. Nu ha fötterna för längesedan igen fått sina normala former, men de fula, varande såren efter iglarna äro allt fortfarande öppna. Det dröjer 2—3 veckar, innan de gå fast.

I dag var jag åter ute på en „prospektering" norr om det berg, därifrån jag senast begynte min äfventyrliga spaning efter den bedrägliga bäcken. Denna gång kom jag hem enligt beräckning, redan klockan 3 e. m.

— — — — — — — — — — —

Omsider har det „enkom från Europa" beställda pris jag vann vid kägelfesten under pingsthelgen anländt och öfverlämnats åt mig. Kanske hade jag bort förvara det som ett heligt minne, men då den derå anbringade inskriptionen icke lydde desto högtidligare än blott „Kegelpreis", utbytte jag resnecessären mot en luftbössa, som jag åtminstone kan ha nöjet af att hemma skjuta till måls med.

Förnärvarande vidtagas förberedelserna till den stora festen nästa lördag, den 31 augusti, då vi på öfligt sätt fira hennes holländska majestät drottning Wilhelminas höga födelsedag. Vi européer fira äfven i år dagen med „skyttefest" med prisutdelning på f. m. och om kvällen med fest på klubben.

Denna festlighet är i Soelit årets största, och den blir redan den andra i ordningen jag firar här.

XIV.

Drottningens födelsedag. — Huru européer och kulier festa. — De sluga kineserna. — Slut på festen och slut på dessa historier.

I dessa kolonialprovinser räknar mänskligheten fyra stora högtider under året, nämligen h. m. holländska drottningens födelsedag den 31 augusti samt malajernas (= muhamedanernas), kinesernas och vårt eget gregorianska nyår. Det beror således blott på den lyckliga slump, att våra tre olika folk-

slag råka hafva årsskifte på olika tider, att vi få fira hela fyra högtider om året i stället för endast fattiga två.

Och nu skulle vi begå den kungliga födelsedagen.

Naturligtvis förbereddes högtidligheten med en hel mängd arrangement såväl vid vår skjutbana och dess nya paviljong som på kuliernas festplats. Flaggor och vimplar iordningställdes, girlander virades, kulörta lyktor anordnades o. s. v. Till förberedelserna hörde äfven anskaffandet af ett hedersgevär, som vid festen skulle högtidligen föräras åt vår direktörs fru. Allt gick väl, och i behörig tid var allt klart.

Lördagen den 31 augusti klockan 8 om morgonen samlades vi mangrant, herrar och damer, vid den nya skyttepaviljongen, hvars invigning nu skulle inledas med prisskjutning. Denna paviljong var en storartadt frikostig gåfva af bolagets direktion i Batavia åt Soelit européernas klubb. Den omsorg direktionen därigenom visade för vår trefnad blef äfven behörigt uppskattad och tacksamt erkänd, hälst ett sådant intresse för ett grufbolags tjänstemän är i sanning sällsynt. — Jag känner grufdirektörer i Europa, som sannolikt fått slag vid blotta tanken på något dylikt. — Paviljongen är rätt ståtlig; det säges, att den har kostat omkring 1,500 mark.

Festligheterna inleddes af en kamrat därmed, att han på klubbens vägnar åt fru K. högtidligen öfverlemnade det för ändamålet anskaffade hedersgeväret. Det var ett lätt mausergevär med tillägnan till fru K., ingraverad på en sköld af silfver. Fru K., som är en förträfflig skytt, aflossade nu med detta gevär de första skotten från den nya paviljongen, som härmed var invigd. Frenetiska hurrarop och champagne, den senare sänd från direktörens egen källare. Därpå följde prisskjutning i långa banor, skjutning på 150 och 500 meter, skjutning med revolver och skjutning med luftbössa.

Det var ett knallande och ett glammande i våra tysta berg och kullar, så det kunnat väcka själfva elementärandarna, där de slumrade ända sedan Sumatra i tidens morgonväkt höjde sig från hafvets sköte. Härmed fortsattes till klockan 11 f. m., då i paviljongen uppdukades ett utsökt kall frukost, äfven den från direktörens kök. En verklig festfrukost. Sedan den väl afdukats, fortsattes skjutöfningen igen till klockan 4 e. m., då damerna lämnade laget och med dem också en stor del af herrarna. (Här äro nämligen alla européer „herrar"). Vår officiella pristäflan var nämligen nu tillända.

Men de, som stannade kvar, hade för all del icke ännu fått nog af piffandet. Ett ifrigt skjutande med luftgevär om vad vidtog. Detta tillgick så, att vadhållaren kaverade, att han skulle skjuta så eller så många points bättre än medtäflaren för tillfället. Det öfriga sällskapet såg stilla på och hade däraf sin goda reveny. Ty den af de båda täflande, som förlorade vadet, måste i buffeten icke blott betala detta åt medtäflaren utan också åt alla de öfriga i sällskapet. Vaden gällde vanligen „eine runde Bier", eine runde Whisky-Soda", d. v. s. en butelj öl eller ett glas whisky med sodavatten, eller dyl. Snart stego de förlorade och vunno „runden" så i antal, att de ej kunde expedieras denna kväll utan noterades till framtida tillfälle.

Härmed roade man sig till mörkrets inbrott, d. ä. klockan 6 om kvällen, då man åtskildes för att ett par timmar senare fortsätta festen på hotellet.

Således hade det skjutits från klockan 8 f. m. till klockan 6 e. m. Grundligt, skulle jag tro.

Vid den officiella täflan vann jag denna gång intet pris. Emedan jag

aldrig deltar i öfningarna, fick jag täfla blott i 2:a kategorin, men i den trodde jag mig redan bli mästare af 3:je priset — jag hade 62 points. Då kommer herr K., vår direktör, och kniper det af mig med en point. — I revolvertäflan blef jag den femte, men då icke mera än tre pris utgåfvos, blef jag åter nu utan.

Klockan 6 lade jag mig till hvila med afsikt att klockan 8 åter vara i ordning att infinna mig till andra afdelningen å hotellet. Men hvilan var nu så förledande ljuf, att jag vaknade först klockan 9. Jag skyndade med toaletten och funderade därunder, hvilken väg jag kunde smyga mig osedd in i festsalen för att ej förråda, att jag försofvit mig. Jag slank in i hotellet klockan half 10 och fann till min förbluffelse och på samma gång stora glädje endast några få personer mediterande ute på verandan. En uppenbart deprimerad stämning var rådande, man gäspade, teg och blickade buttert omkring sig i den folktomma salen.

Besynnerligt var ock, att direktören med fru tycktes totalt försvunnit. I deras hus var mörkt öfverallt, ingen tjänare syntes till hos dem, och ingen svarade, då man bultade på deras dörr.

Först inemot klockan 11 samlades publiken någorlunda mangrant. Också direktören med frun anlände, ögonskenligen flata och generade. Också de hade lagt sig att hvila klockan 6-tiden, endast för en timme eller par naturligtvis, med vaknat först efter klockan 10. Och så godt som hvar och en hade enahanda undskyllan för sitt dröjsmål.

När ändtligen dessa förklaringar undanstökats, besteg vår nye doktor estraden och höll det officiella talet till ära för drottning Wilhelmina och „det hele hollandske volk". Sedan han i 10—15 minuter orerat — om hvad, har jag ingen aning, ty jag tänkte på helt andra saker, och det gjorde troligen också de flesta andra — utbröt en storm af entusiastiska lefverop för Wilhelmina och „det hele hollandske volk", hvarpå de ansträngda struparna vederkvicktes med skummande champagne. Märke: Louis Roederer.

Så följde utdelningen af prisen för skyttetäflan, och därmed var gudilof det officiella programmet undanstökadt.

Sedan blef det helt gemytligt. För min del satt jag en timme eller så på tumanhand med fru X. och hörde på soelitskvaller, bl. a. en liten roman, hvars röda tråd var fästad med ena ändan här i vår Sumatra koloni och den andra i — ja, hvilken utsväfvande fantasi kunde väl hitta på något dylikt — knuten vid en liten bortskymd ort på Finlands strand! Kom sen och säg, att världen är stor.

Så dansade vi också en timme eller par, hvarefter de flesta gingo hem. Men en grupp af 5 à 6 personer stannade ännu en stund omkring det älskvärda och intressanta herrskapet K. i gemytligt småprat. Klockan var 3, då jag kom hem.

Detta hade nu varit de hvitas fest. Följande dag, söndag, gick den stora folkfesten för de infödda och kineserna af stapeln. Den var arrangerad i stil med enahanda tillställningar i Finland, med lekar, pristäflingar o. s. v.

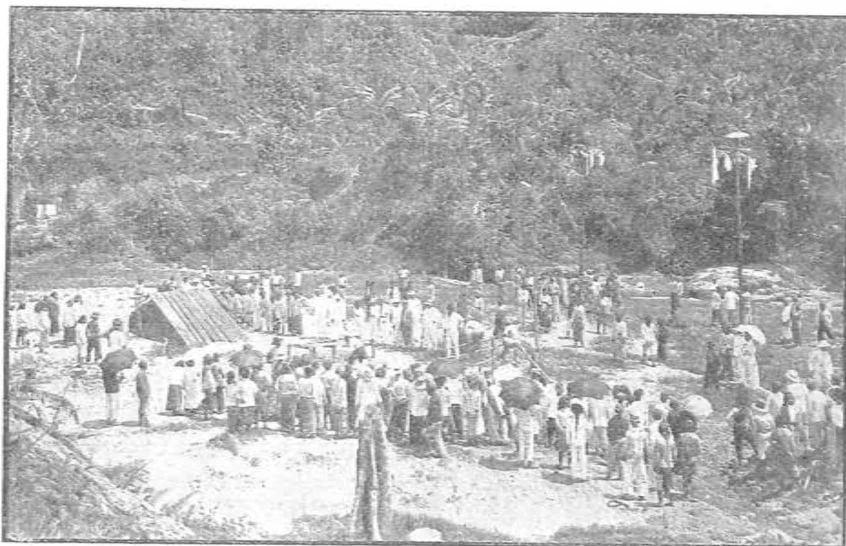
Där förekom sålunda kapplöpning med hinder. Hindret bestod af en tämmeligen djup vattenpöl; då det skulle tagas, bekom väl hälften af de täflande ett ofrivilligt bad i stället för det eftersträfvade priset. Men Sumatras glödande sol aflägsnade snart från de lätta toaletterna spåren af doppningarna. Där balancerades på rullande träcylindrar, klättrades på glättad mast o. s. v.

Under dessa upptåg var det af intresse att se yttringar af den list, hvarmed modern naturen utrustat det himmelska rikets söner framom de andra barn af Asia, som här täflade. Med

sin slughet visste kinesen oftast tillvälla sig åtminstone en del af det pris, som helt och hållet skulle gått hans näsa förbi, om han förlitat sig endast på sina fysiska förmögenheter. Gällde det t. ex. att klättra upp för den hala masten, preparerade han den skickligt med fin sand, som han smusslat i sina fickor. Eller ock satte två kinamän samtidigt af uppför masten. De voro synbarligen rivaler och äflades att komma förbi hvarandra. Men i verkligheten arbetade de i s. k. tyst bolag. Den nedre gaf stöd åt den öfre, som hvilade på hans hufvud eller händer, och när denne ändtligen hunnit toppen och eröfrat trofén, t. ex. en låda tobak, såg man sedan bolagsmännen i all tysthet dela densamma broderligen.

Festen hade begynt i god tid om morgonen; redan klockan 9 voro de flesta européer på platsen. Också där var fri förtäring: grufbolaget bestod fiolerna. Naturligtvis voro arrangemangen så i ett som annat vidtagna för att tillfredsställa uteslutande kuliernas smak och anspråk. Här såg jag nu för första gången en javansk festdans. Ett musikkapell, och en „balett“ med dansörer och tre danserskor, voro enkom införskrifna för festen från Benkoelen.

Musiken var egentligen icke oangenäm — ett tämmeligen välljudande knäppande och pinglande på allehanda instrument. Bland dessa förekom äfven en trumma, som icke behandlades med pinnar utan med fingrarna. Ett instrument hade likheten med den barnleksak, hvilken i Europa, som jag tror, går under namnet metallofon, d. v. s. en rad metallplattor af aftagande längd och stämda i skalan uppåt, och på hvilket spelas med en liten trähammare; ett annat, ganska likt det sistnämnda, bestod af en rad mässingstingestar af olika ton. Vidare förekom en vanlig triangel o. s. v. På dessa olika klin-

Wilhelminadagen (31/8) 1907. Lebong Soelit: Kuliernas festplats.
Kurirens korresp. ses ofvanför den täta gruppen ytterst till höger; paret vänsterom är direktören med fru. — Till vänster förberedes sprutprofningen.

gande saker spelades med pinnar, omlindade med tyg. De ljud, som åstadkommos, hade sålunda ingen skarp metallklang utan bildade en dämpad, egendomlig och angenäm musik. Musikanterna påstodo, att kapellets instrument kostat hela 700 gulden (== 1,400 mk)! En nog så öfverraskande uppgift i anseende till deras primitiva utseende. Men möjligen voro deras olika toner svåra att träffa och gjutningen alltså dyrbar. — Kapellet satt på huk och spelade med instrumenten liggande på bara marken.

Dansen åter bestod af långsamma, rytmiska rörelser och svängningar med armarna. En flicka och en man dansade alltid mot hvarandra, figurerade, om man så vill säga, men utan att på minsta sätt komma i ömsesidig beröring. De tre danserskorna voro klädda i vanlig sarong och ett lifstycke, nående upp till armhålorna och omkring midjan sammanhållet med ett bälte. Omkring halsen hade flickorna lindat flere hvarf band med brokiga glaspärlor, gula, högröda, blå, gröna o. s. v. Det var helt intressant att åse spektaklet, men det sades, att det ej alls kunde jämföras med de „danskapells“ prestationer man får se på Java.

Till festprogrammet hörde också en improviserad eldsvåda med släckningsförsök. En handelsfirma hade hitsändt två brandsprutor för att afprofvas. En för ändamålet af gamla dynamitlådor uppförd byggnad antändes, och strålarna lades på. — Hurra! Men ett större fiasko torde man sällan se, tillochmed i själfva det innersta af det mörkaste Sumatra. Här och där hördes visserligen ett litet fräsande, men branden triumferade i ystert öfvermod, liksom hade den rönt blott en välvillig uppmuntran af sprutorna. Det brann således och brann friskt, tills intet mera fanns att brinna.

För halftannat decennium sedan öfvervarade jag hemma i Finland en alldeles likadan sprutprofning å Björkö i Viborgs län. Där gjorde sprutorna en helt annan effekt, och det dröjde ej länge, innan den röde hanen tvungits ned från åsen. Dessa Soelit sprutor syntes visserligen vara af samma system och konstruktion som de i Björkö, men deras stråle föreföll klenare och svagare.

Täflingarna och sprutprofningen hade varat till klockan 1 på dagen, då såväl hvita som kulier icke voro missnöjda med att afbryta festandet för att få den omistliga lilla middagsluren.

Jag njöt min siesta till klockan half 5 och infann mig en stund senare hos vårt direktörsherrskap till five o'clocktea, som hos dem bjudes den första och tredje söndagen i hvarje månad. Herrskapet räknade denna gång endast två gäster — den andra var maskiningeniören — men kvällen förflöt icke desto mindre utmärkt angenämt; vi sutto i trefligt samspråk ända till klockan half 8, då vi, min kamrat ingeniören och jag, bröto upp.

Under hemvägen veko vi in på hotellet och dröjde där vid en whiskysoda till klockan 10-tiden.

Härmed voro h. m. drottningens af Holland och Nederländerna höga födelsedag med allan rättfärdighet firad, jag må säga utfirad, i den sumatrensiska landsändan Lebong Soelit i nådens år 1907.

Så tog det vid igen i den vanliga trallen. Tiden lider och går, gnagar sakteligen men säkert på kontraktet. Mitt lyder på 36 månader; nu har den redan hunnit äta sig igenom 14 — återstå alltså 22. Vore lustigt veta, hvad Nornan har i sinnet att göra med min tråd, då äfven dessa 22 månader runnit ut. Slår hon kanske då en knut på Soelit sejouren och vindar ändan öfver till „en annan planet, hvars namn ej själfvaste Bredström vet“ — eller hvad — — —

Jag har i dessa bref gifvit en bild af nykomlingens från Europa intryck och erfarenheter i en grufkoloni afsides i Sumatras obyggd under det första året och litet till. Jag kan numera anse mig fullt ingängad i lifvets alldaglighet, och skall förgäfves söka få något nytt att foga till det jag redan skildrat. En fortsättning komme troligast att bli ett upprepande af redan sagda saker, och alltså slutar jag nu.

Det lif jag här går att fullfölja, är prägladt, det veta vi ju redan alla, af enformighetens stämpel. Och inträffar utom hennes majestäts födelsedag och de tre olika sorterna nyårsdag samt några extra fester, såsom kägeltäflan o. s. v., ett afbrott i alldaglighetens enahanda, så kommer det väl, hvad mig beträffar, att beredas af kongl. holländska landtmäteriets i de indiska kolonierna kartverk öfver Sumatra, särskildt öfver provinsen Benkoelen med Lebong Soelit med flere i ödemarken.

Lebong Soelit.

En stor förlust har drabbat den europeiska kolonin på denna ort, i det fru K. för några dagar sedan lika plötsligt som oväntadt afled. Hon hade den senaste tiden ej känt sig riktigt väl, men blifvit bättre, hvadan hennes man trodde sig kunna vara säker på ett snart tillfrisknande. Detta speciellt den dag hon afled, då han kl. 9 på morgonen lämnade henne pigg och kry hemma. Vid sin återkomst en timme senare fann han henne emellertid död i sängen. Man kan tänka sig hans tillstånd vid upptäckten.

Det blef naturligtvis stor och allmän uppståndelse. Sex kinesiska timmermän sattes att spika ihop en likkista, någonting, som de aldrig förut hade sett. På kvällen beklädde vi den med svart tyg och klockan två tiden på natten var den färdig att mottaga den döda. Liket spred redan då, endast 16 timmar efter döden, en olidlig lukt omkring sig. Sådana äro tropikerna! Enligt lag i Indien böra alla döda begrafvas inom 24 timmar. Jordfästningen ägde därför rum följande morgon kl. 10. K. hade låtit gräfva grafven c:a 60 meter från direktörsvillan. Dit buro vi kistan från villan, doktorn höll liktalet (präst ha vi natnrligtvis icke inom ett afstånd af ett par hundra kilometer) och sålunda var fru K. både död och begrafven 24 timmar efter det hon ännu var en frisk och rask människa. Snabb expedition här i Indien. Par dagar senare fingo vi samtliga europeer mottaga små minnen af henne. De hade egentligen varit afsedda till nyårspresenter vid den middag hon den 1 januari, några dagar senare, hade ämnat hålla.

Jag vill ännu, som en illustration till hvad man får utstå i tropikerna då man blir tvungen att bära europeiska kläder, omnämna i hvilket tillstånd jag befann mig efter begrafningen. Vid densamma voro naturligtvis alla, som det kunde, klädda i frack. Ehuru hela akten endast räckte en half timme och jag icke hade längre än c:a 200 meter att gå hemifrån till K. samt därefter var med om att bära kistan endast den korta biten af 60 meter, var jag „våt som en hund", då jag kom hem. Alla underkläder jämte västen voro som dränkta i vatten och t. o. m. fracken var på ryggen genomvåt.

Den 1 nov. 1908.

Bland nöjen, som här stå till buds, höra teaterföreställningar sannerligen icke till de alldagliga. Men sceniska prestationer äro likväl icke alldeles okända bland befolkningen och på riktigt stora högtidsdagar kan det hända att man slår sig på att riktigt på fullt allvar idka fru Thalias konst. Ett sådant tillfälle erbjöd sig på muhamedanernas nyårkväll den 27 oktober, då det bjöds på malajisk teater. Det var första gången jag såg någonting slikt och fann jag därför det helt intressant, ehuru det hela naturligtvis var ytterst primitivt.

Skådespelarena utgjordes af kyparen på krogen, några skrifvare på kontoret, arbetsförmän och dylikt — alla dock fullblods malajer. Kostymerna förskrefvo sig till största delen från europeernas „kostymbal" den 31 aug. och företedde den mest brokiga sammansättning. Innehållet i „pjesen" var hämtadt ur malajernas nationalepos „Stamboel" och föreställningen räckte från kl. 7 e. m. till omkr. 2 på natten första kvällen samt fortsattes därpå följande kväll lika grundligt. Det lustigaste vid hela spektaklet var de europeiska varietevisorna af det mest utfilade slaget, hvarmed musiken ledsagade talet på scenen.

Engång inne på malajiskt område, tänker jag det kanske kan vara af intresse för er därhemma att höra, att malajerna just i dessa tider påbörjat en ordnad emancipationsrörelse, som erbjuder vissa likheter med den rörelse bland våra malajer fennomanerna, som för 30 á 40 år sedan stod på sin höjdpunkt. Malajernas Yrjö Koskinen bär här namnet Woidin Soedirskosodjo (såsom synes ett för europeer ännu svårare uttaladt namn än våran nationalhjältes). Han har studerat vid något holländskt universitet i Europa och skall, äfven han, vara en intelligent och begåfvad man. Han har i flere år verkat för ett ordnadt arbete för malajernas andliga höjande och i oktober detta år gick den „första allmänna malajkongressen" af stapeln i Tjokra (Mittel Java). Han var naturligtvis kongressens president och i den deltog allt hvad malajerna hade att uppvisa i afseende å bildning, deras forna furstars söner, såväl som de få „uppkomlingar", som studerat i Holland. De flesta af kongressen fattade besluten gingo ut på startandet af skolor, högre och lägre, och arbete för malajernas tillträde till de holländska högre skolorna för militärvetenskap och teknik. Därjämte fattades ytterligare ett synnerligen originellt beslut, nämligen om föranstaltande af ett stort allmänt malajiskt penningelotteri, hvars lotter finge säljas endast åt malajer, detta för att skapa malajiska kapitalister!

Mycket karaktäristiskt var de holländska regeringspersonernas förhållande till saken. Medan en del guvernörer uppmanade sina bildade malajer att deltaga i kongressen, förbjödo andra sina underlydande att taga någon som helst del i densamma. De senare hade tydligen en dunkel förnimmelse af till hvad denna rörelse blifva kunde och hvad af densamma otvifvelaktigt blifva skall. Efter 40 à 50 år äro nog malajerna färdiga med holländarena, alldeles som våra „nationella" nu hålla på att bli det med oss. Det existerar otvifvelaktigt en viss paralell mellan dessa tvänne rörelser. Starkt om våra fennomanska nationalister påminner också t. ex. ofvannämnda Soedirskosodjos beteende, då han, i trots af att han fullkomligt behärskar holländskan, envist på malajiska besvarade de holländska tidningskorrespondenternas till honom på holländska ställda frågor o. s. v. Holländarena komma väl nog ännu att ångra att de ej riktade sina skröpliga kanoner mot kongressen i Tjakra i stället för mot de stackars obeväpnade, enfaldiga malajhoparna här i Mittel Sumatra, som ju ej ville annat än att holländarena skulle hålla sina egna löften.

Efter Sumatras eröfring, hvilken för resten ej ens nu efter 30 års kamp är

fullbordad, hade några dåförtiden mäktiga stammar i Mittel Sumatra utverkat åt sig skattefrihet. Holländarena tyckte emellertid att de numera voro mäktiga nog att handla efter godtfinnande och utskrefva därför jämväl skatter af dessa stammar, hvarvid dessa svarade med att slå ihjäl några af skatteindrifvarena och i stora hopar — dock tyvärr nästan obeväpnade — höja upprorsfanan. Detta var det „Sumatra uppror", hvarom Hufvudstadsbladet för några månader sedan innehöll ett telegram. Våra guldgrufsaktier föllo på några dagar 30 % emedan i Batavia rykten voro i omlopp att de upproriska förberedde anfall på guldgrufvorna här för att sålunda komma sig till krigskassa. Antagligen var det hela dock endast en lyckad aktiespekulation af något finansgeni. Holländarena fingo emellertid hast att sända all militär de på Java kunde undvara upp till Sumatra och det var naturligtvis för soldaterna med deras repetergevär mot malajernas gärdsgårdsstörar lätt att bevisa på hvilken sida rätten låg. Sedan de hjälpt åtskilliga hundra malajer till de sälla jaktmarkerna — betalade resten skatt!

Som synes är det mera än en europeisk makt, som älskar att tillämpa en slik bevisföring. Men blott de hinna, komma väl nog engelsmännen att från Singapore förse också dessa malajer med eldvapen, liksom de i tiotal år gjort med de krigförande stammarne i Nord-Sumatra.

Lebong Soelit 23 dec. 1908.

I dessa till sin natur föga lugna trakter äro öfverraskningar i form af smärre naturrevolutioner icke någonting ovanligt. Den episod jag här vill omtala kan dock egentligen icke härföras till detta slags företeelser, utan förtjänar densamma knappast en allvarsammare benämning än den af ett „naturspektakel".

I förgår kl. 4-tiden på eftermiddagen utbröt nämligen plötsligt ett alldeles ovanligt häftigt störtregn. Kort därpå kom min „boy" inspringande på laboratoriet och förkunnade att „hela berget" ofvanför mitt hus höll på att störta ned. Fullt så farligt var det naturligtvis ej, men en ganska ansenlig massa af grunden hade lösgjort sig från branten och ramlade rakt ned mot huset, slog in ytterväggen till köket och bortsopade totalt badrummet och ett nödigt uthus." Och äfven själfva huset i sin helhet lyckades den nedrasande massan förflytta några centimeter. Det ösande regnet spolade nu småstenar, grus och slam i en väldig ström nedåt längs den uppkomna fåran. Huset själf höll stånd, så att strömmen delade sig ofvanom det och störtade fram på hvardera sidan därom, för att nedanom detsamma åter förena sig till en enda massa. På hvardera sidan om huset, där ananas och bananer voro planterade, hade på några minuter gjorts rent hus. Ingenting blef lämnadt kvar. Mitt förut omtalade sällskap, apan, befann sig också på sidan af bostadshuset, buren rycktes ned och apan skrek och hoppade, vild af skrämsel, men att rädda den var omöjligt och inom ett par minuter var buren spolad ned till Soelit floden. Jag kunde icke här uppifrån åse apans sista öden, men de, som stodo nedanför, omtalade att buren vid den sista c:a 3 meter höga afsatsen ofvan floden hade slagits sönder och apan räddat sig så godt som i sista minuten. Ännu har den ej återkommit, men den gör det nog. Den var en gång försvunnen omkr. 2 veckor, men återvände efter denna tid välbehållen till mig.

Detta gällde nu endast mitt hus, men äfven på alla öfriga ställen, där någonting fanns att förstöras hade störtfloden naturligtvis farit härjande fram. Mellan grufvan och krossverket är en smal, men djup däld, längs hvilken en i vanliga fall alldeles obetydlig vattenbäck rinner. Denna svällde nu så till, att de två broarna öfver densamma bortsopades som stickor och en vaktstuga för grufpersonalen likaledes inom par minuter var totalt försvunnen. De tjocka järnvägsskenor, som tjänat som balkar vid broarna, voro böjda i alla riktningar o. s. v.

I går arbetades naturligtvis på alla håll för att nödtorftigt reparera skadorna. Också jag var med alla mina malajer från laboratoriet hela dagen sysselsatt med att något så när grundligt söka gräfva upp resterna af mitt kök, badrum m. m. och om möjligt göra en ny afloppskanal förbi huset för en eventuell ny rutschning, hvilken jag befarade. Och mycket riktigt, på natten — c:a 11-tiden — började åter ett häftigt regn och snart kunde jag från bädden höra huru stenarna rullade förbi huset, hvilket gjorde mig tillräckligt nervös för att ej få sömn; och då regnet ej tycktes vilja upphöra, tog jag kl. $^1/_2$ 12 tiden en filt och en dyna under armen och vandrade till det mera skyddade laboratoriet, där jag tillbragte resten af natten sofvande på golfvet. „Boyn" sof den natten alls ej i hela huset, då köket var raseradt, så jag var alldeles ensam i hela huset. I dag på morgonen undersökte jag noga berget ofvanför huset och tror ej att någon fara numera hotar. Små rutschningar komma väl nog att inträffa längs sidorna af den stora, men någon fara för huset är knappast mera för handen, så jag nog ej nästa natt kommer att låta skrämma mig ur bädden.

Jag skall nu berätta om huru vi här firade julen. Såsom jag senast skref att vi skulle komma att göra, arbetade vi alla hälgdagar. Något „jullof" bestods ej. Delvis väl också på

grund af det senaste ösregnet och de däraf föranledda bärgskreden med ty åtföljande afbrott i driften.

På julaftonen kom jag som vanligt hem kl. 5. Kort därpå uppenbarade sig hos mig en af engelsmännen, med hvilken jag drack en whiskygrogg till kl. $^1/_2$ 7, då han gick hem. Jag åt därpå min kvällsvard, bestående af köttsoppa och stek med potäter och blomkål, den sistnämnda legymen en lyx i anledning af hälgen. Efter maten öppnade jag de med posten anlände julpaketen och kl. $^1/_2$ 9 kröp jag till kojs. Första juldagen klef jag i vanlig ordning kl. 6 på morgonen till arbetet. På kvällen var kl. 6 anordnad utdelning af skänker till ett antal barn i Soelit. Jag gick också dit för att se på roligheten och stannade där ända till kl. $^1/_2$ 11, då jag begaf mig hem. Andra juldagen, lördag, ägde en julfest för fullvuxna rum på klubben. Enhvar måste medföra ett paket — rent skoj. Dessa blefvo behörigen utdelade och gåfvo anledning till en viss munterhet; därpå åts en mycket enkel supé, bestående endast af den föga lukulliska anrättning, som kallas sillsallad. Efter supén gick ett penningelotteri af stapeln, hvilket föranstaltades för att hjälpa upp klubbens skrala finanser. Jag lyckades vinna tredje priset, 50 gulden, men behöfver väl icke nämna att min „recett" för kvällen likväl icke blef någonting att tala om. Emellertid gick tiden under allt detta ganska fort, och klockan var $^1/_2$ 3 på morgonen, då jag lossnade från klubben. Men jag var likväl icke den sista. Söndag var prisskjutning anordnad, men jag föredrog att sitta hemma och studera mina till julen anlända böcker. På eftermiddagen kommo några kamrater och tvingade mig med sig till klubben, där vi sedan sutto och pratade vid en grogg till kl. $^1/_2$ 9-tiden, då man gick enhvar till sitt. Och därmed var julen slut.

Till nyårskvällen förberedes en stor nyårs-bål på klubben, och på nyårsdagen ha vi — liberalt nog — ledigt. Vi få emellertid naturligtvis i stället arbeta hela söndagen den 3 januari, men enär detta ju är den första söndagen i månaden och jag alltid har arbete då, är detta arrangemang mig fullkomligt likgiltigt.

Lebong Soelit 28 febr.

En synnerligen angenäm omväxling beskärdes mig senaste vecka i den evigt enahanda tillvaron och slitet härstädes. Jag fick nämligen som gäst hos mig hälsa en vän och studiekamrat från Freibergstiden, en tysk bärgsingeniör baron S., som i några veckor vistats på norra sidan af Sumatra för att leta efter lämpliga metallgrufvor för sin firma. Han skulle i söndags på morgonen anträda sin vandring hit från Donek, hvarför jag redan klockan 6 samma morgon begaf mig i väg för att möta honom. Vi råkades kl. $^1/_2$ 12 tiden vid en koja, som befinner sig ungefär halfvägs från hvarderas utgångspunkt. Återseendets glädje firades på mötesplatsen medels inmundigandet af litet öl, hvarefter återtåget till mitt tjäll i hans sällskap anträddes. Kl. inemot 3 voro vi hemma hos mig, där en „stor" festmiddag väntade, dendär naturligtvis afåts af oss på tumanhand. Den bestod inom parentes sagdt af hönssoppa och „Reistafel", d. v. s. ris med en massa olika slags tillsatser på kött och fisk, äfvensom frukt. Samvaron fortsattes eftermiddagen ute på verandan, där gamla hågkomster upplifvades och tungornas band ytterligare löstes genom kaffe med olika slags europeiska „avec'er", samt därefter åter inomhus för intagande af festsupén, hvarpå verandan igen blef skådeplatsen för „orgierna", hvilka afslötos först kl. 2 på natten.

Följande morgon kl. 6 kändes det visserligen likasom litet tungt och bistert att „återgå till dagordningen" och vidtaga med arbetet, men det redde sig dock, såsom alltid när det så måste. Under rasten efter frukosten kl. 8 aflade vi ett besök hos min höge chef Jonsen. Jag hade uppriktigt sagdt hoppats att denne skulle bevilja mig åtminstone en dags ledighet i anledning af det sällsynta besöket, hvilken förhoppning icke syntes mig öfverdrifvet oförskämd efter nära 3 års arbete utan en enda dags permission eller skolkande. Men emellertid bedrog jag mig grundligt, då jag kunde tillåta mig att förutsätta en slik storartad liberalitet från hans sida. Ty det första jag drog på den strängen, förklarade han älskvärdt nog, att han icke hade något emot att jag visade min gäst omkring på platsen — så långt min tid tillät sådant utan intrång på arbetet med analyserna, hvilka måste utföras på vanligt sätt. Som bevis på att dock icke alla chefer här äro af samma skrot och korn som min, vill jag omnämna, att medan ingeniör S. var i Donok chefen därstädes gaf *sin* assistent en hel dag ledigt för att bereda honom tillfälle att sällskapa med denne, som dock tidigare varit honom fullkomligt obekant. Jag hade sålunda högst två timmar på mig att egna åt sällskapande med min långväga vän, förutom på kvällen från kl. 5. Vi voro förty för våra pratstunder och tankeutbyten hänvisade uteslutande till kvällarna, hvarför dessa senare i regeln utsträcktes inpå små timmarna. Detta var i all synnerhet fallet kvällen innan S. skulle resa, nämligen på torsdagen. Morgonen därpå stego vi upp kl. 5 och togo afsked af hvarandra, hvarpå han reste.

Jag var naturligtvis ganska uttröttad af allt detta nattvak med ty åtföljande strängt arbete på dagarna, men nöjet af att få ha S. hos mig uppvägde dock till fullo dessa ansträngningar. Det låter lätt förstå sig hvad det innebar för mig att efter c:a 3 års vistelse i urskogen sammanträffa med någon annan än de evigt samma individerna, och därtill med en gammal god vän från studietiderna och en verklig människa. Därför kännes också nu, när han farit, förvisningen dubbelt tung. Detta så mycket mera som slutet på densamma efter hans härvaro ter sig ännu aflägsnare än förut. Ty resultatet af våra gemensamma öfverläggningar var, att det trots allt ekonomiskt taget vore klokast af mig att stanna här ännu ett fjärde år, enär jag endast i så fall erhåller fri hemresa.

Såsom behållning af sammanträffandet med S. och de upplysningar jag af honom erhöll kan jag för öfrigt äfven annotera medvetandet att jag haft en exempellös otur i fråga om den firma, af hvilken jag låtit engagera mig, då jag jämför den behandling, som kommer oss till del, med de fördelar, som bjudas t. ex. S. af hans firma. Han har bl. a. på resor *allt* fritt, däri inbegripet utrustning, kläder och vapen, drickspängar, ja t. o. m., såsom hörande till utrustningen, viner, champagne m. m. — utan någon som helst redovisningsskyldighet. Därtill öfverallt resor på första klass samt tre månaders tjänstledighet då han kommer hem, med åtnjutande af full lön. Och vi sitta dagligen och svettas från kl. 6 till 5 i *tre år* utan en enda dags ledighet och utan att ens få fri hemresa! — Han fick för öfrigt just här ett telegram från sin firma med anhållan att ännu ej anträda hemresan, utan fara på en ytterligare expedition till Australien. Tyvärr „gör denna firma ej alls i guldgrufvor, utan mest i zink, järn och kol, så jag redan af detta skäl just ej har några utsikter att någonsin kunna vinna anställning hos densamma.

Dagen före min afresa från den ort, där jag haft min verksamhet i tre år, nalkades. Kvällen innan denna definitivt inbröt var naturligtvis stort afskedskalas på klubben, i hvilket alla andra europeer än holländarena deltogo. Det festades till klockan 5 på morgonen, oaktadt affärden var bestämd till klockan 7. Dessutom voro två af mina värdar nog förekommande att aflägga en sista afskedsvisit hos mig kort efter det jag anländt hem, där diverse ännu i „frihet" sig befinnande „lösöre" på ett obehagligt sätt erinrade om att inpackningen ännu var långt ifrån fullbordad.

Mina tvänne gäster blefvo därför anlitade till att hjälpa till icke blott vid utdrickandet af mitt resterande ölförråd utan äfven vid fullbordandet af packningen. Lyckligtvis hade jag ju ingen bolagist, på hvilken omständighet det påtagligen uteslutande berodde att det var endast mina egna tillhörigheter, som blefvo instufvade. Emellertid blef klockan 9 innan jag var klar till affärd. Denna försiggick de första 40 milen på den hästjärnväg det bolag jag varit anställd vid låtit bygga i dessa på allt hvad kommunikationer heter blottade trakter för en kostnad af öfver två millioner mark.

Nästa dag fick jag hyra en liten öppen båt för att med denna fara nedför floden till kusten d. v. s. till byn Ketaun.

Detta var kanske den svåraste delen af resan, beroende på obehaget att nödgas sitta i den öppna båten utsatt för solens direkta, brännande angrepp. På kvällen ankom jag till Ketaun och därpå hyrde jag tre med oxar förspända kärror för färden längs kusten till Benkoelen. Den holländska regeringen hade ändtligen skridit till att låta reparera denna vägsträcka. Här arbetade c:a 200 straffångar, färgade och europeer, under ledning af sina förmän, eller rättare sagdt pådrifvare. Maten

under färden utgjordes till största delen af frukter, som man här på kusten fick i öfverflöd af alla slag, men af hvilka vi uppe i bergen ej sett ett tecken. Första kvällen anlände vi till ett regeringens natthärbärge. Här kokades té och förtärdes något konserver jämte frukt. Klockan 6 på morgonen följande dag spändes oxarna åter för Jag föredrog likväl att till fots ge mig i väg och lät, de bölande dragarena följa efter. Kl. 1-tiden kom jag till byn Lais.

Här finnes också ett regeringens natthärbärge. Jag sökte upp en regeringsperson, som bodde på platsen, och anhöll om tillstånd att få öfvernatta i detta. Han underrättade mig emellertid om att regeringens automobil kl. 5-tiden skulle utgå till Boenkolen och att jag, om jag så ville, kunde medfölja på denna. Jag antog anbudet i det hopp att mina saker, som fortfarande voro på väg, skulle hinna fram till dess, men detta hopp sveks, ity att kl. $^1/_2$ 6 ännu inga oxar syntes till, men då auton icke kunde vänta längre, beslöt jag mig för att det oaktadt begagna mig af densamma och följa med som jag gick och stod samt låta sakerna komma senare med oxskjuts. Vi foro alltså i väg i den tilltagande skymningen, acetylenlamporna tändes och automobilen rusade i väg genom palmlunder m. m. Kl. 10 tiden ankommo vi lyckligen till Boenkolen. Vi hade haft hällande regn, så att undertecknad presenterade sig i en genomvåt och smutsig kaki-kostym. Table d'hoten var just serverad och då ingen resande syntes till, fattade jag mod och satte mig till bords. Knappast hade jag börjat äta, då tvänne unga herrar iförda smoking, hvita västar och lackerskor uppenbarade sig. Mig återstod naturligtvis ej annat än att presentera mig och be om ursäkt för min egendomliga aftontoalett. Hotellvärden var emellertid nog vänlig att afstå åt mig en af sina hvita omgångar, och så kunde man åter uppträda som gentleman.

Efter 5 dagars väntan anlände ångaren, som skulle föra mig till Batavia. Den stannade långt ute på redden, dit passagerarena och lasten förty förpassades i stora pråmar. Nu återstod konststycket att komma ombord på ångaren De väldiga oceanvågorna gjorde att pråmen endast ett ögonblick för hvarje gång befann sig i jämnhöjd med fartygets falltrappa, hvilken i nästa ögonblick åter med den nedgående vågen hade sjunkit djupt under pråmen. Det gällde därför att passa på det riktiga ögonblicket och då hoppa öfver från pråmen till falltrappan. Efter två dagars resa anlände vi en härlig, lugn morgon till Tantjong Priok — Batavias hamnstad. Härifrån for man på 20 minuter med tåg till Weltenreden eller Batavia. Anländ hit tog jag in på Javahotel, där en Freibergerkamrat till mig bodde. I 10 dagar upplifvade han och jag gamla minnen och äfventyr från Freibergstiden, så godt sig detta göra lät under tropikernas sol. På dagen var han upptagen af sin tjänst, men på kvällarna företogo vi långa promenader i Batavias omgifningar, sutto på de fashionabla kaféerna i Weltenreden, gjorde utflykter till Brutenzorg, världens kanske förnämsta botaniska anläggningar, o. s. v.

Batavia kallas egentligen endast den gamla delen af staden, hvilken numera är nästan utrymd af europeer och företrädesvis består af affärslokaler, regeringsbyggnader och dyl. På kvällarna är den så godt som utdöd. Till denna del af staden ansluta sig de malajiska, kinesiska och arabiska kvarteren: små hus, tätt tryckta till hvarandra, butiker, reparationsverkstäder etc. i hvartannat hus. I det kinesiska kvarteret förekomma dock några vackra, stora, rikt utsmyckade hus med stora parkanläggningar rundt omkring. Där plaska springbrunnar ur marmorbassiner, där stå hela rader af gips- och marmorstatyer i lummiga alléer, automobiler med chauffeurer i livré vänta vid porten o. s. v.

Den europeiska delen af Batavia är numera en alldeles skild stad och bär namnet Weltevreden — det är uttydt vältillfreds. Här ligga europeernas hus vid långa, vackra boulevarder. Uteslutande låga envåningshus med stora, präktiga, öppna verandor mot gatan. Ofta äro dessa verandor formliga verkligt eleganta salonger, utrustade med marmorparkettgolf, marmorpelare och balustrader, taflor på väggarna, portierer, mattor, prakfulla möblemang m. m. Så snart temperaturen blifvit svalare, kl. 5—6 tiden på eftermiddagen, samlas familjen här och tillbringar tiden där ända till sängdags. Här emottagas besök, drickes té o. s. v.

Trafiken mellan alla dessa olika delar af hufvudstaden förmedlas af ångspårvägar, och är det fullkomliga, smärre tåg, som hvarje 10:de minut expedieras i olika riktningar. Ett litet lokomotiv är förspändt tre vagnar, en första klassens endast för europeer, en andra klassens, till hvilken såväl europeer som färgade ha tillträde, och en tredje klassens, i hvilken ingen europé kan nedlåta sig att fara, den är således uteslutande för den färgade publiken. Ofta är ytterligare en lastvagn för torgsaker m. m. tillkopplad.

Lifvet på ett hotell i nederl. Indien är väsentligen olikt ett sådant i Europa. Mot gatan vetter en hufvudbyggnad — låg och i paviljongstil byggd, liksom alla byggningar här. Denna inrymmer endast en stor, ofta rikt utsmyckad matsal, läsesal och en stor veranda, hvilken tjänar som samlingsrum. De egentliga resanderummen befinna sig i långa flygelbyggnader inne på gården. De bestå af ett enkelt möbleradt sofrum med en veranda framför och ett badrum på andra sidan. Alla måltider intagas i hotellets matsal, och till frukosten och „reistafeln" infinna sig européerna i en mycket bekväm negligé. Herrarna bära därvid mest en sorts vida, lätta och brokiga japanska benkläder, en hvit, lös jacka och sandaler på de nakna fötterna. Damerna bära en art malajisk kostym, d. v. s. en s. k. sarong, ett i indiskt mönster färgadt, ofta mycket dyrbart stycke tyg kring höfterna, hvilket rakt hänger ned till de i sandaler klädda, nakna fötterna och en s. k. kaboja, en med spetsar och applikationer prydd och med en agraff fasthållen hvit jacka. Däremot uppträda damerna till middagen, som serveras kl. 8—9 tiden, i stor toalett. Priset är 5 gulden = 10 f. mark per man inklusive frukost, middag och kväll, hvilket ju ej är att betraktas som dyrt. Betjäningen utgöres af malajer.

Hvad offentliga nöjen beträffar var det — knappast endast för tillfället — illa beställdt med dem. Batavia och Weltevreden besitta visserligen ett europeiskt teaterhus och ett dito malajiskt-kinesiskt. Men dessa båda voro nu stängda — och torde så vara fallet större delen af året. Däremot gjorde 2 kinematografer goda affärer, nästan ständigt fullt hus af en mycket blandad publik, kineser, araber, malajer, européer och „halfkaster" såsom blandningen af europé och malaj kallas. Ofta gåfvo de färgade elementen högljudt sin tillfredställelse med det förevisade tillkänna. Ett fruntimmer — också hon „halfkast" — exekverade piano-musik till föreställningen. Europeernas utelif tycktes konsentrera sig på de två förnämsta klubbarna, Köpmansklubben „Harmonie- och officersklubben „Concordia". Isynnerhet den senare klubben förfogar öfver en nästan palats-artad byggnad af hvit marmor i en vårdad trädgård, där springbrunnar plaska och marmorkonstverk flerstädes äro uppställda. Båda

klubbarna ha stora och välförsedda läsrum, biljardsalar, dans- och konsertsalar, rymliga sällskapsrum och verandor. I „Concordia“ spelar en militärorkester en gång i veckan. I „Harmonie“ äro dessa konserter mera oregelbundna. Annars utgöres det dagliga nöjet af ett besök i „Versteeg“, stadens fasionablaste kafé. Kaféet själf låg något tillbaka från gatan lämnande en stor öppen plats mellan huset och denna fri. Här stodo på kvällarna bord vid bord. Kl. 7-tiden, då det redan hunnit blifva svalare, började publiken infinna sig. En af holländarnes svaga sidor här ute är att så litet som möjligt gå till fots. Hvarje liten bodbetjänt hade sin egen velociped, men har en holländare en lön af c:a 350 gulden, så håller han sig med häst och en lätt vagn för en person och den gradvisa förhöjningen af hans lön kan därefter med stor noggrannhet studeras efter den omvandling som i och med denna början sker. Först utbytes den lätta vagnen mot en elegantare, så kommer en häst till, därpå stiger vagnens elegans ytterligare, efter någon tid visar sig en lakej vid kuskens sida, därpå ännu en bakpå vagnen och vagnen själf blir sedan ombytt till de elegantaste landåer och kupéer — och slutligen kommer automobilen, först en och därpå flere, allt efter behof, för resor eller kortare spatserturer i staden. Efter denna européernas lyx apa de rika kineserna — rika malajer existera ej. Det torde väl knappast finnas en stad som i förhållande till sin europeiska folkmängd har så många automobiler som Batavia. — I Versteeg kunde man rätt beundra detta på kvällarna. Det ena eleganta privatekipaget, ofta förspändt med de ädlaste hästar, körde fram efter det andra, automobiler tutade hvarje minut, aflastade sina i bländande hvitt klädda européer och ställde sig i den långa kön af väntande ekipager vid kanalkanten. Med „sodo“ eller hyrd vagn kom ingen, då nästan hellre ändå till fots. Dessa aftontimmar här bilda oförgätliga minnen, härliga ljumma sommarkvällar vid ett glas portvin, rörligt lif rundt ikring, hvarje minut ankommo nya auton eller ekipager, ofta med rätt nätta kvinnliga medlemmar af „jung Batavia“ i luftiga ljusa toiletter. Trafiken vid kanalkanten framför en fängslade ock intresset, automobiler susade förbi, ekipager, sodos och ebros i olika stadier af elegans och med det mest olika färgade „innehåll“ körde förbi, däremellan rörde sig lustvandrande européer och färgade i alla nyanser. Allt detta i de elektriska båglampornas skarpa ljus och med den mörka himlen öfver en, där otaliga stjärnor blänkte med tropiskt klar glans. — Några ord för sig förtjänar ännu den malajiska betjänten eller lakejen. Han är i vanliga europers ögon en högst skrattretande uppenbarelse. Han är ofta iförd någotslags livré med tofsar och band, ibland i ett slags eftergjord engelskt sådant: tillknäppt svart rock, cylinder, hvita handskar — — — — med benkläderna något under knäna dinglande öfver de nakna fötterna. Men han förlorar aldrig sin allvarliga, sitt höga herrskap värdiga uppsyn. Rak som ett ljus står han bak på vagnen, med den aldrig felande kvasten af hvit tagel under armen — den tjänar till att schasa bort flugorna med, — redan före vagnen stannat springer han af och med en djup bugning öppnar han vagnens dörr. Vagnens innehåll står däremot tyvärr ej alltid i nivå med denna yttre glans. Mer än en gång stiger därur någon uppkomlings engång kanske bättre hälft, men gumman har tydligen ej kunnat hålla jämna steg med sin gemåls växande rikedomar. —

En söndag gjorde vi en utflykt till Buitenzorg, den världsberömda botaniska trädgården på Java. Vi foro kl. 8-tiden på morgonen från Batavia med tåget och uppnådde sorglöshetens hemvist (Buitenzorg = utan sorg) efter c:a $1\ ^1/_2$ timmes resa. För den nyss från Europa komna europén gör en sådan färd intrycket af att oafbrutet fara genom ouppodlade skogar. Löfträd med vidtutgrenade kronor, ställvis med bananträdens saftiga grönska mellan sig, följa vägen åt på båda sidor om banan, och öfver det hela höja sig de majestätiska kronorna af slanka palmer. Då och då skymtar en låg bambuhydda mellan de smärta stammarne och man uppfångar skymten af arbetande kvinnor eller lekande barn däromkring. — Men den vid tropikerna redan något vanare europén kan differentiera det som för nykomlingen ter sig som oodlade skogar. Han finner här kaffeplantager med planterade träd mellan kaffebuskarna. Dessa kunna nämligen ej uthärda de direkta solstrålarna, utan man planterar löfträd med vidt utbredda, men ej allt för täta kronor mellan buskarna, hvilka på detta sätt bli skyddade för de direkta solstrålarnas allt förtorkande inverkan. Han urskiljer vidare kakao-, thé- och pepparplantagen eller vidsträckta anläggningar af kokospalmer och kapok-träd. Det sistnämnda trädet ger en mycket värdefull träull. Vi européer äro vana att se alla våra kulturväxter bestå af örter eller plantor, medan dessa i tropikerna till en stor del utgöras af buskar och träd; däri den stora skillnaden som gör det svårt för nykomlingen att snabbt afgöra, när han har oodlad skog och när han har odlade plantager framför sig. Talrika vägar korsa hvarandra mellan plantagerna. På vägarna ser man män och kvinnor, oxkärror och små resvagnar, förspända med flinka hästar, här och hvar äfven badande barn i någon flod eller på plantagerna arbetande infödingar; allt detta bildar ett verkningsfullt staffage till de växelrika bilder vi se genom vaggonfönstret. Vid de väl till ett dussin uppgående stationerna mellan Batavia och Buitenzorg stå talrika infödingar och invänta tåget. Små försäljare och försäljerskor utbjuda frukter och allehanda förfriskningar i flytande och fast form åt de resande. Efter ett kort uppehåll går det vidare, förbi risfält och plantager, uppåt mot de blå bergen, hvilka med sina väldiga vulkankäglor höja sig öfver det hela, tills ändtligen tåget inlöper i den ståtliga hallen på Buitenzorg station. Då Buitenzorg har ett härligt klimat och därför är att föredraga framför det heta Batavia, har generalguvernören och hela kolonialförvaltningen föredragit att här ha sitt residens.

Därför är Buitenzorg ingen obetydande ort och persontrafiken mellan Batavia och densamma är mycket stark. Men det som gjort Buitenzorg världsbekant är dock dess oförlikneligt sköna botaniska trädgård. Grundad den 18 Maj 1809 har „Landes-Plantentuin“, såsom dess officiella namn lyder, såväl genom naturens ovanliga gunst som genom en insiktsfull ledning af utmärkta män utvecklats till den skönaste och rikaste af alla tropikernas många sköna trädgårdar. Detta Buitenzorgerparadis har icke blott den största praktiska betydelse för odlingen af de mångfaldiga tropiska kulturväxterna utan är det ock sedan c:a 30 år utrustadt med ett flertal rent vetenskapliga laboratorier och försöksstationer och har sålunda vunnit rangen af obestridd första klass bland hela världens vetenskapliga institut. Hvarje år och året om besökes detta botaniska institut af en mångfald botanister från Europas flesta nationer. Institutets i den vetenskapliga världen väl öfverallt bekanta direktor, professor M. Treub hade just efter 30-årigt arbete här borta lämnat sin post. Man påstås kunna säga att det till en stor del är Treubs energi och vetenskapliga bety-

denhet man har att tacka för att Buitenzorg vunnit världsrykte. Huru än härmed må förhålla sig, faktum är att nu är trädgården med sina sköna växtskatter, med sin oförlikneliga allé af gigantiska Canariumträd, där hvarje träd bär en olik art af slingerväxter, med sina härliga palmalléer, sina jättebambus, med sin samling af lianer, sina beundransvärda orkidéer, med sina brusande bäckar och vidsträckta dammar, hvilkas vattenytor täckas af den brokigaste samling, vattenväxter, med sina kolossala fikusträd och hundra andra vackra saker — en anläggning, som i skönhet torde söka sin like och i vetenskaplig betydelse intager första platsen bland hela världens botaniska trädgårdar. Generalguvernörens palats — för jordbäfningarnas skull ett envåningshus lik alla andra här — ligger i en stor park, gränsande till den botaniska trädgården och lik den genomdragen af vidsträckta alléer af fikus och palmer. Parkens öppna platser erbjuda de mest förtjusande bilder genom de tusenden tama hjortar som här beta eller ligga på gräsmattorna. — I ett vidsträckt, tätt bambusnår ligger generalguvernörernas begrafningsplats. Här funno vi ock ett för ett flertal helsingforsare bekant indiskt namn B—d. —

Efter att ha ätit en god holländsk „reistafel" på ett hotell afreste vi mycket nöjda med vår dag kl. 4-tiden åter tillbaka till Batavia.

Snart randades den dag, då jag, antagligen för alltid skulle säga det sköna Indien farväl. En lördag kl. 3 e. m. for jag till Tantjong Priok och inskeppade mig omedelbart på „Rumphius", en ny, mycket elegant ångare af ungefär „Arcturus'" storlek. Denna skulle föra mig till Singapore. Till först tog jag ångaren i närmare besiktning; rymlig och bekväm var den, och delvis mycket elegant utrustad, röksalongen i ebenholz och mörk djati, (s. k. indisk ek), matsalen i ljus djati, de rymliga hytterna hvitmålade o. s. v. Färden till Singapore förde oafbrutet förbi mindre och större öar, tätt bevuxna med en som det syntes orörd urskog. Lifvet ombord var det vanliga holländska på resor. Ända till kvällsvarden vegeterade mest hvar och en för sig själf i sin negligé, först just före aftonmåltiden gjordes toilette och efter densamma samlades man mera allmänt i större och mindre kotterier på däck och i salongerna och spelade kort, domino eller dyl. Ett mycket anlitadt ämne för konversationen utgjorde den hotande karantän-faran i Singapore. Nyligen hade nämligen Batavia blifvit officiellt förklaradt för kolerabesmittadt och vi hade därför i utsikt att få ligga ett par dagar i karantän i Singapore. Lyckligtvis voro de engelska myndigheterna dock mildt stämda mot oss. Ankomna till Singapores yttre redd kastade vi ankar och signalering öppnades med några hamnmyndigheter. Efter en stund kom ock en myndig läkare ombord och förklarade att alla hyttpassagerare skulle omedelbart efter undangörandet af några formaliteter s.s. att uppge namn och adress i Singapore och förplikta sig att dagen därpå kl. 3 e. m. infinna sig i den sanitära byrån i Singapore — uraktläts detta sista, följe ett straff af 500 dollars! — att omedelbart gå i land. Däckpassagerarne däremot skulle öfverföras till kolerabaracker på någon ö utanför Singapore i några dagars karantän. Därefter tilläts ångaren att gå in i den inre hamnen och vi kunde per små ångslupar gå i land. — Norddeutscher Lloyds ångare „Derfflinger" som skulle föra oss från Singapore till Europa var emellertid försenad och vi måste antagligen vänta bortåt 3 dagar på dens ankomst från Japan. Jag for jämte de flesta andra passagere till

ett holländskt hotell „Hotel van Wijk"; här kunde emelertid endast ett fåtal erhålla rum, bland dessa var ock jag. Jag fick tillsammans med en holländare van B. det sista rummet, ett stort rum för två personer till 10 Hongkong dollars per dag, maten inbegripen. Detta var väl att betecknas som ett a‑ïra klassens hotell, men jag tror mig nog här ute ofta hafva lagt märke till att skillnaden mellan ett första och andra klassens hotell knappast motsvaras af den vanligen jämförelsevis ringa skillnaden i pris. I „Hotel d. Europe" ett första klassens hotell kostade ett rum med mat endast 6 dollars, men var det däremot i snygghet en himmelsvid skillnad i dessa två hotell. — Vi blefvo som sagdt 3 dagar i Singapore. — Här är folkblandningen ofantligt mycket större än i Batavia. Till de där vanliga färgade malaijerna, kineserna och araberna kommer här ett större antal japaneser, hinduer, siameser, tangiler, singaleser och andra indiska folk. Staden själf skilde sig från Batavia genom mycket större byggnader, ofta af sten och i flere våningar, då ju jordbäfningsfaran här ej är så stor som på öarna. De förmögnare européernas villor något utanför den egentliga staden liknade däremot den i nederl. Indien. De offentliga byggnaderna ligga ock delvis i trädgårdar eller på öppna platser inne i staden. De antaga här ofta redan fullt europeiska monumentala former. Inne i staden saknas ej heller — naturligtvis — stora öppna sportplaner, där engelsmännen efter dagens möda en timme hänge sig åt sina favoritsysselsättningar. Rundt omkring sportplanen löpa breda, skuggiga boulevarder där de rika européerna och kineserna i sina automobiler och ekipager på aftnarna hålla sin korso. Hufvudmassan af befolkningen här utgöres af kineser, hvilka som handelsmän, handtverkare och kulis bo i sina egna kvarter. Deras mestadels brokigt målade hus med påklistrade röda firmalappar i oändlighet äro nästan alltid i 2 våningar. I den nedre, som vanligen består af verkstaden och handelsbutiken pysslar den flitiga sonen af det himmelska riket outtröttligt från morgon till kväll. Lifvet och samfärseln på gatorna äro dagen om och i motsats mot det i Batavia till långt in på natten mycket lifliga. Lastvagnar, förspända med oxar och hästar, ekipager och automobiler, velocipedister och rikschas, fotvandrare i alla färger. De elektriska spårvagnarna hafva ett vidsträckt nät i staden själf och föra långt utom densamma; jag for engång med en sådan väl 5 klm. utom staden. I dessa äro de två främsta bänkraderna reserverade för européer och föra benämningen 1:sta klass, de öfriga platserna äro för de färgade och såg jag vagnarna nästan alltid fulla af dessa. Men den egentliga karaktären åt lifvet på gatorna här förläna de tusende rikschas som i snabb fart ständigt ses färdas i alla riktningar. Det finnes här européer som hålla sig med sina egna rikschas, annars använda både eropéer och färgade de vid hvarje gathörn ständigt till tiotal posterande allmänna rikschas som stå att hyras. Det finnes af dessa ock 2 klasser. Men ett gemensamt drag för alla är deras orubbliga princip att regelrätt lura resande européer. Det hände mig aldrig att jag efter slutad färd på min fråga om priset skulle fått ett ens härmelsevis riktigt svar på hvad han enligt taxan hade rätt att fordra, det hände att de fordrade nära det tredubbla beloppet och då först nöjde sig med det verkliga när de sett att man kände till taxan fullkomligt. Men stod någon poliskonstapel, alltid en ståtlig hindu i ofantlig turban, i närheten, behöfde man blott vädja till denna — och rikschkulin blef genast spak. — Af offentliga nöjen bestods här som i Batavia endast på kinematografer, hvilka här voro minst lika så flitigt besökta af

färgade och hvita som i Batavia. Flere utfärder gjorde vi äfven till den sköna botaniska trädgården, c:a 3/4 timmes väg med rikscha från staden. —

Fredagen den 1 oktober kl. 7-tiden på morgonen kastade Derfflinger loss från kajen i Singapore. Hela morgonen redan från soluppgången voro vi kringsvärmade af små, bruna halfvuxna pojkar som, sittande på knäna i sina små, öppna kanoter, tiggde och bådo om slantar. Kastades en slant i vattnet, så plumsade ögonblickligen ett halft dussin af krabaterna i djupet efter den. Om några sekunder kom segraren tillbaka, stolt visande myntet mellan fingrarna och därpå stoppande det i den nakna mannens portmonnä — munnen. Sällskapet sökte upp hvar sin kanot och så började tiggeriet igen.

Hemligheten med myntfångsten består i att ett i vattnet kastadt mynt inte sjunker som en sten till bottnet, utan snart antager en oscillerande rörelse, hvarunder den med lätthet uppfångas af den dykande. Konkurrensen hade emellertid också på detta näringsområde skapat nya former. Två pojkar uppträdde som konst-bollspelare och visade häri en verkligen häpnadsväckande skicklighet. Med samma åra som de skötte kanoten spelade de boll, allt sittande på knäna och manövrerande båtarna till närheten af de mest intresserade åskådarne. Kom bollen ogynnsamt för ett direkt återslag, uppfångades den med åran och genom små slag därmed bringades den i det lämpligaste läget. Vid tillfället togs hufvudet eller ock öfverkroppen härvid till hjälp. Endast högst sällan förfelades slaget och bollen hamnade i vattnet.

Den 2 oktober kl. 12-tiden på dagen anlände vi till Penang. Vi kastade ankar ute på redden och knappast någon af passagerarne gingo i land. Upp till oss kommo några båtar med köpmän, men handelsvaran inskränkte sig till vykort och begagnade frimärken. Då man emellertid i hvilken butik som helst i Europa köper slika frimärken som här försåldes för betydligt billigare pris, så var kommersen just ej vidare liflig. Kl. 6 e. m. lyftes ankar och kurs sattes på Sumatras nordspets. Nästa dag på eftermiddagen passerade vi nordvästspetsen af den väldiga ön. Vi foro tätt förbi ön Pulo Bras. Väldiga, höga, alltigenom skogbevuxna berg. Ur den mörka skogen reste sig ensamt ett hvitt torn, ett fyrtorn. Härefter — nu när vi kommo ut i den öppna oceanen gjorde sig en ganska stark västlig vind märkbar. De följande dagarne voro mulna med upprepade regnskurar. Såtillvida var detta förhållande att hälsas med glädje som temperaturen härigenom blef drägligare. Onsdagen den 6 oktober fingo vi redan tidigt på morgonen Ceylons sydkust i sikte. Under förmiddagens lopp passerade vi de i förtjusande palmlundar inbäddade orterna Matura, Point de Galle och Caltura. Inemot kl. 1/2 3 e. m. kastade vi ankar i Colombos hamn. En stund därefter foro ett flertal passagerare i land. Derfflinger skulle under aftonens lopp fortsätta resan, så att tid till längre exkursioner förefanns ej, men litet sträcka på benen efter en veckas sittande ombord önskade dock de flesta. På gatorna här antastades vi åter svårligen af „ciceroner", försäljare af allt slags kram, men ock af kulis, som ärligt erkände sig endast tigga Från postkontoret afhämtades en omfångsrik post af bref och tidningar. Därpå togo vi en kortare promenad på stadens gator och gingo in till „Royal hôtel" för att dricka ett glas te och läsa europeiska tidningar. Vi hade ju under resan från Singapore gjort ett helt vackert språng framåt i europeisk tid. Medan de senaste europeiska tidningarna jag såg i Singapore voro från de första dagarne af september, fingo vi här, 6 dagar senare, redan läsa „Berliner Tageblatt" för den 18:de september. I skymningen återvände vi till Derfflinger. Här på däck och i salongen var kommersen i full gång. Hufvudartiklarna voro snidade arbeten i ebenholts och andra ädla träslag, ädelstenar och dyl. De som handlade med ädelstenar framvisade stolta ett slags tillståndsbevis härtill af Lloyds agenter och af polisen, häri stod att läsa att de handlade med stenar som verkligen voro „äkta", hvilket dock ej hindrade att t. ex. spineller utgåfvos för rubiner eller att de öfverhufvudtaget fordrade för höga pris. Såg mannen i fråga däremot att han hade att göra med någon, som litet förstod sig på stenar, så kunde man få köpa vackra sådana för mycket billigt pris, likväl dock naturligtvis först efter ett långvarigt — hvad vi här kalla ryskt prutningssystem, men hvilket väl är eget för alla asiatiska folk. — Sent på kvällen ångade vi sakta med half maskin ut genom den smala öppningen på vågbrytaren och satte kurs på Sokatras nordkust. — Vi hade nu en 7 dagars resa för oss utan annan omväxling än den vi själfva ombord kunde skaffa oss. Vi försökte litet med allmänna täflingar i diverse sällskapsspel etc., men sällskapet var alltför inhomogent sammansatt, för att dessa skulle ha vidare framgång, och snart öfvergåfvos de ock. Här bildades som alltid vid sådana tillfällen mest kotterier. Största delen af dagen tillbragtes med läsning af tidningar eller romaner från båtens jämförelsevis välförsedda bibliotek. Efter eftermiddagskaffet spelade jag regelbundet någon timme schack med några tyskar. Kort före middagen samlades alltid ett antal passagerare, till hvilka jag också oftast sällade mig, till en „peit" — d. v. s. ett glas genever enligt holländsk sed — i röksalongen. Här afhandlades dagens fattiga händelser och uppgjordes program till „arbetet" för nästa dag — d. v. s. söktes ut någon ny roman ur bibliotekets katalog etc. Så gick dag efter dag och snart närmade vi oss Aden. Tisdagen den 12 oktober klockan 1/2 10-tiden på kvällen inlöpte vi i Adens yttre hamn. Efter ändlösa signaleringar med ljus och hvissla anlände slutligen läkaren och posten och representanter för hamnförvaltningen ombord. Småningom infunno sig ock handlandena; neger- och arabynglingar med lösa strutsfjädrar och med färdiga solfjädrar af dessa (gjorda i Wien, påstods det). Solfjädrarnes pris var i början af marknaden 1 à 2 pund sterling (25 à 50 finska mark), men kunde priset af skickliga prutare tryckas ned till 2 à 4 shilling (2: 50 à 5 finska mark). Till en plym äro 4 stycken strutsfjädrar nödvändiga och kunde man få dem till 5 à 10 shilling, alla fyra. Strutsägg och antilophorn utgjorde de andra handelsartiklarna. I land gick ingen af passagerarne, delvis emedan vi lågo så långt från land och delvis tillföljd af den sena timmen och Adens ringa dragningskraft öfverhufvud, men till sent på natten voro dock vi alla passagerare „strängt" sysselsatta med kommersen och lifvet på däck. — För „kaffekännare" har kanske följande historia intresse. I Singapore hade vi bland annat lastat in c:a 50 ton Singapore-Kaffe; här i Aden — midt i kaffelandet — lossades dessa åter. Inte månne väl detta kaffe med nästa båt komma som „äkta" mokka till Europa? — Kl. 1/2 2 på natten torde vi lyftat ankar. Nästa dag gaf temperaturen som hittills på oceanen varit dräglig, tydligt tillkänna att vi närmade oss öknen. Kl. 9-tiden på f. m. passerade vi Bab-el-Mandeb. Genomfarten var kanske 300 à 400 m. bred. Ödsliga, kala, ganska höga, bruna eller svartgrå, absolut vegetationslösa berg i öster. I midten af

sundet en kal ö med fyrtorn och signalmaster, med vallar och murar tydande på fästningsverk. Ostkanten af Afrika kunde tydligt urskiljas på andra sidan om ön. Och så ångade vi in i Röda hafvet med dess fruktade hetta. Senare på dagen visade temperaturen på mellandäck under soltaket + 38° C. Middagstiden infunno sig några förflugna svalor om bord. Första natten sofvo 6 stycken af dem tätt tryckta intill hvarandra på öfre däcket. Andra dagen flögo de ikring på skeppet eller i omedelbar närhet däraf. De voro så tama eller trötta att de, ifall man mycket försiktigt gick till verket läto med fingret stryka sig öfver ryggen. På relingen utspilldt vatten eller ditlagda dödade kakerlackor, af hvilka det på båten fanns ett öfverflöd, läto de sig väl smaka. Snart infunno sig två tornfalkar, hvilka anställde jakt på svalorna och lyckades fånga åtminstone en af dem. Kaptenen förbjöd oss att skjuta på falkarna, men på kvällen lyckades det en matros att med en åra slå ihjäl hvardera. Först på tredje dagen försvunno svalorna från båten. — Af land såg man sedan vi lämnat Babel-Mandeb bakom oss endast några strödda, obevuxna, obebodda öar. Fyrtorn ser man dock flerstädes vid farliga korallref och sandbankar. Först den 16 oktober då vi inkommo i den västliga viken vid Sinai ser man åter land; gulbruna, absolut vegetationslösa berg. Kl. 1/2 7 tiden ankommo vi till Suez strax efter en härlig solnedgång. Vi kastade ankar i bukten utanför kanalmynningen. Snart öfversvämmades mellandäcket af handlande af alla slag. De radade upp sitt kram på däcket och sutto med korslagda ben bredvid, färdiga att lura alla lättrogna européer. Mest utbjudos egyptiska cigarretter, postkort, album, små-kram af hvarje slag, fezer etc. Kl. 10-tiden voro vi färdiga att inlöpa, men måste ytterligare vänta c:a 1 1/2 timme, emedan en annan ångare befann sig på utresa i den smalare södra ändan af kanalen. Derfflinger erlade i kanalafgifter bortåt 35,000 mk. Detta är ju visserligen en nog så vacker summa, men utgör dock icke ens 15 % af alla de omkostnader som äro förbundna med en jättes af Derfflingers storlek resa från Japan till Bremen. Hela resan sades förorsaka c:a 250,000 mark direkta utgifter.

Då jag den 17 oktober kl. 1/2 7-tiden på morgonen kom upp på däck, passerade vi just en större sjö. På stranden däraf syntes en stor stad — Ismaeli. Kort därpå kommo vi åter in i den egentliga kanalen. Den tycktes vara under ombyggnad längs hela sträckan. Delvis syntes den gräfvas bredare, delvis uppfördes stenmurar utan murbruk längs kanalkanterna. Araber gräfde upp sanden och lade den i korgar som hängde på sidorna af på knä liggande kameler. Så snart korgarna voro fulla, drefvos kamelerna upp på stranden, där korgarna tömdes. Men också mer rationella metoder förekommo. Ställvis stodo långa rader af små vagnar på lätta skenor, de där på vanligt sätt fylldes och därpå längs den lätta banan skötos längre upp på stranden för att där tömmas. Slutligen voro i närheten af Port Said 4 à 5 stora muddermaskiner i verksamhet. Landskapet var hela dagen ett tröstlöst ökenlandskap. Endast på den sista sträckan närmast Port Said sträckte sig väster om kanalen en ändlös sjö, från kanalen skild endast genom ett bredare jordområde, där järnvägen Port Said—Suez strök fram. Försandningen af kanalen torde väl nog vara ganska betydande. Vinden hvirflar upp höga pelare af sand, de flyga hän med stor hastighet öfver den gula slätten. Vyerna för den vid flere veckors enformig ångbåtsresa trötta passageraren äro här för

första gången åter liffullare. Här möta vi en karavan — kameler med sina drifvare, där fara vi förbi ett karavanläger med dess hvita tält och hvilande kameler, allt som oftast se vi små oaser med dadelpalmer och andra träd, små täcka stationer vid kanalen eller järnvägen och här rusar ett modernt snälltåg med dess boggievagnar endast på några meters afstånd förbi oss; än möta vi större och mindre ångare i kanalen, än hela flottiljer af små fiskarbåtar med eller utan segel. Kort efter andra frukosten kl. 12 kunde signaltornet i Port Said urskiljas borta vid horisonten. Småningom närma vi oss staden, där den ligger på en smal landremsa mellan kanalen och den ofvannämnda grunda sjön väster om kanalen. Till höger fara vi förbi ett saltverk med oerhörda högar bländande hvitt salt, vunnet ur hafsvattnet. Till vänster ligger staden i söndagsskrud, alla världens flaggor fladdra i solskenet; den svenska, norska och danska ej att förglömma. Kanaldirektörens palats i vacker morisk stil imponerar vid yttersta ändan af staden. Snart kasta vi ankar — allt under skeppskapellets toner — endast några årtag från kajen. Alla passagerarna göra sig i ordning för en promenad i land; — det är ock fulla 11 dagar, som vi nu varit instängda ombord. Först „vitjades" posterestante och gjordes några uppköp. Därpå slogo vi oss ner vid ett af de talrika kaféerna på stadens hufvudgata och drucko några glas tyskt öl, medan vi betraktade det brokiga lifvet rundt ikring. Längs boulevardernas trottoarer sutto eller flanerade européer af alla världens nationer, — väl mest dock italienare i vanliga europeiska kläder, turkar i röda fezer och därtill araber och negrer af alla slag. Ofta fara ekipager förbi, med som det stundom syntes mig lindrigt nyktra herrar i röda fezer. Under skratt och glam åkte de af och till längs boulevarden. Kl. 9-tiden voro vi åter ombord. Nästa dag i Medelhafvet kändes det redan otroligt kallt, endast 20° à 22° C.! Alla människor klädde sig åter i europeiska kläder och det var en sann glädje att efter nära 3 1/2 år åter få känna sig och till det yttre uppträda som europé. Den 20 oktober på eftermiddagen passerade vi, medan sjön låg spegellugn, genom det i naturskönhet oförlikneliga Messina-sundet. Vid solnedgången lämnade vi Stromboli bakom oss. En oförgätlig vacker eftermiddag, på hvilken följde en lika vacker natt med det härligaste månsken öfver det spegelblanka hafvet. Tidigt på morgonen den 21 oktober kastade vi ankar i Neapels hamn och några timmar därefter kunde vi åter bestiga gamla Europas jord. På e. m. påföljande dag landstego de flesta passagerarna i Genua, för att därifrån med tåg fortsätta resan. Några timmar därpå kunde jag en ruskig europeisk oktobermorgon kl. 1/2 6 stiga af vid Frankfurt am Mains ståtliga järnvägsstation, resans första mål i Europa var uppnådt. Trots mitt ej fullt världsmanna utseende lyckades jag efter något parlamenterande slippa in på ett hotell i Frankfurt. Jag var vid tillfället klädd i de rester af min europeiska garderob som lyckats öfverlefva vistelsen på Sumatra — en ljus sommaromgång af en förshistorisk snitt — det var ju de sista dagarna af oktober. — Jag kunde visserligen icke uppträda i någonsomhelst paletå, men däremot stoltserade jag med ett par gamla lackerskor på fötterna, spruckna och med delvis illa medfaren lackering. Men dagen därpå kunde jag — tack vare Frankfurts skrädderi- och skomakerietablissement — åter visa mig i min fulla glans som fullfjädrad europé. Frågan är blott — för huru länge?

■■■■■■■■